

Projekt

z dnia 13 marca 2026 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY BIAŁA PODLASKA**

z dnia 23 marca 2026 r.

w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Biała Podlaska na lata 2026-2029"

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153, z późn. zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 poz. 1214, z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Biała Podlaska na lata 2026-2029 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Biała Podlaska.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

NA LATA
2026-2029

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINA BIAŁA PODLASKA 2026-2029

Załącznik do Uchwały Rady Gminy _____
w Białej Podlaskiej z dnia _____

SPIS TREŚCI

Spis treści

Spis treści	2
LEGENDA SKRÓTÓW	3
ROZDZIAŁ I: WPROWADZENIE 1.1 WSTĘP	4
1.2 BUDOWA DOKUMENTU STRATEGII	5
1.3 PODSTAWA PRAWNA	5
1.4 SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	8
ROZDZIAŁ II: DIAGNOZA I ANALIZA 2.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY BIAŁA PODLASKA.....	12
2.2 SYTUACJA GOSPODARCZA I RYNEK PRACY	13
2.3 GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA	16
2.4 EDUKACJA	18
2.5 KULTURA, SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA	21
2.6 OPIEKA ZDROWOTNA.....	23
2.7 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	25
2.8 KOMUNIKACJA I TRANSPORT	29
2.9 GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BIAŁEJ PODLASKIEJ	31
2.10 GRUPA DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW – WYNIKI I ANALIZA BADAŃ SPOŁECZNOŚCI	38
2.10.1 Respondenci i cel badania.	38
2.10.2 Zjawiska i problemy występujące w społeczności lokalnej.	38
2.11 PROBLEMY SPOŁECZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY	61
2.11.1 Respondenci, cele i metody badania.....	61
2.11.2 Stosunki i relacje z innymi ludźmi.....	62
2.11.3 Przemoc oraz cyberprzemoc wśród dzieci i młodzieży.	64
2.11.4 Spędzanie czasu wolnego w środowisku uczniów szkół podstawowych.	73
2.11.5 Postawy i przekonania dotyczące alkoholu wśród dzieci i młodzieży, oraz wychwytywanie zachowań ryzykownych w tym obszarze.....	76
2.11.6 Uzależnienia behawioralne. Ryzykowne dla zdrowia korzystanie z tzw. “nowych technologii”.	84
2.11.7 Odżywianie.	91
2.11.8 Postawy i przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych tj. narkotyki i dopalacze. Wychwytywanie zachowań ryzykownych w tym obszarze.	93
2.11.9 Uzależnienia behawioralne - część druga. Badanie zjawiska gier na pieniądze wśród dzieci i młodzieży.....	97

2.11.10 Wyroby nikotynowe w środowisku młodej społeczności gminnej	100
2.11.11 problemy społeczne dotyczące sprzedawców alkoholu	102
2.12 ANALIZA SWOT	104
ROZDZIAŁ III: CZĘŚĆ PROGRAMOWA 3.1 WIZJA I MISJA rozwiązywania problemów społecznych	112
3.2 CELE STRATEGICZNE	112
3.3 RAMY FINANSOWE STRATEGII	120
3.13 MNITORING I EWALUACJA	120

LEGENDA SKRÓTÓW

- BDL – Bank Danych Lokalnych (GUS).
- GUS – Główny Urząd Statystyczny.
- PUP – Powiatowy Urząd Pracy.
- REGON – Rejestr Gospodarki Narodowej.
- PKD – Polska Klasyfikacja Działalności.
- r/r – rok do roku (zmiana w stosunku do poprzedniego roku).
- p.p. – punkt procentowy.
- MŚP – mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.
- KIS/CIS – Kluby Integracji Społecznej / Centra Integracji Społecznej.
- PES – podmioty ekonomii społecznej.
- PWD – placówka wsparcia dziennego.
- OZE - Odnawialne Źródła Energii
- GOK – Gminny Ośrodek Kultury
- WHO – Światowa Organizacja Zdrowia
- POZ – podstawowa opieka zdrowotna
- NZOZ – niepubliczny zakład opieki zdrowotnej

ROZDZIAŁ I: WPROWADZENIE

1.1 WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Biała Podlaska stanowi długoterminową koncepcję działań, której celem jest poprawa jakości życia mieszkańców oraz wzmocnienie spójności społecznej w naszej lokalnej społeczności. Dokument ten został opracowany w oparciu o szczegółową diagnozę lokalnych zagrożeń społecznych, przeprowadzoną w 2025 roku, oraz analizy statystyczne, badania ankietowe i konsultacje społeczne, w których uczestniczyli zarówno mieszkańcy, jak i przedstawiciele instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych.

Główne założenia strategii opierają się na potrzebie kompleksowej interwencji w obszarach związanych z problemami uzależnień (alkoholizm, uzależnienia behawioralne, wyroby nikotynowe), wykluczeniem społecznym oraz innymi zagrożeniami wpływającymi na bezpieczeństwo i dobrostan mieszkańców gminy Biała Podlaska. Dokument ten wyznacza priorytetowe kierunki działań, które mają na celu nie tylko reagowanie na istniejące problemy, ale także zapobieganie ich powstawaniu poprzez profilaktykę, edukację i aktywizację społeczności lokalnej.

W niniejszej strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej wynikający z regulacji normatywnych. Plan strategiczny obejmuje m.in.:

- Wspieranie rodziny oraz wsparcie osób niepełnosprawnych,
- Zdrowie psychiczne,
- Profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych,
- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- Aktywność i integrację społeczną seniorów,
- Promocję zatrudnienia, reintegrację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- Wsparcie osób z problemem ubóstwa,
- Problemy przestępczości oraz rewitalizację społeczną.

Realizacja strategii opiera się na ścisłej współpracy między instytucjami samorządowymi, organami pomocy społecznej, służbami porządkowymi, a także partnerami społecznymi i mieszkańcami. Wspólnie dążymy do stworzenia środowiska, w którym każdy mieszkaniec gminy Biała Podlaska ma szansę na godne życie, a potencjał społeczny naszej gminy zostaje w pełni wykorzystany.

Niniejszy dokument stanowi fundament dla planowania działań interwencyjnych i prewencyjnych w obszarze polityki społecznej, a także narzędzie do monitorowania efektywności podejmowanych działań w perspektywie najbliższych lat.

Reasumując „Strategia rozwiązywania problemów społecznych” to:

1. Uporządkowany plan na rzecz pozytywnych zmian społecznych zachodzących w przestrzeni miasta.
2. Dokument oparty na wiedzy pozyskanej z diagnozy, stanowiący odpowiedź na zdiagnozowane problemy (słabe strony).
3. Plan wykorzystujący potencjał służb pomocy społecznej miasta (mocne strony).
4. Dokument, który uwzględnia otoczenie zewnętrzne – zarówno szanse, jak i zagrożenia – oraz jest spójny z polityką rozwoju miasta.

1.2 BUDOWA DOKUMENTU STRATEGII

Rozdział I - wprowadzenie zawiera informacje dotyczące organizacji strategii oraz kontekstu prawnego i programowego, który wyznacza ramy realizacji dokumentu do 2029 roku.

Rozdział II – diagnoza i analiza przedstawia ogólną charakterystykę gminy oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej. Analiza ta bazuje na danych pochodzących z różnych źródeł, takich jak raporty urzędowe dotyczące pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy, Ocena Zasobów Pomocy Społecznej oraz lokalne programy profilaktyczne. Dodatkowo uwzględniono wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy, w tym ankiety oraz wywiady indywidualne z przedstawicielami instytucji pomocowych i organizacji społecznych. Diagnoza obejmuje kluczowe obszary życia społecznego

Rozdział III - część programowa określa kierunki działań w zakresie polityki społecznej, formułując misję, cele strategiczne i operacyjne. Dokument wskazuje również instytucje odpowiedzialne za realizację strategii, źródła finansowania oraz ramy czasowe wdrażania działań. W tej sekcji znajduje się również system monitoringu i oceny realizacji strategii oparty na wskaźnikach skuteczności, a także omówienie projektów zgłoszonych przez lokalne instytucje i organizacje pozarządowe.

1.3 PODSTAWA PRAWNA

Obowiązek przygotowania strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej (art. 16b ust.1).

Dziennik Ustaw: Dz.U.2024.1283 jest to akt obowiązujący w wersji od: 1 stycznia 2025 r.

Art. 16b. [Strategia rozwiązywania problemów społecznych; strategia w zakresie polityki społecznej]

1. Gmina i powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych, a samorząd województwa strategię w zakresie polityki społecznej.
2. Strategia, o której mowa w ust. 1, zawiera w szczególności:

1) diagnozę sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych;

2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;

3) określenie:

a) celów strategicznych projektowanych zmian,

b) kierunków niezbędnych działań,

c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,

d) wskaźników realizacji działań.

3. Strategia, o której mowa w ust. 1, opracowana przez gminę i powiat określa usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571 oraz z 2024 r. poz. 834), zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

W przygotowywaniu niniejszej Strategii, władze Gminy Biała Podlaska opierały się na obowiązujących przepisach prawa, które stanowią fundament polityki społecznej. Szczególnie istotne z perspektywy realizacji strategii są te akty prawne, które nakładają na organy samorządowe konkretne obowiązki, w tym m.in.:

Przepisy ustrojowe i proceduralne:

- **Konstytucja RP** z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.) – *Aktualna, brak późniejszych tekstów jednolitych.*
- **Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 183 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1025 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 473 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 883 ze zm.)

Wspieranie rodziny i dziecka oraz spraw mieszkaniowych:

- **Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 1774 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 1109 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 1362)
- **Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 420 ze zm.) – *Dotyczy programu Rodzina 500+ i 800+.*
- **Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 1746 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 730 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 1383 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustalaniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 850)
- **Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy** (t.j. Dz. U. z **2023** r. poz. 1957)
- **Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie – UWAGA: Ta ustawa została w całości zmieniona!**
- **Zastąpiona: Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 1761)
- **Ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (2022 r.).**
- **Zastąpiona: Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 1058)
- **Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych** (t.j. Dz. U. z **2023** r. poz. 1335 ze zm.)

- **Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 770 ze zm.)

Ochrona zdrowia i przeciwdziałanie uzależnieniom:

- **Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi** (t.j. Dz. U. z **2023** r. poz. 215 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 726 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 146 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii – UWAGA: Ta ustawa została zastąpiona!**
- **Zastąpiona: Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 403 ze zm.) – *Choć data jest ta sama, numer dziennika ustaw jest nowy.*
- **Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 977)
- **Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 1545 ze zm.)

Wspieranie zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu:

- **Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 706 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym** (t.j. Dz. U. z **2022** r. poz. 2241 ze zm.)
- **Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych** (t.j. Dz. U. z **2024** r. poz. 981 ze zm.)

1.4 SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Biała Podlaska na lata 2025-2028 jest spójna z założeniami polityk społecznych określonych w dokumentach strategicznych obowiązujących na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.

Niniejszy rozdział zawiera przegląd tych kluczowych dokumentów oraz ich znaczenie w kontekście realizowanej strategii.

1.4.1 Dokumenty europejskie.

„Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” jest kluczowym dokumentem społeczno- gospodarczym Unii Europejskiej. Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich, do których należą: „Unia innowacji”, „Młodzież w drodze”, „Europejska agenda cyfrowa”, „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”, „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”, „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”, oraz „Europejski program walki z ubóstwem”.

1.4.2 Dokumenty krajowe.

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” – kluczowe założenia

Raport **„Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”** to dokument opracowany przez Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów, który przedstawia długofalową wizję rozwoju Polski oraz najważniejsze wyzwania, z jakimi kraj będzie musiał się zmierzyć do 2030 roku. Dokument ten stanowił podstawę do kształtowania krajowej polityki strategicznej oraz wyznaczania kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego w różnych obszarach.

Główne wyzwania wskazane w raporcie:

1. **Sytuacja demograficzna** – starzenie się społeczeństwa i spadek liczby ludności to kluczowe wyzwania, które wymagają odpowiedniej polityki prorodzinnej, działań wspierających dzietność oraz integracji imigrantów na rynku pracy.
2. **Aktywność zawodowa** – wzrost poziomu zatrudnienia oraz poprawa warunków pracy są niezbędne do utrzymania stabilności gospodarczej i finansowej państwa. Szczególny nacisk kładzie się na aktywizację zawodową osób starszych oraz kobiet.

3. **Spójność społeczna** – kluczowe znaczenie ma niwelowanie nierówności społecznych i przeciwdziałanie wykluczeniu, co obejmuje działania w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz polityki mieszkaniowej.
4. **Kapitał społeczny** – raport podkreśla konieczność budowania zaufania społecznego, wzmacniania współpracy między instytucjami oraz angażowania obywateli w życie publiczne.
5. **Infrastruktura i innowacje** – rozwój nowoczesnej infrastruktury transportowej, cyfrowej i energetycznej ma kluczowe znaczenie dla konkurencyjności kraju na arenie międzynarodowej.
6. **Bezpieczeństwo i jakość życia** – raport zwraca uwagę na konieczność zapewnienia stabilnego systemu ochrony zdrowia, edukacji oraz działań na rzecz ekologii i zrównoważonego rozwoju.

Znaczenie raportu dla polityki społecznej

Raport „Polska 2030” stanowi punkt odniesienia dla wielu strategii krajowych, regionalnych i lokalnych, w tym **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych**. Jego założenia są kluczowe przy opracowywaniu polityk dotyczących m.in. **przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wzmacniania integracji międzypokoleniowej, aktywizacji zawodowej czy poprawy warunków życia ludności.**

W kontekście **gminy Biała Podlaska** odniesienie do tego raportu pozwala na dostosowanie lokalnych działań do szerszych trendów i wyzwań rozwojowych Polski, co sprzyja skuteczniejszemu rozwiązywaniu problemów społecznych i lepszemu wykorzystaniu dostępnych zasobów.

Ponadto wymienić należy również dokumenty mające wpływ na kształtowanie polityki społecznej, takie jak:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
- Strategia Demograficzna 2040.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030; –
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021-2035.

- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030.
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.

1.4.3. Dokumenty wojewódzkie.

W kontekście Województwa Dolnośląskiego kluczowe dokumenty strategiczne obejmują:

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030/2030+: To dokument określający kluczowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego w perspektywie do 2030 roku, oparty na wykorzystaniu potencjałów, modernizacji gospodarki i innowacyjności, poprawie jakości życia mieszkańców oraz podejściu zrównoważonego rozwoju. Jest to aktualizacja wcześniejszej strategii i określa ramy dla polityki regionalnej, wskazując główne wyzwania i priorytety.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030: wieloletni dokument publiczny, który wyznacza cele, priorytety i sposoby działania instytucji państwa oraz samorządów w obszarze jakości życia mieszkańców, integracji społecznej i usług społecznych. Obejmuje diagnozę sytuacji, wizję i cele, kierunki interwencji, plan wdrażania, finansowanie oraz system monitoringu i ewaluacji, tak aby koordynować działania wielu podmiotów i zapewnić spójność z dokumentami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi.

1.4.4. Dokumenty lokalne.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Biała Podlaska na lata 2023-2026

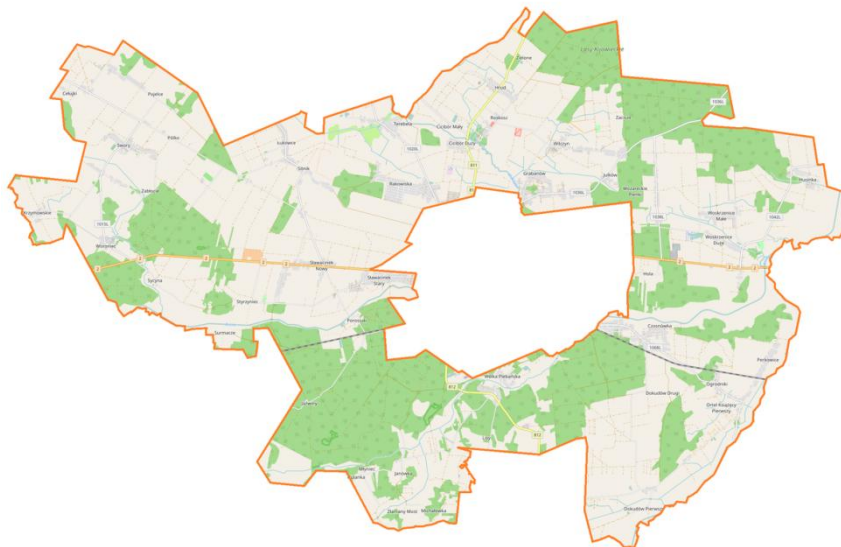
Na podstawie Diagnozy Problemu Uzależnień przeprowadzonej w 2022 roku w gminie Biała Podlaska oraz zasobów umożliwiających przeciwdziałanie występowaniu zjawiska uzależnienia od alkoholu i narkotyków stworzono Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla gminy Biała Podlaska na lata 2023-2026.

Program określa główne cele do osiągnięcia oraz zadania i działania służące realizacji tychże celów a także wskazuje realizatorów i adresatów Programu, instytucje i organizacje współpracujące. Cele i działania odpowiadają na potrzeby mieszkańców gminy w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania problemom uzależnień i podlegać będą monitoringowi i ewaluacji. Program ma istotne znaczenie dla realizacji celów polityki społecznej w skali lokalnej.

ROZDZIAŁ II: Diagnoza i analiza

2.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY Biała Podlaska

Rysunek 1. Szczegółowy podział administracyjny.

2.1.1 Dane demograficzne.

(Źródło: GUS oraz Dane Gminy , 31.XII.2024,)

Gmina **Biała Podlaska** położona jest w północno-wschodniej części województwa lubelskiego, około 100 km na północny-wschód od Lublina. Gmina Biała Podlaska jest największą terytorialnie gminą (i zarazem gminą wiejską) województwa lubelskiego. Jej obszar to około **324 km²**.

Na dzień 31 grudnia 2024 roku gmina Biała Podlaska liczy **15 623** mieszkańców (pobyt stały) z czego **7730** stanowią kobiety (**49%**), a **7893** mężczyźni (**51%**). W latach 2002-2021 liczba mieszkańców wzrosła o 23,9%. Średni wiek mieszkańców wynosi 38,3 lat i jest znacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa lubelskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Tabela 1. Liczba mieszkańców ze względu na wiek produkcyjny.

(Źródło: GUS oraz Dane Gminy, na dzień 31 grudnia 2024r.)

Liczba mieszkańców w wieku:	Kobiety	Mężczyźni	SUMA
Przedprodukcyjnym (0-17 lat)	1315	1441	2756
Produkcyjnym (M 18-65, K 18-60)	4759	5565	10324
Poprodukcyjnym (M od 66, K od 61)	1656	887	2543

Mieszkańcy gminy Biała Podlaska zawarli w 2024 roku 52 małżeństwa, co odpowiada ok. 3,4 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to porównywalna wartość z wartością dla województwa lubelskiego oraz wartość porównywalna do wartości dla Polski. Niestety konkretna liczba rozwodów w gminie Biała Podlaska za rok 2024 jeszcze nie została opublikowana przez GUS.

Tabela 2. Zmiany stanu cywilnego poprzednie lata

(Źródło: GUS oraz Dane Gminy, na dzień 31 grudnia 2024r.)

Rok:	Małżeństwa
2022	53
2023	53
2024	52

Na koniec 2024 roku gmina wiejska Biała Podlaska odnotowała ujemny przyrost naturalny wynoszący -20. W 2024 roku urodziło się 120 dzieci (dziewczynki i chłopcy). Stanowiło to 7,68 urodzeń żywych na 1000 mieszkańców.

W tym samym okresie odnotowano 140 zgonów, co stanowiło 8,96 zgonów na 1000 mieszkańców.

W 2024 roku zarejestrowano 419 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 219 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Biała Podlaska 200.

Średnia gęstość zaludnienia na 1 km² w gminie to 48 osób.

2.2 SYTUACJA GOSPODARCZA I RYNEK PRACY

Profil gospodarczy

Gospodarka gminy opiera się na mikro i małych firmach z sektorów: handel detaliczny i usługi lokalne, budownictwo, przetwórstwo rolno-spożywcze, transport oraz rolnictwo towarowe i mieszane; struktura ta sprzyja zatrudnieniu elastycznemu, ale ogranicza liczbę miejsc pracy wymagających wysokich kwalifikacji.

Rolnictwo i działalności powiązane pozostają istotnym pracodawcą sezonowym; wahania popytu, sezonowość i zmienność cen przekładają się na niestabilność dochodów części gospodarstw domowych oraz okresowe bezrobocie rejestrowane. Część mieszkańców uzyskuje dochody w modelu dojazdowym (praca w mieście Biała Podlaska i w powiecie białskim) oraz poprzez migracje zarobkowe, co zwiększa rozproszenie opieki nad dziećmi i seniorami oraz popyt na usługi środowiskowe i transport.

W gminie Biała Podlaska na koniec 2024 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 1031 podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców, z czego 863 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Na koniec ostatniego roku zarejestrowano **94** nowe podmiotów gospodarki narodowej, natomiast **43** jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności. (Źródło: Dane GUS na dzień 30 sierpnia 2025r.)

Dane statystyczne wskazują że w gminie Biała Podlaska w ostatnich latach **przybywa nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych**. Najliczniejsze sekcje PKD to handel i naprawa, budownictwo, przetwórstwo i transport, co koresponduje z profilem popytu na kwalifikacje rzemieślnicze i operatorów.

Tabela 3A. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON

(Źródło: Dane GUS na dzień 31 grudnia 2024r.)

<i>Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON</i>	2022	2023	2024
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	120	101	114
Spółki handlowe	11	10	12
Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	8	10	12
Spółki cywilne	1	0	0
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3	1	5
Przemysł i budownictwo	40	39	40
Pozostała działalność	89	78	101

Rynek pracy i zatrudnienie

Zatrudnienie koncentruje się w MŚP; dominują zawody rzemieślnicze, budowlane, magazynowo-logistyczne, sprzedaż i proste usługi, a także stanowiska w administracji lokalnej, oświacie i ochronie zdrowia.

Niedobory kadr widoczne są w zawodach technicznych, opiekuńczych i edukacyjnych; przedsiębiorcy sygnalizują trudności rekrutacyjne oraz rotację, co wskazuje na potrzebę podnoszenia kwalifikacji i programów zachęcających do osiedlania się pracowników.

Rynek charakteryzuje się segmentem niskopłatnym i krótkoterminowymi umowami, co może powodować ubóstwo pracujących oraz zadłużenie mieszkaniowe i energetyczne wśród rodzin o niskich kwalifikacjach.

Bezrobocie rejestrowane: stopa bezrobocia na koniec 2024 wyniosła 4,6%, przy 448 osobach zarejestrowanych (231 mężczyźni i 217 kobiet).

Grupy narażone i bariery aktywności

Kobiety opiekujące się małymi dziećmi, osoby 50+, osoby z niepełnosprawnościami i młodzież wchodząca na rynek pracy napotykają bariery w dostępie do stabilnego zatrudnienia (transport, opieka nad dziećmi/seniorami, kwalifikacje cyfrowe, zdrowie). Cudzoziemcy pracujący sezonowo i czasowo w rolnictwie/usługach wymagają wsparcia integracyjnego (informacja w językach obcych, dostęp do świadczeń, kursy BHP i prawa pracy), aby ograniczyć ryzyka nadużyć i konfliktów społecznych.

Deficyty kompetencji kluczowych (cyfrowe, językowe, prawo jazdy, umiejętności społeczne) utrudniają zmianę branży i awans płacowy; potrzebne są ścieżki szkoleń modułowych i elastycznych form kształcenia.

Tabela 3B. Bezrobotni zarejestrowani według gmin.

(Źródło: Dane GUS na dzień 31 grudnia 2024r.)

<i>Lata</i>	<i>Osoby ogółem</i>
2024	448
2023	413
2022	442

Infrastruktura i warunki ramowe

Dostępność transportu publicznego i jakości dróg lokalnych wpływa na mobilność zawodową; odległość do większych rynków pracy wymaga dopasowanych rozkładów jazdy i rozwiązań typu „na żądanie”.

Dostęp do szerokopasmowego internetu i usług cyfrowych jest kluczowy dla pracy zdalnej i e-usług publicznych; obszary białych plam ograniczają możliwości dochodowe i edukacyjne rodzin.

Baza terenów inwestycyjnych i ład przestrzenny determinują napływ firm; planowanie przestrzenne powinno przewidywać strefy aktywności gospodarczej przy głównych ciągach komunikacyjnych oraz minimalizować konflikty z zabudową mieszkaniową.

Wnioski dla polityki społecznej

- Niestabilność zatrudnienia i niskie płace generują zapotrzebowanie na usługi doradcze, interwencje długów i wsparcie budżetowe (edukacja finansowa, dodatki mieszkaniowe, energetyka).
- Starzenie się populacji i odpływ młodych zwiększają popyt na usługi opiekuńcze, co tworzy jednocześnie lokalne miejsca pracy; należy rozwijać zawodowe ścieżki opiekuna, asystenta osoby zależnej i teleopieki.
- Sezonowość i praca zmianowa wymagają elastycznych usług opieki nad dziećmi (wydłużone godziny w PWD/żłobkach, opieka wytchnieniowa), by utrzymać aktywność zawodową rodziców.

Proponowane kierunki działań

- Aktywizacja i przekwalifikowanie: krótkie kursy modułowe (operatorzy, magazyn, spawacz, opiekun osoby starszej), kursy cyfrowe i prawa jazdy kat. B/C; partnerstwo z PUP i pracodawcami.

- Ekonomia społeczna i zatrudnienie wspierane: rozwój KIS/CIS, spółdzielni socjalnych i ZAZ, ze ścieżkami dla osób długotrwale bezrobotnych, 50+ i z niepełnosprawnościami.
- Integracja cudzoziemców: punkty informacji wielojęzycznej, kursy podstawowe języka polskiego, szkolenia BHP i prawa pracy, mediacje kulturowe.
- Wsparcie przedsiębiorczości: inkubator mikrofirm i rzemiosła, doradztwo księgowe/prawne, mikropożyczki, preferencje dla PES w zamówieniach publicznych (klausule społeczne).
- Mobilność i cyfryzacja: dopasowanie rozkładów transportu do zmian pracowniczych, pilotaże transportu „na żądanie”, doposażenie punktów dostępności cyfrowej i szkolenia e-usług.

Wskaźniki monitoringu (do uzupełnienia danymi)

- Stopa bezrobocia rejestrowanego i udział długotrwale bezrobotnych.
- Liczba osób 50+ aktywizowanych rocznie; odsetek uczestników szkoleń, którzy podjęli pracę w 6 miesięcy.

Według najnowszych danych statystycznych, gmina Biała Podlaska obejmuje łączną powierzchnię około 32 476 hektarów. Z tej powierzchni użytki rolne zajmują około 66% co daje 21 434 hektary, co stanowi główny element przestrzeni wiejskiej gminy. Natomiast tereny leśne, zarządzane zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, rozciągają się na około 8 768 hektarów, co stanowi 27 %. Te wskaźniki podkreślają znaczenie rolnictwa oraz leśnictwa dla lokalnej gospodarki, a jednocześnie wskazują na potrzebę dalszej ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych w gminie Biała Podlaska.

2.3 GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA

Gospodarka mieszkaniowa gminy Biała Podlaska opiera się głównie na zabudowie jednorodzinnej oraz rozproszonych, niewielkich zespołach zabudowy, uzupełnianych lokalnym zasobem mieszkań komunalnych w wybranych miejscowościach. Struktura ta odpowiada potrzebom rodzin z dziećmi i gospodarstw wielopokoleniowych, ale generuje specyficzne wyzwania infrastrukturalne (dojazdy, wod-kan, oświetlenie) i koszty utrzymania nieruchomości rozproszonych w wielu sołectwach. Władze gminy konsekwentnie modernizują istniejący zasób komunalny oraz infrastrukturę towarzyszącą (drogi, odwodnienia, oświetlenie), prowadząc jednocześnie działania planistyczne ograniczające

chaotyczną zabudowę i kierujące rozwój mieszkaniowy do miejscowości o najlepszym dostępie do usług.

Gospodarka komunalna Gminy Biała Podlaska obejmuje zarządzanie infrastrukturą wodno-kanalizacyjną, drogami gminnymi, oświetleniem, gospodarką odpadami oraz utrzymaniem terenów publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki wiejskiej zabudowy i powiązań funkcjonalnych z miastem Biała Podlaska. W ostatnich latach realizowane są projekty modernizacyjne i rozbudowy sieci, które poprawiają dostęp mieszkańców do podstawowych usług technicznych oraz bezpieczeństwo środowiskowe. Priorytetem jest domykanie ciągów wodociągowo-kanalizacyjnych w dynamicznie rozwijających się miejscowościach (np. Rakowiska, Grabanów, Woroniec, Wólka Plebańska), odwodnienia na odcinkach newralgicznych oraz sukcesywna poprawa stanu dróg i chodników.

Tabela 3C. Liczba i kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych użytkownikom lokali.

(Źródło: GUS, na dzień 31 grudnia 2024r.)

Dodatki mieszkaniowe	2022	2022	2023
Liczba ogółem	77	41	23
Kwota ogółem (zł.)	20 601	12 320	6 835
Średnia wysokość dodatku (zł.)	267,50	300,50	297,20

Tabela 3D. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna.

(Źródło: GUS na dzień 31 grudnia 2024r.)

Urządzenia sieciowe		2022	2023	2024
Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych	wodociągi	60,6	59,5	63,9
	kanalizacja	26,6	27,6	28,4
Długość czynnej sieci w km.	kanalizacja	35,0	35,0	36,6

Natomiast z sieci gazowej korzysta w danym roku statystycznym 2 441 osób, o łącznej długości sieci 40 676 m.

2.4 EDUKACJA

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenie tempa rozwoju gospodarczego. Na terenie gminy Biała Podlaska funkcjonują następujące placówki oświatowo-wychowawcze obejmujące placówki na różnych szczeblach – od przedszkoli, przez szkoły podstawowe, aż po szkoły ponadpodstawowe:

PRZEDSZKOLA:

Placówka	Adres
Samorządowe Przedszkole im. Zaczarowana Kraina w Rakowiskach	Rakowiska, ul. Wspólna 74, 21-500 Biała Podlaska
Punkt przedszkolny przy Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Ciciborze Dużym	Cicibór Duży 1, 21-500 Biała Podlaska
Punkt przedszkolny przy Szkole Podstawowej im. Bł. Męczenników Podlaskich w Hrudzie	Hrud 33, 21-500 Biała Podlaska
Punkt przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Ortelu Książęcym Drugim	Ortel Książęcy Drugi 33, 21-500 Biała Podlaska
Punkt przedszkolny przy Szkole Podstawowej im. Jana Brzechwy w Sitniku	Sitnik 46, 21-500 Biała Podlaska
Punkt przedszkolny przy Szkole Podstawowej im. Henryka Sienkiewicza w Sławacinku Starym	Sławacinek Stary 72, 21-500 Biała Podlaska
Punkt przedszkolny przy Szkole Podstawowej im. Janiny Porazińskiej w Styrzyńcu	ul. Dworska 29A, 21-500 Biała Podlaska

SZKOŁY PODSTAWOWE:

Placówka	Adres
Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Ciciborze Dużym	Cicibór Duży 1, 21-500 Biała Podlaska
Szkoła Podstawowa im. 30 Poleskiej Dywizji Piechoty AK w Grabanowie	Grabanów 49A, 21-500 Biała Podlaska
Szkoła Podstawowa im. Bł. Męczenników Podlaskich w Hrudzie	Hrud 33, 21-500 Biała Podlaska
Szkoła Podstawowa w Ortelu Książęcym Drugim	Ortel Książęcy Drugi 33, 21-500 Biała Podlaska
Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Sitniku	Sitnik 46, 21-500 Biała Podlaska
Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Sławacinku Starym	Sławacinek Stary 72, 21-500 Biała Podlaska
Szkoła Podstawowa im. Janiny Porazińskiej w Styrzyńcu	ul. Dworska 29A, 21-500 Biała Podlaska
Szkoła Podstawowa im. 1000-lecia Państwa Polskiego w Sworach	ul. Szkolna 34, 21-500 Biała Podlaska
Szkoła Podstawowa „Pomnik 1000-lecia” nr 1235 im. Bohaterów II Wojny Światowej w Woskrzenicach Dużych	Woskrzenice Duże 91, 21-500 Biała Podlaska
Szkoła Podstawowa im. ks. Stanisława Brzóska w Dokudowie (prowadzona przez stowarzyszenie)	Dokudów Pierwszy 37A

2.4.4 Kierunki działań w obszarze edukacji.

Najważniejsze kierunki to wzmocnienie jakości nauczania i dostępności usług oświatowych w rozproszonej, wiejskiej strukturze gminy, z naciskiem na edukację przedszkolną, kompetencje kluczowe, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne i rozwój infrastruktury szkolnej. Działania powinny być prowadzone przez organ prowadzący w partnerstwie z kuratorium i lokalnymi jednostkami organizacyjnymi, z wykorzystaniem programów rządowych i regionalnych.

Ramy i priorytety

Gmina odpowiada za zakładanie i prowadzenie przedszkoli i szkół podstawowych, organizację sieci, obwodów i warunków nauki, co wyznacza priorytet domykania dostępności i jakości usług w każdym sołectwie.

Lokalne działania powinny być koordynowane z kuratorium oraz własnymi jednostkami organizacyjnymi, takimi jak biuro obsługi szkół, dla spójności standardów i nadzoru operacyjnego.

Wczesna edukacja

Utrzymanie i rozwój przedszkola samorządowego oraz punktów przedszkolnych przy szkołach to klucz do wyrównywania szans edukacyjnych na obszarach wiejskich gminy. Kierunek obejmuje zwiększanie liczby miejsc, elastyczne godziny, wsparcie dla dzieci z potrzebami oraz współpracę z kuratorium i rodzicami.

Jakość nauczania i wsparcie ucznia

Wdrażanie programów doskonalenia i asysty w klasach, w tym korzystanie z aktualnych modułów wsparcia ogłaszanych przez Kuratorium Oświaty w Lublinie, wzmacnia pracę szkoły z uczniami o zróżnicowanych potrzebach.

Szkoły powinny rozwijać systemy pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz integracji dzieci cudzoziemskich zgodnie z kierunkami programów kuratorskich.

Kompetencje kluczowe i cyfryzacja

Rozwijanie kompetencji podstawowych (czytanie, matematyka, nauki przyrodnicze) oraz cyfrowych i językowych powinno być priorytetem szkół prowadzonych przez gminę. Działania obejmują doposażenie, szkolenia kadry i projekty uczniowskie, zgodne z rolą gminy jako organu prowadzącego w polskim systemie oświaty.

Dostęp i organizacja sieci

Planowanie sieci i obwodów powinno minimalizować bariery transportowe, uwzględniając dowóz uczniów i efektywne wykorzystanie placówek w sołectwach. Rekomendowane są analizy obwodów i naborów w porozumieniu z kuratorium, aby stabilizować liczebności oddziałów i bezpieczeństwo organizacyjne.

Infrastruktura i efektywność energetyczna

Modernizacje budynków i otoczenia szkół (termomodernizacje, OZE, oświetlenie, bezpieczeństwo pieszych) obniżają koszty i poprawiają komfort nauki w gminnej sieci. Priorytetem jest dostosowanie obiektów do potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz zwiększanie funkcjonalności zaplecza sportowego i świetlic.

Współpraca i zarządzanie

Stała współpraca dyrektorów z biurem obsługi szkół oraz organem prowadzącym zwiększa skuteczność finansowania, zamówień i wsparcia kadrowego. Partnerstwo z kuratorium ułatwia pozyskiwanie środków z programów konkursowych i wdrażanie zaleceń nadzoru pedagogicznego.

Monitoring i ewaluacja

- Zalecane wskaźniki: liczba miejsc przedszkolnych i odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, średnia liczba uczniów w oddziale, liczba godzin pomocy psychologiczno-pedagogicznej, udział nauczycieli w doskonaleniu, wyniki egzaminów oraz frekwencja.
- Raportowanie roczne do organu prowadzącego i kuratorium pozwala korygować sieć i plany inwestycyjne w oparciu o dane i obowiązujące standardy.

Tabela 3E. Ilość placówek edukacyjnych w gminie Biała Podlaska.

(Źródło: Dane Gminy, na dzień 31 grudnia 2024r.)

Typ	Matżeństwa
Przedszkola	11
Szkoły Podstawowe	7
OGÓŁEM	21

2.5 KULTURA, SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

(Źródło: Lokalna Organizacja Turystyczna – Aglomeracja Wałbrzyska)

Sercem życia kulturalnego gminy jest Gminny Ośrodek Kultury w Białej Podlaskiej, który koordynuje ofertę artystyczną, edukacyjną i animacyjną na obszarze całej gminy. Siedziba GOK mieści się w miejscowości Wilczyn, pełniąc rolę centrum organizacji wydarzeń, warsztatów i pracy zespołów amatorskich. Sieć klubów i bibliotek

GOK tworzy sieć ośmiu klubów kultury działających w miejscowościach: Dokudów, Hrud, Perkowice, Sitnik, Styrzyniec, Swory, Woroniec i Woskrzenice Duże, co zapewnia dostęp do oferty w wielu sołectwach. W każdej z tych lokalizacji funkcjonuje biblioteka lub punkt

biblioteczny, a funkcję Gminnej Biblioteki Publicznej pełni placówka w Sitniku, tworząc łącznie sieć siedmiu bibliotek i dwóch punktów.

Sekcje i pracownie

W strukturze GOK działają m.in. zespoły śpiewacze, teatr obrzędowy, dziecięce i młodzieżowe zespoły tańca folkowego, kapela podwórkowa, zajęcia gitarowe i akordeonowe, koło fotograficzne, klub gier planszowych oraz zajęcia ruchowe, co umożliwia rozwijanie talentów i integrację międzypokoleniową. Sztandarowym projektem jest Szlak Pracowni Ginących Zawodów obejmujący m.in. Pracownię Zdobnictwa Ludowego w Woroncu, Obrzędowości i Gwary w Dokudowie, Tkacką w Hrudzie, Kulinariów Regionalnych w Perkowicach, Koronkarstwa w Sitniku, Plastyki Ludowej w Styrzyńcu, Pieśni i Tańca w Sworach oraz Plecionkarstwa w Woskrzenicach Dużych.

Wydarzenia cykliczne

Oferta jest wzmacniana przez cykliczne konkursy i przeglądy, m.in. „Tkactwo w Dolinie Krzny i Bugu – Przygraniczny Konkurs Tkacki”, „Iglą malowane – Konkurs Rękodziela Artystycznego” oraz „Folkowe Impresje – Otwarty Konkurs Tańca Folkowego”, które promują lokalne dziedzictwo i aktywizują mieszkańców. Wydarzenia te budują markę kulturową gminy, tworząc atrakcyjne punkty w kalendarzu społeczności i partnerów regionalnych.

Turystyka kulturowa i lokalna tożsamość

Sieć pracowni, zespołów i bibliotek stanowi fundament turystyki kulturowej opartej na rękodziele, muzyce i obrzędowości, co sprzyja włączeniu społecznemu i międzypokoleniowej transmisji tradycji. Włączenie mieszkańców w projektowanie oferty wzmacnia poczucie przynależności i redukuje bariery uczestnictwa, zgodnie z podejściem inkluzywnej polityki kulturalnej.

Sport i rekreacja

Rozwój rekreacji i sportu powszechnego powinien zapewniać łatwy dostęp do aktywności o niskich barierach wejścia, wspierając zdrowie fizyczne i psychiczne mieszkańców. Wytyczne WHO zalecają dzieciom i młodzieży ok. 60 minut umiarkowanej lub intensywnej aktywności dziennie, co można realizować poprzez szkolne i środowiskowe programy ruchowe oraz ogólnodostępne strefy aktywności. Planowane i modernizowane tereny rekreacyjne, ścieżki i boiska powinny łączyć bezpieczeństwo, dostępność i bliskość miejsca zamieszkania, by sprzyjać codziennej aktywności.

Kierunki rozwoju

- Umacnianie roli GOK jako operatora sieci klubów i bibliotek oraz platformy współtworzenia oferty przez mieszkańców, ze szczególnym wsparciem dla grup wrażliwych.

- Rozwój Szlaku Pracowni Ginących Zawodów jako produktu edukacyjno-turystycznego (warsztaty, rezydencje twórcze, pakiety dla szkół i rodzin).
- Integracja oferty kulturalnej z rekreacją (pikniki, rajdy, festyny z modułem rękodziela i muzyki), by zwiększać uczestnictwo i budować kapitał społeczny.
- Wdrażanie programów aktywności zgodnych z zaleceniami WHO w szkołach i świetlicach, z naciskiem na regularność, radość ruchu i włączenie każdej grupy wiekowej.
- Partnerstwa z instytucjami powiatowymi i miejskimi w zakresie promocji dziedzictwa oraz wspólnej oferty turystyczno-kulturalnej regionu.

Monitorowanie efektów

Rekomenduje się monitorować uczestnictwo w kulturze per 1000 mieszkańców, liczbę wydarzeń i warsztatów w klubach kultury, liczbę aktywnych sekcji i zespołów, wykorzystanie bibliotek oraz udział dzieci i młodzieży spełniających zalecenia aktywności fizycznej WHO. Uzupełniającą warto śledzić satysfakcję uczestników, liczbę wolontariuszy i partnerstw oraz liczbę wydarzeń o zasięgu ponadgminnym promujących markę gminy.

2.6 OPIEKA ZDROWOTNA

Rozdział przedstawia strukturę i kierunki rozwoju systemu ochrony zdrowia w gminie wiejskiej Biała Podlaska, akcentując dostęp do świadczeń, programy wsparcia i priorytety działań na rzecz zdrowia mieszkańców.

Charakterystyka dostępu

Mieszkańcy gminy korzystają przede wszystkim z podstawowej opieki zdrowotnej i poradni specjalistycznych zlokalizowanych w mieście Biała Podlaska oraz ze wsparcia socjalno-opiekuńczego koordynowanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Taki układ sieci odzwierciedla typową dla gmin wiejskich zależność od ośrodków miejskich, co wymaga sprawnego transportu i koordynacji między instytucjami zdrowia i pomocy społecznej.

Podstawowa opieka zdrowotna i poradnie

Najbliższe terytorialnie placówki POZ znajdują się w mieście Biała Podlaska to m.in.: NZOZ „Medyk”, ul. Królowej Jadwigi 2; Przychodnia Rejonowa nr 2, ul. Łomaska 19; „T-Med.”, ul. Zygmunta Augusta 9 i ul. Terebelska 67; Praktyka Lekarza Rodzinnego Juchimiuk-Pietras, ul. Parkowa 11; Przychodnia „Zdrowie”, ul. Sidorska 59; Przychodnia Kolejowa, ul. Kościuszki 16; Vena, ul. Narutowicza 35; Przychodnia Rejonowa nr 4, ul. Parkowa 11; Przychodnia Rejonowa

nr 1, ul. Narutowicza 35; oraz „Zalmed” i filia, ul. Kościuszki 16 i ul. Księcia Witolda 19/1. Dostęp do informacji o świadczeniodawcach uzupełniają lokalne wykazy i komunikaty jednostek pomocy społecznej, które kierują mieszkańców do właściwych adresów opieki.

Wsparcie opiekuńcze i zdrowie społeczne

Gmina prowadzi nabory do programów „Opieka wytchnieniowa” i asystencji osobistej, odciążających opiekunów osób z niepełnosprawnościami poprzez czasowe wsparcie dzienne lub całodobowe, co poprawia dobrostan rodzin i ułatwia dostęp do leczenia. W katalogu „Dokąd po pomoc” znajdują się instytucje wspierające zdrowie psychiczne i społeczne, w tym ośrodki prowadzące terapię i rehabilitację, co poszerza ofertę poza klasyczne świadczenia medyczne.

Kierunki rozwoju systemu

- Modernizacja i dostosowanie placówek oraz gabinetów POZ i AOS, ze szczególnym naciskiem na dostępność architektoniczną i standardy dla osób z niepełnosprawnościami, w powiązaniu z koordynacją dojazdów i informacji dla mieszkańców sołectw.
- Rozbudowa programów profilaktycznych i promocji zdrowia (aktywność fizyczna, żywienie, zdrowie psychiczne), zgodnie z zaleceniami WHO dotyczącymi aktywności i redukcji zachowań sedentarnych w populacji dzieci, młodzieży i dorosłych.
- Wzmocnienie interfejsu zdrowie–opieka społeczna: integrowanie działań POZ z programami opieki wytchnieniowej i asystencji, aby ograniczać hospitalizacje możliwe do uniknięcia oraz przerwy w leczeniu wynikające z przeciążenia opiekunów.
- Rozwijanie telekonsultacji i e-usług zdrowotnych w celu skrócenia czasu oczekiwania, szczególnie dla mieszkańców miejscowości oddalonych od miasta.

Partnerstwa i koordynacja

Koordynacja między POZ, poradniami specjalistycznymi, GOPS oraz organizacjami pozarządowymi umożliwia ciągłość opieki i lepsze adresowanie potrzeb zdrowotno-społecznych rodzin, seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Wspólne planowanie działań i kalendarza profilaktycznego pozwala efektywnie wykorzystywać zasoby i zwiększać dostęp do świadczeń najbliżej miejsca zamieszkania.

Proponowane wskaźniki monitoringu

- Odsetek mieszkańców objętych POZ w gminie i średni czas dotarcia do najbliższej poradni, na podstawie wykazów świadczeniodawców i rozkładów komunikacyjnych.
- Liczba rodzin korzystających z opieki wytchnieniowej i asystencji oraz liczba godzin wsparcia na 1000 mieszkańców, monitorowana przez jednostkę organizacyjną gminy.

- Udział mieszkańców objętych programami profilaktycznymi i edukacją zdrowotną oraz działania promujące aktywność zgodną z wytycznymi WHO.

Podsumowanie operacyjne

Priorytetem gminy pozostaje zapewnienie bliskiego i sprawnego dostępu do POZ i świadczeń specjalistycznych poprzez współpracę z podmiotami działającymi w mieście Biała Podlaska oraz rozwijanie komplementarnego wsparcia wychowawczego i asystenckiego dla rodzin, co łącznie obniża ryzyko wykluczenia zdrowotno-społecznego. Wzmacnianie profilaktyki i nawyków prozdrowotnych w oparciu o standardy WHO podnosi jakość życia i ogranicza długoterminowe koszty opieki w społeczności wiejskiej

Tabela 3F. Ochrona zdrowia.

(Źródło: GUS, na dzień 31 grudnia 2023r.)

OCHRONA ZDROWIA	
przychodnie ogółem	1
praktyki lekarskie na wsi	2
apteki	1

2.7 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Bezpieczeństwo publiczne stanowi jeden z kluczowych elementów naszej strategii rozwiązywania problemów społecznych w gminie Biała Podlaska. Naszym celem jest tworzenie zintegrowanego systemu, który nie tylko skutecznie reaguje na incydenty, ale także działa prewencyjnie, budując poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Biała Podlaska czuwa Komenda Miejska Policji w Białej Podlaskiej mieszczącej się przy Placu Wojska Polskiego 23, 21 - 500 Biała Podlaska.

W tym miejscu należy przedstawić dane statystyczne przygotowane przez Komisariat Policji na potrzeby Diagnozy Lokalnych Zagrożeń Społecznych oraz ich analizę.

W niniejszym podrozdziale przedstawiono analizę interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu, przestępstwa oraz wykroczenia popełnione pod wpływem środków odurzających, a także zdarzenia związane z przemocą domową. Dane pochodzą z lat 2022–2024 i stanowią istotny element Diagnozy Lokalnych Zagrożeń Społecznych, pozwalając na ocenę efektywności działań prewencyjnych oraz interwencyjnych.

Przestępstwa i wykroczenia pod wpływem środków odurzających

W zakresie wykroczeń popełnionych pod wpływem środków odurzających odnotowano dane obrazujące następująca tabela:

Tabela 10A. Przestępstwa i wykroczenia pod wpływem środków odurzających w latach 2022-2023.

	2022	2023	2024
Prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwości	57	45	52
Prowadzenie pojazdów po użyciu alkoholu	37	18	28
Zakłócanie porządku publicznego	10	15	13
Podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	0	1	1
Wypadki pod wpływem alkoholu	3	4	2
Przestępstwa popełnione przez nieletnich pod wpływem środków odurzających	0	0	0
Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem	18	20	28
Osoby nieletnie zatrzymane do wytrzeźwienia	0	0	0

Dane te wskazują na stabilną liczbę interwencji w zakresie kontroli stanu trzeźwości oraz na stosunkowo niską liczbę przestępstw związanych z naruszeniem przepisów ruchu drogowego pod wpływem alkoholu.

Następne przydatne do analizy dane to przestępstwa na terenie gminy Biała Podlaska

obejmuje m.in. kradzieże, znęcanie się nad rodziną, pobicia oraz uszkodzenia mienia. Przykładowe dane dla poszczególnych lat przedstawiają się następująco:

Tabela 10B. Przestępstwa na terenie miasta i gminy Biała Podlaska.

	2022	2023	2024
Kradzież z włamaniem	10	6	3
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	12	6	15
Pobicie	4	3	1
Uszkodzenie mienia	16	12	8
Kradzież pieniędzy wraz z dokumentami	2	2	1
Kradzież mienia	21	2	10
Inne	194	171	164

Obserwuje się ogólną tendencję spadkową w liczbie przestępstw, co może świadczyć o skuteczności podejmowanych działań prewencyjnych.

Tabela 10C. Kwalifikację prawną wybranych przestępstw z artykułów KK. (wszczęte/stwierdzone/zakończone sprawy).

	2022	2023	2024
kolejno po ukośnikach: stwierdzone/zakończone sprawy			
Znęcanie się nad rodziną	12/12	6/6	15/15
Groźba karalna	9/9	6/6	4/3
Rozpijanie małoletniego	0/0	0/0	0/0
Uchylenie się od płacenia alimentów	3/3	22/22	12/12
Inne	194/162	171/138	164/127

Warto zauważyć, że sprawy dotyczące rozpijania małoletniego nie zostały odnotowane w analizowanym okresie.

W zakresie zdarzeń związanych z przemocą domową analizowano liczbę interwencji oraz ofiar i sprawców. Dane przedstawiają się następująco:

Tabela 10D. Zdarzenia związane z przemocą domową.

	2022	2023	2024
Liczba interwencji	3671	2197	3102
Dotyczące przemocy w rodzinie	38	28	20
Liczba ofiar przemocy w rodzinie	26 I. Kobiety: 20 II. Mężczyźni: 1 III. Małoletni do 13 r.ż.: 1 IV. Nieletni (13-18 lat): 0	35 I. Kobiety: 29 II. Mężczyźni: 4 III. Małoletni do 13 r.ż.: 2 IV. Nieletni (13-18 lat): 0	41 I. Kobiety: 30 II. Mężczyźni: 11 III. Małoletni do 13 r.ż.: 6 IV. Nieletni (13-18 lat): 1
Liczba sprawców	21 I. Kobiety: 1 II. Mężczyźni: 20 III. Nieletni: 0	33 I. Kobiety: 4 II. Mężczyźni: 29 III. Nieletni: 0	26 I. Kobiety: 3 II. Mężczyźni: 23 III. Nieletni: 0
Liczba sprawców działających pod wpływem alkoholu	18 I. Kobiety - II. Mężczyźni – 18 III. Nieletni – 0	25 I. Kobiety - 2 II. Mężczyźni – 23 III. Nieletni – 0	58 I. Kobiety - 3 II. Mężczyźni – 22 III. Nieletni – 0
Liczba dzieci obecnych podczas interwencji	10	19	7

Ocena pracy służb jest pozytywna, ale z zastrzeżeniami wynikającymi z dynamiki zjawiska przemocy. Widoczny spadek wszystkich interwencji względem 2022 r. przy jednoczesnym wzroście liczby ofiar przemocy w 2023–2024 sugeruje skuteczniejsze ujawnianie poszkodowanych w ramach mniejszej liczby spraw, co świadczy o rosnącej uważności funkcjonariuszy i pracowników pierwszego kontaktu. Z drugiej strony, skok liczby sprawców pod wpływem alkoholu w 2024 r. wskazuje na konieczność wzmocnienia procedur pracy z osobą nietrzeźwą, kierowania do programów korekcyjno-edukacyjnych oraz ściślejszego powiązania interwencji z działaniami profilaktyki uzależnień. Spadek liczby dzieci obecnych podczas interwencji w 2024 r. można odczytać jako efekt lepszego ekranowania sytuacji rodzinnych lub skuteczniejszego zabezpieczania miejsca zdarzenia, co jest kierunkiem pożądanym i wartym utrwalenia.

Dane dotyczące działalności organów porządkowych w gminie Biała Podlaska za lata 2022–2024 świadczą o aktywności Policji w zakresie interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu, przestępstw pod wpływem środków odurzających oraz zdarzeń związanych z przemocą domową. Analiza tych danych umożliwia identyfikację trendów oraz obszarów wymagających poprawy, co stanowi cenny wkład w Diagnozę Lokalnych Zagrożeń Społecznych. Wyniki te wskazują na potrzebę ciągłego monitorowania sytuacji oraz wdrażania efektywnych strategii prewencyjnych, mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa i poprawę jakości życia mieszkańców gminy Biała Podlaska.

W ramach działań podejmowanych w obszarze bezpieczeństwa publicznego, kluczowe są:

Wzmacnianie współpracy instytucjonalnej:

Koordinacja działań między Policją, Strażą Miejską, służbami ratunkowymi oraz instytucjami pomocowymi, co pozwala na szybką i efektywną interwencję w sytuacjach kryzysowych.

Modernizowanie infrastruktury i technologii:

Inwestycje w nowoczesne systemy monitoringu oraz sprzęt służb porządkowych, które umożliwiają skuteczniejsze wykrywanie zagrożeń i precyzyjne reagowanie na incydenty.

Edukacja i kampanie społeczne:

Realizacja programów edukacyjnych i kampanii informacyjnych, których celem jest zwiększenie świadomości mieszkańców na temat sposobów zapobiegania przestępczości oraz promowanie postaw prospołecznych.

Wsparcie lokalnych inicjatyw: Zachęcanie do aktywnego udziału społeczności w działaniach mających na celu poprawę bezpieczeństwa, w tym wspieranie projektów lokalnych i budowanie koalicji społecznych.

2.8 KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Położenie i układ drogowy

Gmina leży przy głównych szlakach wschodniej Polski, w bezpośrednim oddziaływaniu korytarza DK2/E30 (Warszawa–Terespol) oraz w pobliżu dróg wojewódzkich 811 i 812, co zapewnia szybkie połączenia regionalne i transgraniczne. Przez gminę i jej sąsiedztwo przebiegają także liczne drogi powiatowe (m.in. 1020L, 1036L, 1068L), łączące sołectwa z węzłami na obwodnicy i z miastem Biała Podlaska. Taki układ sprzyja dojazdowi do pracy i szkół, ale wymaga stałej modernizacji lokalnych odcinków dróg, odwodnień oraz poprawy bezpieczeństwa pieszych.

Kolej i węzły przesiadkowe

Najbliższym dla mieszkańców gminy węzłem kolejowym jest stacja Biała Podlaska w mieście,

obsługująca ruch regionalny i dalekobieżny w korytarzu E20. Dostęp do kolei opiera się na dojazdach samochodowych i autobusowych, dlatego ważne jest zapewnienie wygodnych przesiadek oraz miejsc „park&ride” i „bike&ride” przy wjazdach do miasta. Dalszy rozwój ścieżek rowerowych i bezpiecznych tras do stacji wzmocni konkurencyjność transportu publicznego.

Transport publiczny i komunikacja gminna

Publiczny transport zbiorowy w gminie jest realizowany we współpracy z miastem Biała Podlaska, którego linie autobusowe obsługują wybrane miejscowości o największej intensywności ruchu i zabudowy. Porozumienie między jednostkami samorządu pozwala na integrację taryfową i rozkładową, co ułatwia dojazdy do pracy, szkół, usług i kolei. Na obszarach mniej zaludnionych rekomendowane są elastyczne rozwiązania „na żądanie”, szkolne linie dowozowe oraz koordynacja godzin kursów z dzwonekami szkolnymi i zmianami pracy.

Infrastruktura drogowa i bezpieczeństwo

Priorytetem jest konsekwentna poprawa jakości dróg gminnych i powiatowych, budowa chodników i zatok autobusowych, modernizacja oświetlenia oraz eliminacja miejsc kolizyjnych przy przejściach dla pieszych. Skuteczne odwodnienia i utrzymanie bieżące (w tym zimowe) są kluczowe w sołectwach o rozproszonej zabudowie i na trasach dojazdu do szkół. Warto wdrażać uspokojenie ruchu w centrach miejscowości oraz standardy bezpiecznej drogi do szkoły.

Rower i rekreacja mobilna

Rozbudowa spójnej sieci tras rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych łączących sołectwa z miastem oraz punktami usługowymi powinna uzupełniać ofertę autobusową. Integracja z istniejącymi ciągami w mieście, stojaki i wiaty przy szkołach, przystankach i obiektach sportowych zwiększą codzienną mobilność i bezpieczeństwo użytkowników.

Kierunki działań operacyjnych

- Domykanie układu transportu publicznego w najdynamiczniej rozwijających się miejscowościach (m.in. Rakowiska, Sławacinek Stary/Nowy, Grabanów, Styrzyniec) oraz testy kursów „na żądanie” dla obszarów peryferyjnych.
- Modernizacja dróg gminnych z priorytetem dla odcinków o wysokim ruchu szkolnym i dojazdach do węzłów na obwodnicy, wraz z odwodnieniem i oświetleniem LED.
- Bezpieczeństwo: doświetlanie przejść, azyle, progi wyspowe, strefy 30 w centrach sołectw, program „Bezpieczna droga do szkoły”.
- Integracja taryf i informacji pasażerskiej (e-bilet, rozkłady on-line, tablice przystankowe) oraz tworzenie małych węzłów przesiadkowych z miejscami P&R i B&R.

- Sieć pieszo-rowerowa łącząca sołectwa z miastem i usługami, z priorytetem na odcinki do szkół, przychodni i stacji kolejowej.

Wskaźniki monitoringu

- Odsetek mieszkańców w zasięgu 400 m od przystanku z min. 5 parami kursów w dni powszednie.
- Liczba kilometrów dróg wyremontowanych rocznie, długość nowych chodników i ścieżek.
- Liczba miejsc P&R/B&R oraz napełnienia linii dojazdowych do miasta i kolei.
- Wypadkowość na przejściach dla pieszych oraz czas dojazdu do głównych węzłów w szczycie.

2.9 GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BIAŁEJ PODLASKIEJ

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej Podlaskiej to kluczowa jednostka systemu wsparcia mieszkańców gminy wiejskiej, łącząca pomoc materialną, pracę socjalną, usługi opiekuńcze i działania profilaktyczne w ścisłej współpracy ze szkołami, ochroną zdrowia i służbami bezpieczeństwa. Jego organizacja i procedury są dostosowane do rozproszonej zabudowy i zróżnicowanych potrzeb sołectw, tak aby wsparcie było możliwie blisko miejsca zamieszkania.

Struktura organizacyjna

Kierownictwo i obsługa ogólna: koordynacja zadań, polityka jakości, kontrola zarządcza, RODO, skargi i wnioski, współpraca z organizacjami pozarządowymi.

Dział Pracy Socjalnej (rejonizacja): pracownicy socjalni prowadzą wywiady środowiskowe, plany pomocy, kontrakty socjalne i koordynują usługi na terenie sołectw; standard obsady zapewnia dostępność w terenie.

Dział Świadczeń Rodzinnych i Funduszu Alimentacyjnego: realizacja świadczeń rodzinnych, pielęgnacyjnych, wychowawczych (500+), opiekuńczych, dodatków mieszkaniowych i energetycznych oraz funduszu alimentacyjnego.

Dział Usług i Wsparcia Osób Starszych oraz z Niepełnosprawnościami: usługi opiekuńcze, specjalistyczne, organizacja „opieki wytchnieniowej”, asystencji osobistej, wsparcia opiekunów nieformalnych i teleopieki.

Dział Profilaktyki i Wspierania Rodziny: asystentura rodziny, placówki wsparcia dziennego/światlice, programy kompetencji rodzicielskich, współpraca z oświatą.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej: procedura Niebieskiej Karty, grupy diagnostyczno-pomocowe, współpraca z Policją, szkołami, zdrowiem i kuratorami.

Dział Finansowo-Księgowy i Administracyjny: planowanie, rozliczenia, sprawozdawczość, zamówienia, sekretariat i obsługa klienta.

Zakres działań

- Wsparcie materialne i rzeczowe: zasiłki stałe, okresowe i celowe, posiłek i żywność, dodatki mieszkaniowe/energetyczne, schronienie, ubranie oraz pomoc w zdarzeniach losowych.
- Praca socjalna i integracja: kontrakty, poradnictwo, aktywizacja lokalna, kierowanie do CIS/KIS i programów rynku pracy, włączanie NGO.
- Usługi opiekuńcze: opieka domowa, specjalistyczna, wytchnieniowa i asystencja; dostosowanie mieszkań (likwidacja barier) we współpracy z innymi instytucjami.
- Wsparcie rodziny i dzieci: asystent rodziny, zajęcia w PWD/światlicach, programy profilaktyki uzależnień i przemocy, dożywianie w szkołach i przedszkolach.
- Interwencja kryzysowa i przemoc: szybka ocena ryzyka, plan bezpieczeństwa, koordynacja świadczeń i usług, zabezpieczenie potrzeb pilnych.
- Dostęp do informacji i e-usług: wnioski papierowe i elektroniczne, dyżury terenowe, współpraca sołecka w informowaniu o naborach.

Współpraca i koordynacja

- Z instytucjami ochrony zdrowia, oświatą, Policją, kuratorami i PCPR: ciągłość opieki w sprawach zdrowia psychicznego, niepełnosprawności, pieczy zastępczej, przemocy i uzależnień.
- Z organizacjami pozarządowymi i parafiami: mikrogranty, wolontariat sąsiedzki, banki żywności, poradnictwo specjalistyczne i integracja senioralna.

Standard obsługi mieszkańca

- Rejonizacja pracy socjalnej zapewniająca kontakt „u progu” w każdym sołectwie.
- Jasne terminy i ścieżki wnioskowe, formularze i listy kontrolne, informacja o wymaganych dokumentach oraz odwołaniach.
- Dostępność architektoniczna i komunikacyjna, możliwość pełnomocnictw, obsługa wrażliwa na potrzeby seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

Kierunki rozwoju (strategiczne)

- Wzmocnienie usług środowiskowych i opieki domowej z komponentem wytchnieniowym oraz teleopieką w rozproszonej zabudowie.
- Rozbudowa asystentury rodziny i oferty PWD, zwłaszcza w miejscowościach o największych potrzebach.
- Profilaktyka długów i ubóstwa energetycznego: doradztwo budżetowe, dodatki, termomodernizacja i OZE w partnerstwie z działem inwestycji gminy.
- Stała praca Zespołu Interdyscyplinarnego, szkolenia służb i kampanie informacyjne „reakcja 24/7” przeciw przemocy.
- Doskonalenie jakości: standardy czasu reakcji, karta usługi, ankiety satysfakcji, audyt zgodności i bezpieczeństwa danych.

Proponowane wskaźniki monitoringu

- Liczba rodzin objętych pracą socjalną na 1000 mieszkańców i średni czas pierwszego kontaktu.
- Godziny usług opiekuńczych i liczba miejsc w opiece wytchnieniowej na 1000 osób 65+.
- Liczba dzieci objętych PWD/asystenturą oraz odsetek rodzin utrzymujących trwałą poprawę sytuacji.
- Liczba procedur Niebieskiej Karty i udział spraw z planem pomocy wdrożonym w 14 dni.
- Odsetek wniosków kompletowanych „od ręki”, czas wypłaty świadczeń i poziom satysfakcji klientów.

Taki profil GOPS scala świadczenia pieniężne, usługi i pracę środowiskową w spójny system, który reaguje na kryzys, ale także ogranicza jego ryzyko poprzez profilaktykę, integrację działań i długofalowe wsparcie rodzin, seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.

Tabela. Stan zatrudnienia w OPS.

Rodzaj stanowiska	Liczba etatów
Kierownik	1
Księgowość i administracja	3
Pracownicy socjalni	5
Asystent rodziny	1
Dział świadczeń rodzinnych	3

2.9.1 Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w liczbach.

W ostatnich latach obserwujemy stałą tendencję w liczbie mieszkańców gminy, którzy korzystają z pomocy społecznej, a liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS mieści się w przedziale 128 – 175 rodzin. Pewna stała tendencja, utrzymuje się również w stosunku do liczby rodzin otrzymujących świadczenia z powodu problemów z uzależnieniami.

Tabela 4. Liczba mieszkańców korzystających z świadczeń udzielanych przez GOPS

(Źródło: Dane Gminy, na dzień 31 grudnia 2024r.)

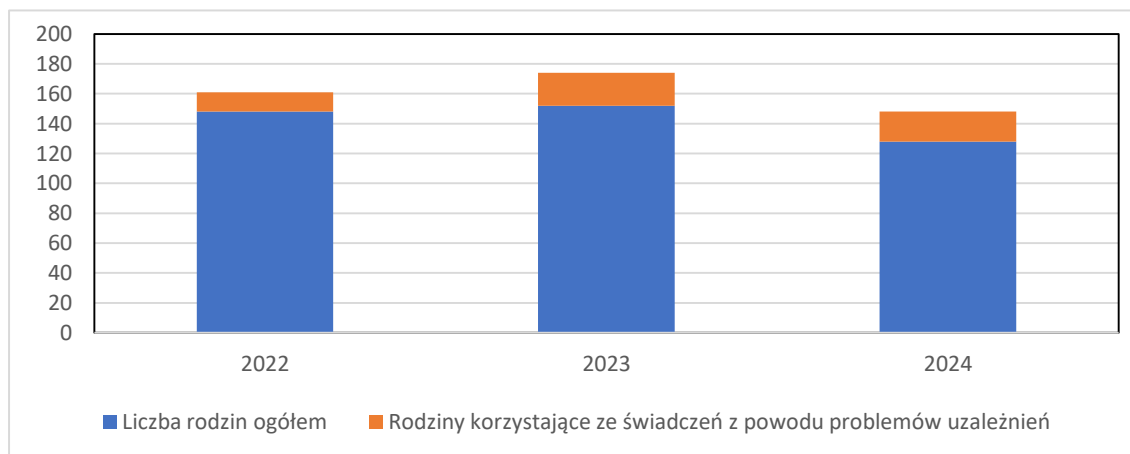
	2021	2022	2023
Liczba rodzin ogółem	175	148	152
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	25	13	22

Dodatkowo do analizy przedstawiono wykres.

Wykres 1. Liczba i rodzaj świadczeń udzielanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ilość rodzin.

(kolor *niebieski* – ogólnie rodziny korzystające ze świadczeń)

kolor *pomarańczowy* – liczba rodzin korzystających ze świadczeń z powodu problemu uzależnienia)

Możemy również rozróżnić rodzaj udzielanej przez GOPS pomocy i w celu przedstawienia tej statystyki zamieszczamy poniższą tabelę:

Tabela 4A. Rodzaj świadczeń udzielanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ilość świadczeń.

	2021	2022	2023	2024
Świadczenia rzeczowe	125	110	111	78
Świadczenia pieniężne	138	136	120	103
Świadczenia w formie porady	53	18	-	114

W gminie wiejskiej Biała Podlaska najczęstszymi przyczynami udzielania pomocy społecznej są od kilku lat: niepełnosprawność, ubóstwo, długotrwała choroba, bezrobocie oraz wsparcie dla osób przewlekle chorych.

Tabela 5. Powody udzielania świadczeń przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

	2021	2022	2023
Niepełnosprawność	70	57	63
Bezrobocie	86	69	60
Osoby dotknięte klęską żywiołową	0	0	0
Ubóstwo	97	97	98
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	38	35	38
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	60	64	74
Alkoholizm	25	13	22
Przemoc	4	4	3
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	4	-	2
Inne:	17	10	23

2.9.2 Procedura „Niebieskiej Karty”.

W ciągu ostatnich dwóch lat odnotowano niewielkie wahania liczby sporządzanych wniosków związanych z procedurą Niebieskiej Karty w gminie Biała Podlaska. W 2022 roku sporządzono 41 wniosków, a w 2023 roku podobnie bo było ich 46, natomiast w 2024 roku liczba ta wyniosła 40.

Tabela 7. Procedura „Niebieskiej Karty”.

	2021	2022	2023
Sporządzono ogółem wniosków, w tym przez:	45	41	46
Ośrodek Pomocy Społecznej	14	16	15
Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	1	0	0
Placówki służby zdrowia	0	0	0
Placówki szkolno-wychowawcze	1	2	3
Policję	29	23	28
Inne instytucje	0	0	0

2.9.3 Aktywizacja osób starszych.

System wsparcia seniorów w gminie opiera się na dziennej formie opieki i aktywizacji, usługach środowiskowych oraz ofercie kulturalno-edukacyjnej prowadzonej we współpracy GOPS, GOK, bibliotek i partnerów społecznych. Celem jest podtrzymanie samodzielności, przeciwdziałanie izolacji i poprawa jakości życia osób 60+ w rozproszonej zabudowie wiejskiej.

Centralnym elementem systemu jest „Klub Seniora” w strukturze gminy, działający w formule pobytu dziennego od poniedziałku do piątku. Placówka zapewnia codzienne zajęcia, opiekę i specjalistyczne wsparcie.

Zasady działalności

Placówka organizuje spotkania, warsztaty, zajęcia kulturalne i rekreacyjne, budując sieć relacji i zapobiegając samotności. Program uwzględnia integrację międzypokoleniową, wolontariat i wydarzenia w sołectwach.

Seniorzy otrzymują usługi asystenckie, pomoc w czynnościach dnia codziennego i poradnictwo socjalne oraz zdrowotne. W razie potrzeby oferowane są zdalne formy kontaktu

i dowóz do placówki.

Prowadzone są ćwiczenia ruchowe, rehabilitacja usprawniająca, treningi pamięci i warsztaty prozdrowotne. Program łączy profilaktykę chorób przewlekłych z edukacją w zakresie bezpieczeństwa i zdrowego stylu życia.

Oferta obejmuje zajęcia cyfrowe, językowe, rękodzielnicze i kulturalne, a także prelekcje ekspertów oraz wyjścia do instytucji kultury. Akcent kładziony jest na aktywność intelektualną i rozwijanie pasji.

Placówka zapewnia bezpieczne, dostępne architektonicznie środowisko, z jasnymi standardami opieki i opieką personelu. Procedury obejmują plan bezpieczeństwa, kontakt z rodziną oraz monitorowanie dobrostanu.

Wsparcie środowiskowe poza placówką

Uzupełnieniem są kluby seniora przy świetlicach i bibliotekach, koła zainteresowań GOK oraz mobilne punkty zajęć w sołectwach. Gmina wspiera transport na zajęcia i do usług medycznych, zwłaszcza dla seniorów o ograniczonej mobilności.

Koordynacja i współpraca

GOPS koordynuje nabór, wywiady środowiskowe i indywidualne plany wsparcia, łącząc ofertę „Senior+” z usługami opiekuńczymi i opieką wytchnieniową. Współpraca z POZ, parafiami, OSP i NGO pozwala docierać do osób najbardziej potrzebujących.

Finansowanie i dostęp

Uczestnictwo może być częściowo odpłatne zgodnie z uchwałami rady gminy, z możliwością zwolnień dla osób najuboższych. Gmina pozyskuje środki z programów rządowych i regionalnych oraz realizuje mikrodotacje na działania w sołectwach.

Wskaźniki i monitoring

- Liczba godzin zajęć zdrowotnych, edukacyjnych i integracyjnych na uczestnika w miesiącu.
- Odsetek seniorów dojeżdżających z sołectw oraz liczba interwencji środowiskowych GOPS.

2.10 GRUPA DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW – WYNIKI I ANALIZA BADAŃ SPOŁECZNOŚCI

2.10.1 RESPONDENCI I CEL BADANIA.

Badania obejmowały respondentów którzy skończyli 18 rok życia. W badaniu respondentami były kobiety oraz mężczyźni zamieszkujący teren gminy Biała Podlaska. W ankiecie udział wzięło **228 osób**. Przy czym było to **188 kobiet**, co stanowiło 82,9% ankietowanych, **38 mężczyzn** tj. 16,7% ankietowanych, natomiast **1 osoba** (0,4%) nie chciała podać swojej płci.

Celem badania było zidentyfikowanie zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, aby następnie dokonać analizy przyczynowo – skutkowej i znaleźć możliwe narzędzia do poprawy ujawnionych zagrożeń. Ankieta zawierała pytania diagnozujące następujące obszary:

- Zjawiska i problemy występujące w społeczeństwie gminy Biała Podlaska.
- Obszar dotyczący postaw społecznych i przekonań dotyczących alkoholu, oraz problemów związanych z nadmiernym spożyciem czy uzależnieniem.
- Występowanie zjawiska uzależnienia od wyrobów nikotynowych.
- Obszar dotyczący substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki i dopalacze, oraz wiedza i postawy wobec nich.
- Zjawisko przemocy w rodzinie wobec dzieci i dorosłych.
- Obszar zajmujący się uzależnieniami od czynności takimi jak hazard oraz tzw. “uzależnienia od ekranów i nowych mediów” (uzależnienia behawioralne).

2.10.2 ZJAWISKA I PROBLEMY WYSTĘPUJĄCE W SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.

Respondenci zostali poproszeni o ocenę ważności poszczególnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów jest odsetek mieszkańców, którzy umiejscawiają daną sytuację w pięciostopniowej skali od bardzo małego problemu do bardzo dużego. Tabela na kolejnej stronie przedstawia rozkład uzyskanych odpowiedzi.

Tabela 11. Zjawiska i problemy występujące w społeczności lokalnej.

	Bardzo mały problem lub nie występuje	Raczej mały problem	Przeciętny problem	Raczej duży problem	Bardzo duży problem
Dostęp do opieki zdrowotnej	3,9%	7,5%	23,7%	27,6%	37,3%
Sytuacja zatrudnienia i liczba miejsc pracy	4,8%	5,7%	28,9%	23,2%	37,4%
Dostępność kultury i rekreacji	10,1%	14%	37,3%	22,4%	16,2%
Alkoholizm i patologia z niego wynikająca	6,6%	18%	32%	25,4%	18%
Uzależnienie od papierosów	3,5%	11,8%	25,9%	28,9%	29,9%
Narkotyki i dopalacze	21,1%	24,1%	30,3%	16,2%	8,3%
Przemoc domowa wobec dzieci	23,2%	30,3%	34,2%	8,3%	3,9%
Skrajne ubóstwo	15,8%	31,6%	36%	12,7%	3,9%
Ochrona środowiska	11%	19,3%	40,8%	16,7%	12,3%
Bezpieczeństwo i przestępczość	16,7%	27,6%	40,4%	11,4%	3,9%
Hejt w Internecie	11,4%	20,6%	30,7%	21,1%	16,2%

- Z otrzymanych wyników można wyciągnąć wniosek, że najbardziej istotnymi problemami dla respondentów są: dostęp do opieki zdrowotnej 64,9% badanych mieszkańców uważa, że jest to duży lub bardzo duży problem. Następnie nieco ponad połowa badanych wskazuje na sytuację zatrudnienia jako duży lub bardzo duży problem – 60,6%.
- Warto zwrócić uwagę, że również prawie połowa mieszkańców tj. 43,4% wskazuje na duży lub bardzo duży problem, jeśli chodzi o alkoholizm.
- W kontekście takich badań należy zawsze zauważyć opinię mieszkańców dotyczącą przemocy domowej wobec dzieci, tak więc 34,2% badanych mieszkańców uważa, że jest to co najwyżej przeciętny problem lub mniejszy, natomiast 12,2% identyfikuje zjawisko jako istotne.
- Badani mieszkańcy Gminy czują się w znacznej większości bezpiecznie lub oceniają przestępczość jako przeciętną (84,7%).
- W tej sekcji ankiety postawiliśmy także pytanie otwarte i poprosiliśmy w nim, aby mieszkańcy sami wpisali istotne ich zdaniem problemy społeczne. Odpowiedzi, które pojawiały się najczęściej to:
 - problemy komunikacyjne w gminie (komunikacja zbiorowa),
 - brak możliwości pozostawienia dziecka w świetlicy do godz.16-17 powoduje to problem w podjęciu zatrudnienia przez (głównie) matki z terenów wiejskich,
 - brak żłobka oraz mała liczba miejsc w przedszkolach,
 - dostępność kanalizacji i oświetlenia przy drodze gminnej,
 - stan niektórych dróg publicznych,
 - brak dostępu do darmowych szkoleń rozwojowych, darmowe wsparcie prawno-księgowe dla początkujących przedsiębiorców,
 - zbyt mała kontrola osób chorych psychicznie i nadużywających alkoholu,
 - cyberprzemoc w szkołach,
 - brak programów i perspektyw dla młodych,
 - brak integracji, terapii zajęciowych i warsztatów wspomagających dla niepełnosprawnych,
 - brak zajęć dla ludzi starszych - klubu seniora,

2.10.3 POSTAWY SPOŁECZNE I PRZEKONANIA DOTYCZĄCE ALKOHOLU, ORAZ PROBLEMY ZWIĄZANE Z NADMIERNYM SPOŻYCIEM CZY UZALEŻNIENIEM.

(Źródło: Komunikat CBOS „Konsumpcja alkoholu w Polsce”, grudzień 2019, oprac. M. Bożewicz).

Według badania CBOS z 2019 roku, 91% Polaków uważa, że nadużywanie alkoholu jest w kraju dużym problemem, podczas gdy tylko 6% uznaje to za mały problem, a 3% nie wyraziło swojej opinii. Analizując odpowiedzi ze względu na płeć, wiek i grupy zawodowe, zauważono znaczące różnice.

Wśród kobiet odsetek abstynentów wynosi 21%, co jest dwukrotnie wyższe niż u mężczyzn (10%). Badania sugerują również wzrost spożycia alkoholu wśród kobiet w ciągu ostatnich 9 lat, gdzie w 2010 roku abstynencję deklarowała co trzecia kobieta.

W analizie wiekowej wyniki wskazują, że najwięcej alkoholu spożywają respondenci w wieku 25-34 lat. Warto zauważyć, że w 2010 roku największy odsetek osób pijących alkohol koncentrował się w grupie wiekowej 18-24 lata, a obecnie te same osoby należą do kategorii wiekowej 25-34 lata.

Wnioski z badań pozwalają stwierdzić, że styl konsumpcji alkoholu pozostaje stosunkowo stabilny w miarę upływu czasu. Podobne obserwacje można odnotować w przypadku osób w wieku 65 lat i więcej, które 9 lat temu były w przedziale wiekowym 55-64 lata, a obecnie utrzymuje się stały odsetek abstynentów na poziomie 28%.

W analizie wiekowej wyniki wskazują, że najwięcej alkoholu spożywają respondenci w wieku 25-34 lat. Warto zauważyć, że w 2010 roku największy odsetek osób pijących alkohol koncentrował się w grupie wiekowej 18-24 lata, a obecnie te same osoby należą do kategorii wiekowej 25-34 lata.

Wnioski z badań pozwalają stwierdzić, że styl konsumpcji alkoholu pozostaje stosunkowo stabilny w miarę upływu czasu. Podobne obserwacje można odnotować w przypadku osób w wieku 65 lat i więcej, które 9 lat temu były w przedziale wiekowym 55-64 lata, a obecnie utrzymuje się stały odsetek abstynentów na poziomie 28%.

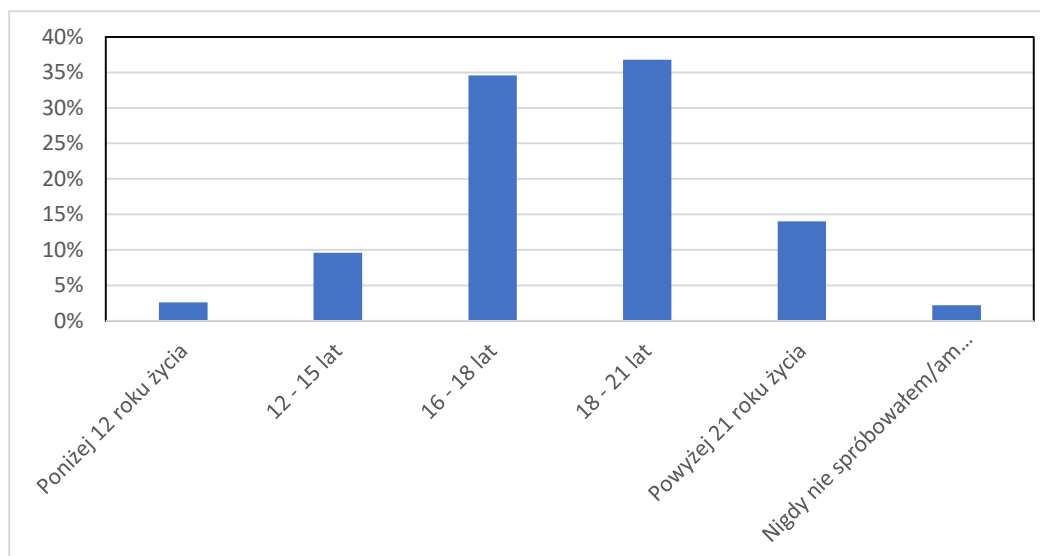
Od 2010 roku znacząco zmalał udział piwa, jako najczęściej spożywanego alkoholu, kiedy to, co druga osoba spośród pijących alkohol (52%) przyznawała, że najczęściej sięga po piwo. Obecnie wybiera je 39% respondentów, którzy nie rezygnują z napojów procentowych. Na drugim miejscu znajduje się wino (25%), a na trzecim – wódka (16%). Odsetek osób najchętniej wybierających wino rośnie od 2007 roku, natomiast największy wzrost dotyczy alkoholi wysokogatunkowych, np. koniaku czy whisky – obecnie, co dziewiąty badany pijący alkohol (11%) deklaruje, że jeśli sięga po kieliszek, to najczęściej z tego typu trunkiem.

W ankiecie dotyczącej alkoholu, w której brali udział pełnoletni mieszkańcy gminy Biała Podlaska badano postawy społeczne i przekonania dotyczące alkoholu, oraz problemy związane z nadmiernym spożyciem czy uzależnieniem.

Pierwsze pytanie w ankiecie dotyczyło wieku, w którym dorośli mieszkańcy gminy Biała Podlaska po raz pierwszy zetknęli się z alkoholem. Zdecydowana większość respondentów (ponad 70%) deklaruje, że ich pierwsze doświadczenia z alkoholem miały miejsce w okresie młodzieńczym lub wczesnej dorosłości, tj. między 16. a 21. rokiem życia. Tak więc inicjacja alkoholowa następuje u większości respondentów już przed osiągnięciem pełnoletniości, co jest niepokojącym sygnałem z punktu widzenia profilaktyki uzależnień oraz ochrony zdrowia publicznego.

Fakt, że blisko 1 na 8 osób zaczęło pić przed 16 rokiem życia, wskazuje na potrzebę

kontynuowania działań edukacyjnych i wychowawczych zarówno w szkołach, jak i w rodzinach.

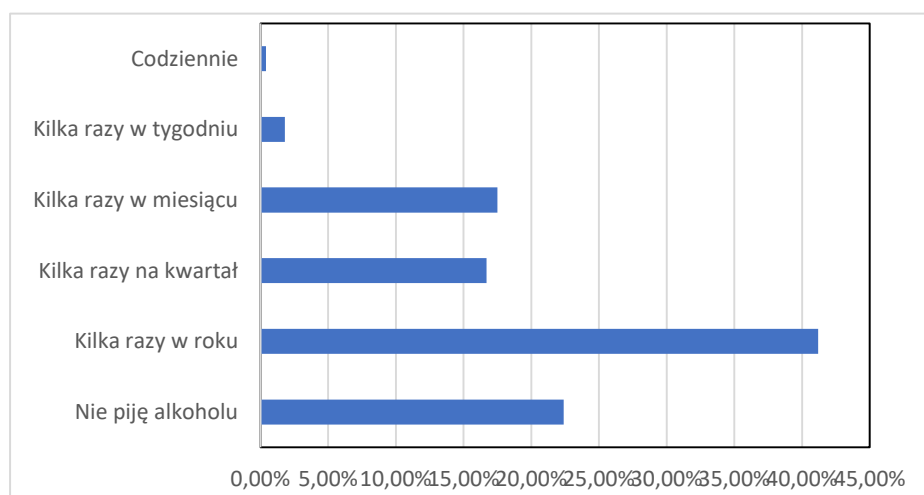

Wykres 2. W jakim okresie życia zdarzyło się Panu/Pani pierwsze spotkanie z alkoholem?

Następnie zapytano badanych mieszkańców gminy Biała Podlaska o częstotliwość z jaką sięgają po alkohol i tak większość, bo 63,6% deklaruje, że jest to kilka razy w roku lub w ogóle nie pije alkoholu. Natomiast około jedna trzecia respondentów (34,2%) zaznaczyło odpowiedź kilka razy w miesiącu lub kilka razy na kwartał.

Poniższy wykres pokazuje, że większość mieszkańców raczej rzadko spożywa alkohol, trzeba jednak zaznaczyć, że zachodzi prawdopodobieństwo, iż osoby sięgające po niego kilka razy w miesiącu i więcej. Szczególnie jeśli są to ilości powyżej dwóch standardowych porcji to osoby te znajdującą się w grupie ryzyka lub są już uzależnione od alkoholu. Jest to picie niebezpieczne dla zdrowia.

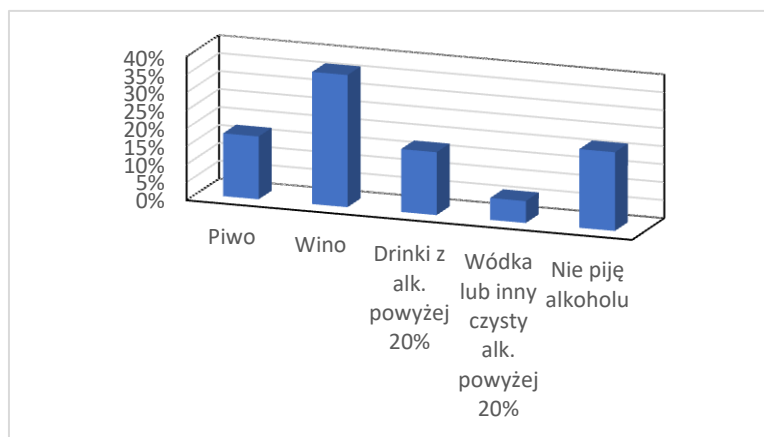
Wykres 3. Jak często sięga Pan/Pani po napoje alkoholowe?

Kolejne pytanie dotyczyło ulubionego rodzaju alkoholu. Znaczna część respondentów ankiety sięga po alkohole niskoprocentowe. Piwo i wino, spożywa łącznie 54% badanych. 17,5% pije drinki z alkoholem wysokoprocentowym, i zaledwie 6% decyduje się na czysty alkohol wysokoprocentowy. Liczba osób deklarujących abstynencję utrzymuje się na stałym poziomie w stosunku do poprzedniego pytania.

Tak więc blisko ¼ mieszkańców nie spożywa alkoholu, co stanowi pozytywny sygnał dla działań profilaktycznych i może wskazywać na rosnącą świadomość zdrowotną lub duchowo-moralne wybory części populacji.

Wykres 4. Po jaki rodzaj alkoholu sięga Pan/Pani najczęściej.

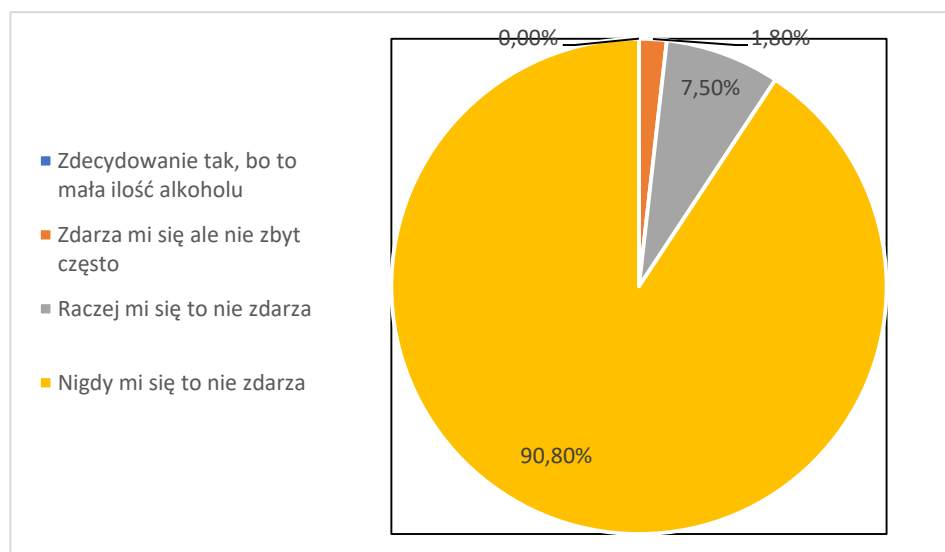

Wyniki badania wskazują, że większość respondentów (90,8%) nigdy nie spożywa alkoholu w butelkach małowolumenowych (tzw. małpki). Natomiast co dziesiąty (9,3%) ankietowany przyznał, że zdarza mu się to, ale nie zbyt często lub raczej mi się to nie zdarza. Psychiatrzy specjalizujący się w terapii uzależnień zwracają uwagę, że małe butelki z alkoholem, tzw. małpki, mogą wpływać na wzorce picia - często zaczyna się ono już rano. Nie jest to obojętne dla zdrowia użytkowników takich buteleczek, a także perspektyw zdrowienia dla tych, którzy już nadużywają alkoholu.

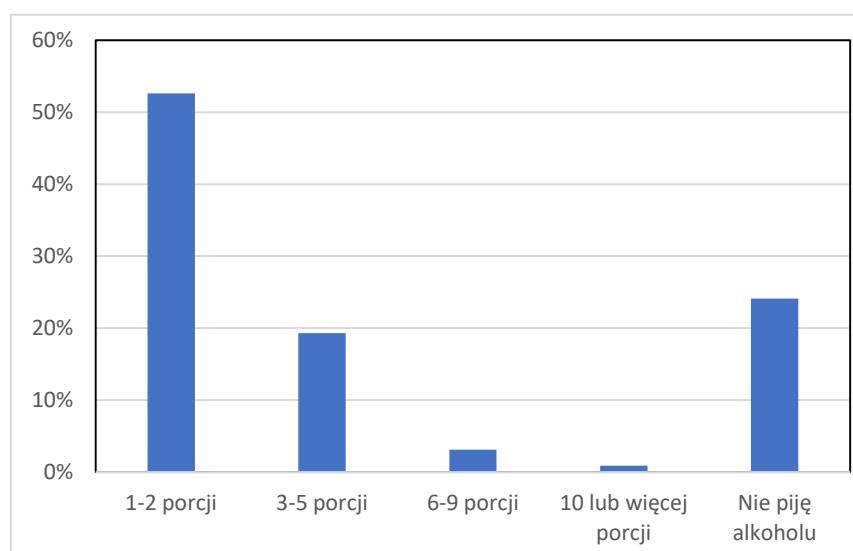
Małpki są marginalnym zjawiskiem wśród dorosłych mieszkańców gminy Biała Podlaska – zarówno pod względem częstotliwości, jak i akceptacji.

Niski poziom ich spożycia może wynikać z negatywnego społecznego postrzegania tego typu produktów, skojarzeń z ukrywanym piciem lub alkoholizmem, a także z ograniczonego zapotrzebowania wśród kobiet, które dominowały w badanej próbie.

Wykres 5. Czy zdarza się Panu/Pani spożywać alkohol w butelkach małolitrażowych tzw. małpki?

Wykres 6. W jakiej ilości standardowych porcji alkoholu zazwyczaj sięga Pan/Pani w dniu, w którym pije alkohol?

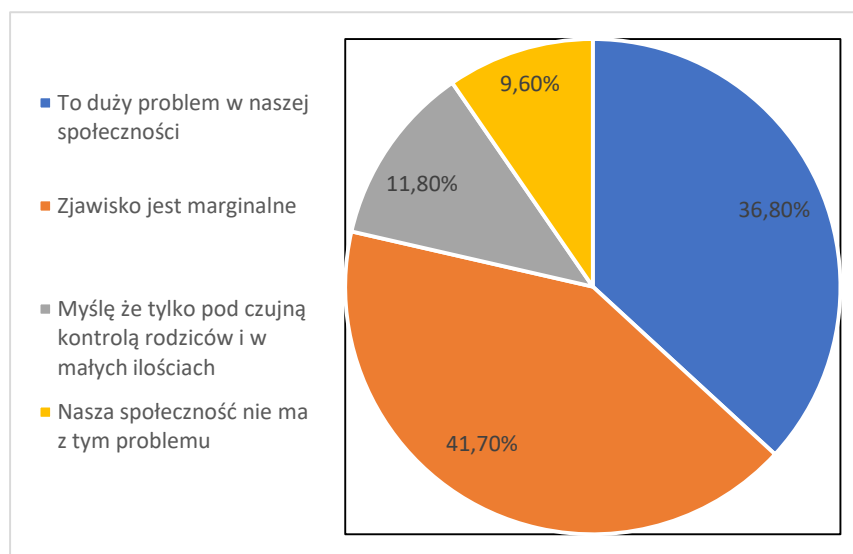

Na pytanie o ocenę skali problemu spożywania alkoholu przez osoby niepełnoletnie, odpowiedzi respondentów rozkładają się w sposób zróżnicowany, wskazując na brak jednolitego postrzegania zjawiska:

36,8% respondentów uważa, że jest to poważny problem w lokalnej społeczności, co oznacza, że ponad 1/3 mieszkańców dostrzega zjawisko jako realne i niepokojące. Najwięcej odpowiedzi (41,7%) wskazuje, że zjawisko jest marginalne. 11,8% respondentów wyraża dość liberalne podejście, dopuszczając picie alkoholu przez niepełnoletnich „pod kontrolą rodziców i w małych ilościach”, co może wskazywać na niski poziom świadomości zagrożeń zdrowotnych i prawnych wynikających z takich zachowań, w tej grupie badanych. 9,6% badanych uważa, że społeczność w ogóle nie ma tego problemu.

Opierając się na wynikach badania trzeba stwierdzić, że należy zwrócić szczególną uwagę na osoby niepełnoletnie i wdrażać wszelkie możliwe narzędzia służące opóźnianiu wieku inicjacji alkoholowej. Warto zwrócić uwagę na możliwość pedagogizacji rodziców jeśli chodzi o kwestię szczególnej szkodliwości alkoholu dla młodych ludzi. Oto grafika jak rozkładały się odpowiedzi.

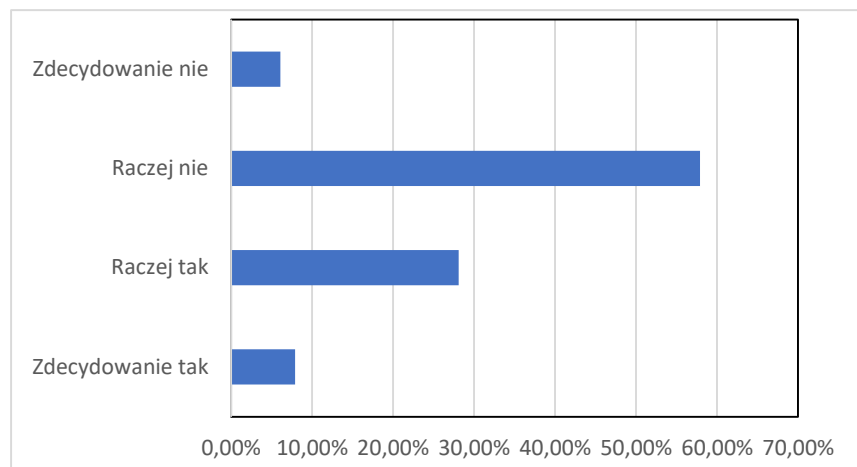
Wykres 7. Czy Pana/Pani zdaniem w społeczności lokalnej istnieje problem picia alkoholu przez osoby niepełnoletnie?

Respondenci różnie oceniają sytuację dotyczącą zakłócania porządku przez osoby pod wpływem alkoholu w gminie Biała Podlaska.

Zakłócanie porządku przez osoby nietrzeźwe nie jest postrzegane jako poważny i powszechny problem – zdecydowana większość (64%) badanych (blisko 2/3) nie ma z tym bezpośrednich doświadczeń lub uważa, że zjawisko to nie występuje w dużej skali. Jednak 1/3 mieszkańców (36%) dostrzega takie przypadki, co oznacza, że incydenty tego rodzaju nie są całkowicie marginalne i mogą wpływać na poczucie bezpieczeństwa, wizerunek gminy i jakość życia lokalnej społeczności.

Wykres 8. Czy w Pana/Pani mieście/gminie dochodzi do zakłócenia porządku przez osoby pod wpływem alkoholu?

Ostatnia część pytań to sześć pytań sondażowych dotyczących wiedzy i przekonań na temat alkoholu, poniżej przedstawiono interpretację wyników oraz tabelę dotyczącą tego krótkiego sondażu:

1. Jedno piwo to nie alkohol?

- Aż 89% zdecydowanie się nie zgadza – to pozytywny sygnał świadczący o wysokim poziomie świadomości, że każde stężenie alkoholu ma znaczenie.
- Tylko 7% akceptuje to potoczne przekonanie.

2. Prowadzenie pojazdu po niewielkiej ilości alkoholu

- 96% respondentów odrzuca taką możliwość – wskazuje to na zdecydowaną dezaprobatę wobec jazdy „na lekkim rauszu”.
- Bardzo niska tolerancja społeczna wobec tego zachowania.

3. Alkohol w ciąży a zdrowie dziecka

- 66% badanych uznaje, że nawet lampka wina może szkodzić płodowi, ale aż 28% temu zaprzecza – to niepokojący sygnał.
- Pokazuje, że potrzebna jest dalsza edukacja nt. FAS i szkodliwości alkoholu w ciąży.

4. Tolerancja społeczna wobec picia

- 79% uważa, że w Polsce tolerancja dla picia alkoholu jest zbyt duża.
- Może to świadczyć o krytycznym spojrzeniu na normy kulturowe i gotowości do zmiany społecznych postaw.

5. Wiedza o miejscach pomocy

- Tylko 47% wie, gdzie można uzyskać pomoc, a aż 40% nie wie – czyli ponad połowa społeczeństwa może mieć problem z dostępem do wsparcia.
- Wskazuje to na potrzebę lepszej informacji lokalnej i promocji punktów pomocowych.

6. Korzystanie ze źródeł edukacyjnych o alkoholu

- Tylko 23% sięga po edukacyjne źródła wiedzy – bardzo niski poziom aktywności informacyjnej.
- 65% nie korzysta wcale, co pokazuje, że profilaktyka wymaga bardziej dostępnych, atrakcyjnych i dopasowanych materiałów edukacyjnych.

Mieszkańcy prezentują wysoki poziom świadomości w kluczowych kwestiach, jak prowadzenie po alkoholu czy picie w ciąży. Jednocześnie istnieją braki w wiedzy praktycznej (gdzie szukać pomocy) i niska aktywność edukacyjna. Warto skupić się na lokalnym informowaniu i promocji pomocy, a także aktywizowaniu mieszkańców poprzez nowoczesne formy edukacji (np. social media, krótkie filmy, infografiki).

Tabela 12. Wiedza i przekonania na temat alkoholu.

	Tak/ Zgadzam się	Nie/ Nie zgadzam się	Nie mam zdania/Nie wiem
Jedno piwo to nie alkohol?	7%	89%	4%
Kierowcy mogą prowadzić samochód po niewielkiej ilości alkoholu?	3%	96%	1%
Wypicie lampki wina podczas ciąży może spowodować uszkodzenie płodu?	66%	28%	6%
Czy tolerancja wobec picia jest zbyt duża w polskim społeczeństwie?	79%	13%	8%
Czy wie Pan/Pani, gdzie w okolicy mogą uzyskać pomoc uzależnieni lub ich rodziny?	47%	40%	13%
Czy korzysta Pan/Pani z edukacyjnych źródeł na temat alkoholu?	23%	65%	12%

2.10.4 WYSTĘPOWANIE ZJAWISKA UZALEŻNIENIA OD WYROBÓW NIKOTYNOWYCH.

Źródło: (CBOS. Komunikat z badań. Palenie papierosów. Nr 104/2019)

Według danych z badań CBOS, palenie jest regularne dla jednej piątej populacji Polski (21%), przy czym 5% przyznaje się do okazjonalnego palenia. Z ogólnopolskich badań wynika, że jedna czwarta respondentów (26%) miała doświadczenie palenia w przeszłości, natomiast prawie połowa populacji (48%) nigdy nie sięgnęła po papierosa.

Statystyki pokazują, że palenie dotyka jedną trzecią mężczyzn (31%), z czego 26% pali regularnie. Istnieje zauważalna różnica między płciami, gdyż 21% kobiet przyznaje się do palenia, a zaledwie 17% robi to regularnie.

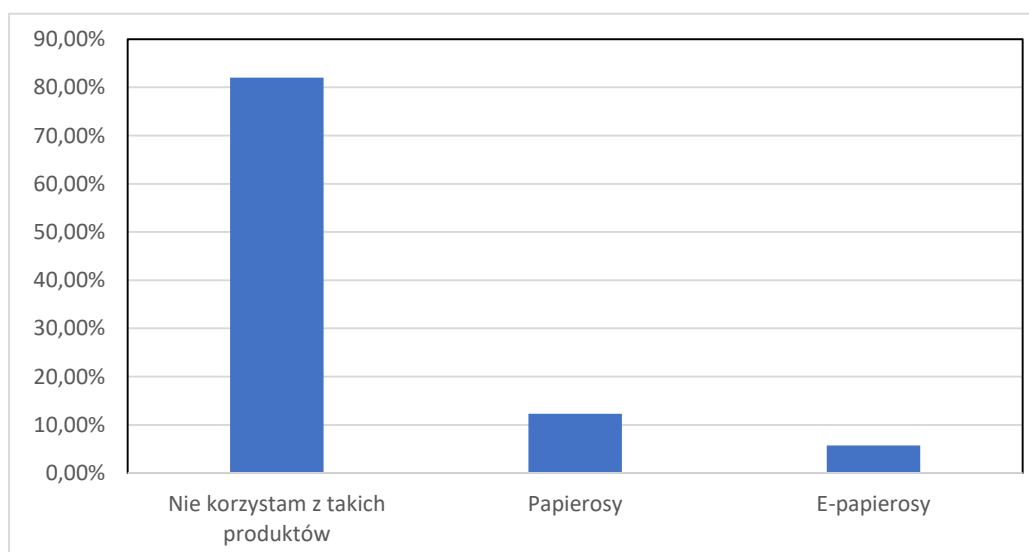
Największa częstość palenia występuje w grupie wiekowej 45–54 lata (35%) oraz między 55 a 64 rokiem życia (32%). Z kolei osoby w wieku 18–24 lata wykazują najniższą popularność palenia. W każdej grupie wiekowej mężczyźni palą częściej niż kobiety. Zaskakująco niewielki odsetek respondentów korzysta z papierosów elektronicznych, gdzie tylko 2% przyznaje się do regularnego palenia, a 1% deklaruje palenie okazjonalne.

Badania społeczne w gminie Biała Podlaska wskazują, że większość respondentów 82% nie korzysta z produktów nikotynowych, co może świadczyć o wzroście świadomości zdrowotnej i zmniejszaniu się spożycia tytoniu.

Grupa korzystająca z tradycyjnych papierosów stanowi 12,3%, co wskazuje na trwającą obecność palaczy tradycyjnych w społeczeństwie.

Wprowadzenie e-papierosów zdaje się zyskiwać na popularności, ale ich użycie ogranicza się do jedynie 5,7% respondentów, co może sugerować umiarkowane zainteresowanie tą formą nikotynową w społeczności.

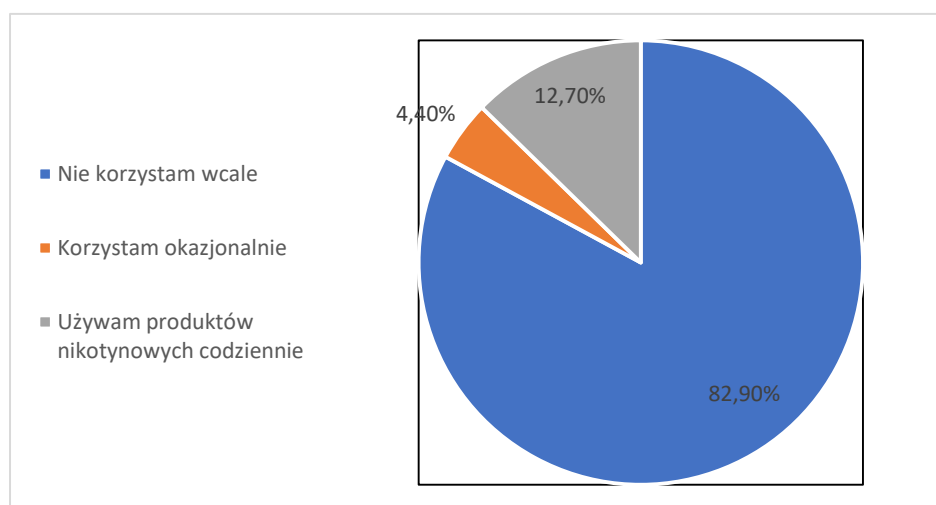
Wykres 9. Z jakich produktów nikotynowych Pan/Pani korzysta?

Następnie pytanie w badaniach dotyczyło częstotliwości korzystania z produktów nikotynowych i tak wskazują one podobnie jak w pierwszym pytaniu, że większość respondentów, bo 82,3%, nigdy nie korzysta z tego typu produktów. 6,4% zadeklarowało korzystanie z produktów nikotynowych okazjonalnie, natomiast 11,3% respondentów przyznało, że używa takich produktów codziennie.

Warto zauważyć że pomimo dostępności różnych form nikotyny, w tym tradycyjnych papierosów i e-papierosów, tylko około co dziesiąty ankietowany regularnie korzysta z tych substancji. Przedstawione wyniki mogą wskazywać na względnie niski poziom używania produktów nikotynowych wśród badanej grupy, bo dużo ponad połowa badanych nie korzysta z takich wyrobów.

Wykres 10. Jak często Pan/Pani korzysta z produktów nikotynowych?

Ostatnie pytanie dotyczące wyrobów nikotynowych było pytaniem otwartym w którym zapytaliśmy mieszkańców o to w jakim wieku zapalili papierosa po raz pierwszy. Odpowiedzi mieszczą się w przedziale wiekowym od 12 do 25 lat. Stosunkowo najwięcej odpowiedzi plasuje się między 15 a 21 rokiem życia.

2.10.5 SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE. NARKOTYKI I DOPALACZE – POSTAWY, WIEDZA ZAGROŻENIA W SPOŁECZNOŚCI.

(Źródło: Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, *Raport o stanie narkomanii w Polsce- 2019*, Warszawa 2019).

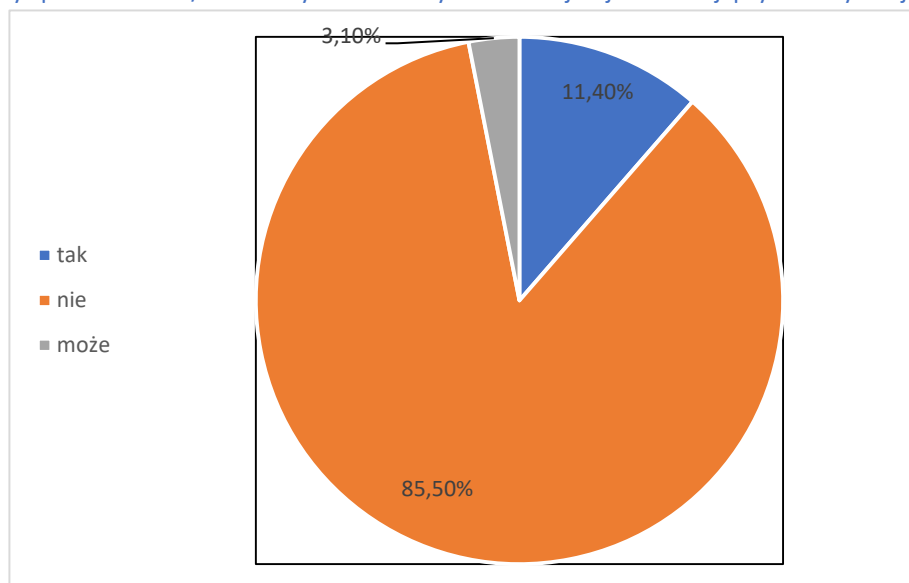
Według danych z badań populacyjnych za rok 2019 w Polsce, odsetek osób mających kontakt z alkoholem wyniósł 89,7%, co jest 16 razy wyższe niż odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami (5,4%) w tej samej grupie wiekowej (15-64 lata).

Zgodnie z badaniem Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii i Kantar Polska z 2018 roku, marihuana była najczęściej używanym narkotykiem w populacji ogólnej, z odsetkiem 12,1%. Spośród badanych w wieku 15-34 lata, 7,8% przyznało się do zażywania marihuany, a różnice między płciami były widoczne, gdzie wyższy odsetek odnotowano wśród mężczyzn (16,4%) niż wśród kobiet (7,7%).

Uzyskane wyniki badań mieszkańców gminy Biała Podlaska w pierwszym pytaniu wskazują na to że zdecydowana większość respondentów – 85,5% – zadeklarowała, że nigdy nie miała kontaktu z mocniejszymi substancjami psychoaktywnymi niż alkohol. To bardzo pozytywny wynik, wskazujący na ograniczony zasięg eksperymentowania z narkotykami lub innymi środkami zmieniającymi świadomość.

Jednak co dziesiąty ankietowany (11,4%) przyznaje się, że spróbował przynajmniej raz takiej substancji – Ten wynik – choć mniejszościowy – pokazuje, że problem nie jest całkowicie nieobecny i wymaga czujności. Dodatkowo 3,1% badanych odpowiedziało „może”.

Wykres 11. Czy spróbował Pan/Pani kiedykolwiek w życiu mocniejszej substancji psychoaktywnej niż alkohol?

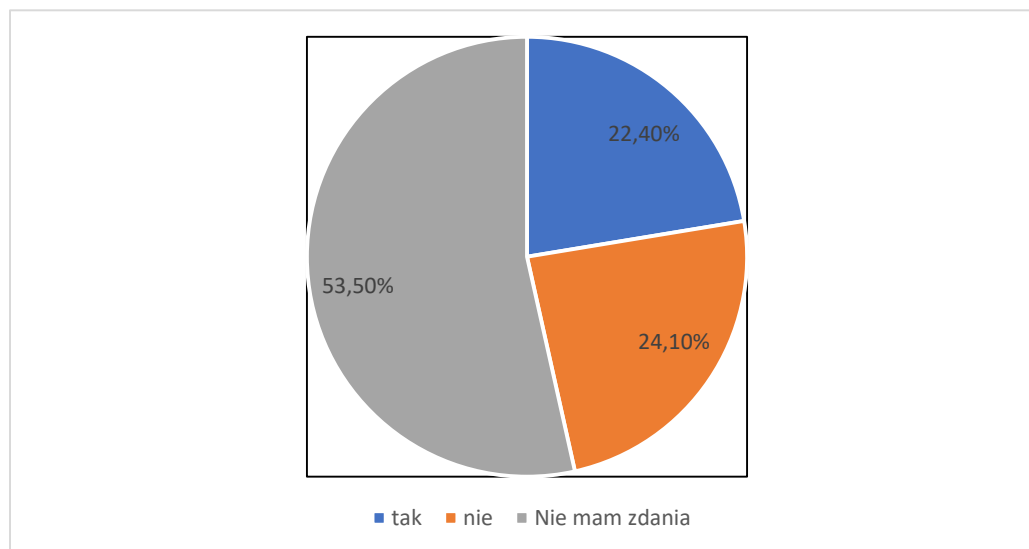
Odpowiedzi mieszkańców na to pytanie pokazują duży poziom niepewności lub braku wiedzy na temat dostępności nielegalnych substancji psychoaktywnych w ich otoczeniu. Ponad połowa badanych (53,5%) nie ma zdania na ten temat. Z drugiej strony 22,4% badanych uważa, że dostęp do substancji nielegalnych jest łatwy – to ponad 1 na 5 osób i sygnał, że pewne kanały dystrybucji mogą funkcjonować lokalnie lub być znane społeczności.

24,1% uważa przeciwnie, co może świadczyć o przekonaniu, że gmina jest pod tym względem bezpieczna lub dobrze kontrolowana.

Wysoki poziom odpowiedzi „nie mam zdania” świadczy o ograniczonym rozeznaniu mieszkańców w zakresie dostępności narkotyków – ale też może sugerować brak refleksji nad tym zjawiskiem.

22,4% wskazań na łatwość dostępu to niepokojący sygnał – szczególnie jeśli zestawimy go z wcześniejszymi danymi, że 11,4% badanych próbowało mocniejszych substancji psychoaktywnych.

Wykres 12. Czy uważa Pan/Pani, że w Państwa otoczeniu łatwo nabyć substancje psychoaktywne nie zalegalizowane przez prawo?

Następne pytanie poruszało problematykę rodzaju substancji psychoaktywnych obecnych w środowisku lokalnym.

W pytaniu dopuszczono odpowiedzi wielokrotnego wyboru, więc suma procentów przekracza 100% – oznacza to, że część respondentów mogła być świadkiem używania więcej niż jednej substancji.

Ponad 70% dorosłych respondentów nigdy nie było świadkiem zażywania nielegalnych substancji – to wskazuje na ograniczoną ekspozycję społeczeństwa na tego typu zjawiska, przynajmniej w sposób jawny i dostrzegalny.

25,4% respondentów widziało osoby zażywające marihuanę lub haszysz, co oznacza, że co czwarta osoba zetknęła się bezpośrednio z tym zjawiskiem.

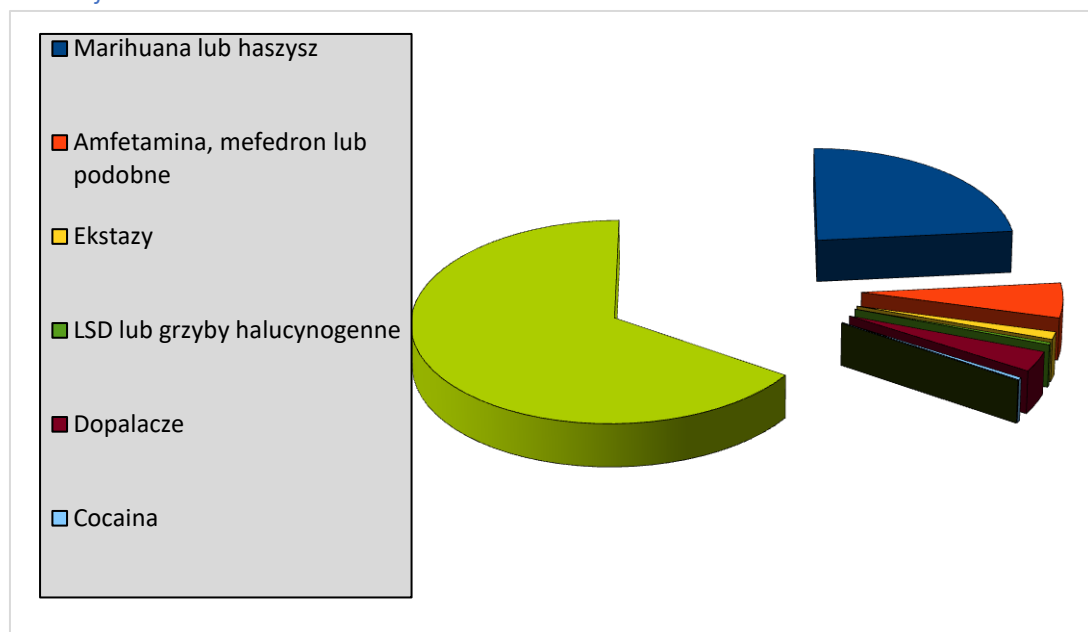
Inne substancje również są obecne w świadomości społecznej, choć rzadziej:

- 6,1% – amfetamina, mefedron itp.
- 3,5% – dopalacze, które są szczególnie niebezpieczne z racji nieznanego składu.
- Pojedyncze przypadki kontaktu z ekstazy, LSD, kokainą.
- Heroina nie została wskazana przez nikogo, co można uznać za pozytywny fakt.

Kontakt pośredni z narkotykami istnieje, choć nie dominuje – najczęściej dotyczy marihuany. Obecność dopalaczy i amfetaminy wskazuje na potrzebę prowadzenia lokalnych działań profilaktycznych i informacyjnych.

Warto, by gmina wzmocniła edukację na temat skutków i ryzyka kontaktu z substancjami psychoaktywnymi oraz działania ukierunkowane na wczesne wykrywanie zjawiska w środowiskach narażonych (np. młodzież, osoby z ryzykiem wykluczenia).

Wykres 13. Jeżeli Pan/Pani byli świadkiem przyjmowania substancji psychoaktywnej innej niż alkohol to jakie to były substancje?

Kolejne pytanie to zestaw pytań sondażowych poruszających następujące tematy:

1. Młodzież i substancje psychoaktywne

- 65% respondentów uważa, że młodzież ma styczność z narkotykami – to bardzo wyraźny sygnał, że społeczność postrzega problem jako realny i obecny.
- Tylko 5% twierdzi, że to fałsz.
- Aż 30% „nie ma zdania” – to może świadczyć o braku wiedzy, dystansie lub niechęci do wypowiadania się na trudny temat.

2. Różnica między CBD a THC

- Tylko 36% badanych ma świadomość różnicy między konopiami CBD a THC, czyli między legalnym i nielegalnym zastosowaniem.
- 39% nie ma zdania, a 25% deklaruje nieprawdziwą wiedzę – to pokazuje, że w tej dziedzinie społeczność wymaga edukacji.
- Konieczne może być przystępne wyjaśnianie tych pojęć, np. podczas szkoleń, w materiałach profilaktycznych.

3. Rozpoznawanie osoby pod wpływem

- 62% respondentów uważa, że potrafi rozpoznać osobę pod wpływem środków psychoaktywnych.
- Jednak 37% (łącznie fałsz i brak zdania) nie ma tej umiejętności lub nie jest jej pewna – warto zwiększyć kompetencje społeczne w tym zakresie.

- Przydałyby się praktyczne szkolenia np. dla nauczycieli, rodziców, pracowników socjalnych.

4. Miękkie i twarde narkotyki

- 64% rozróżnia te kategorie, co świadczy o średnim poziomie wiedzy ogólnej.
- Ale aż 36% (32 + 51 osób) nie ma tej wiedzy lub nie ma zdania – to istotna luka edukacyjna.
- Należy podkreślać, że „miękkie” nie znaczy „bezpieczne”, a „twarde” nie zawsze od razu prowadzą do uzależnienia – to pojęcia umowne, ale potrzebne do rozumienia ryzyka.

Większość mieszkańców ma świadomość, że młodzież styka się z narkotykami, ale wiedza praktyczna i terminologiczna jest ograniczona.

Widać dużą potrzebę edukacji na poziomie podstawowym, zwłaszcza w zakresie: rozpoznawania środków i ich działania, odróżniania substancji legalnych od nielegalnych (CBD vs THC), klasyfikacji narkotyków i konsekwencji ich zażywania. Braki w wiedzy nie oznaczają złej woli – to sygnał, że warto inwestować w przystępne formy edukacji: ulotki, kampanie, spotkania otwarte, warsztaty.

Tabela 16. Które z poniższych twierdzeń są prawdziwe.

	Prawda	Fałsz	Nie mam zdania
Młodzież szkolna ma styczność z substancjami psychoaktywnymi?	65%	5%	30%
Wiem co to i czym różni się marihuana CBD od THC?	36%	25%	39%
Myślę, że wiem, jak rozpoznać osobę, która jest pod wpływem środków psychoaktywnych?	62%	14%	23%
Rozróżniamy tzw. miękkie i twarde narkotyki?	64%	14%	22%

2.10.6 ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE.

(Źródło: CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, kwiecień 2019)

Według wyników ogólnopolskich badań z 2019 roku, badani zgłaszają, że w większości rodzin występują sytuacje konfliktowe (71%). Szczegółowa analiza pokazuje, że te nieporozumienia zazwyczaj mają charakter sporadyczny (54%), podczas gdy około 17% respondentów przyznaje, że w ich rodzinach kłótnie wybuchają co najmniej kilka razy w miesiącu. W ciągu ostatnich siedmiu lat ogólna częstotliwość konfliktów w rodzinach pozostaje w zasadzie niezmienną. Badani wskazują, że dom, obok pracy, szkoły i ulic spoza najbliższego otoczenia, jest miejscem, w którym najwięcej osób miało doświadczenia z przemocą (8% zadeklarowało takie doświadczenia).

Niewiele mniej respondentów przyznało się do doświadczenia przemocy w najbliższej okolicy (7%). Rzadziej zdarzały się przypadki agresji w miejscach publicznych, takich jak restauracje, kawiarnie, dyskoteki (5%), środkach komunikacji, takich jak pociąg, autobus, tramwaj, taksówka (5%) lub w innych miejscach (4%).

W kontekście przemocy, zarówno fizycznej, jak i psychicznej, wyniki badania wskazują na powszechne występowanie tego zjawiska w polskim społeczeństwie. Jednak badanie tego zjawiska jest trudne, ponieważ osoby doświadczające przemocy różnorodnie interpretują swoje doświadczenia, często racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. W ramach badania oceniono również rozpowszechnienie przemocy fizycznej i psychicznej w lokalnym środowisku, bez bezpośrednich pytań dotyczących bycia ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

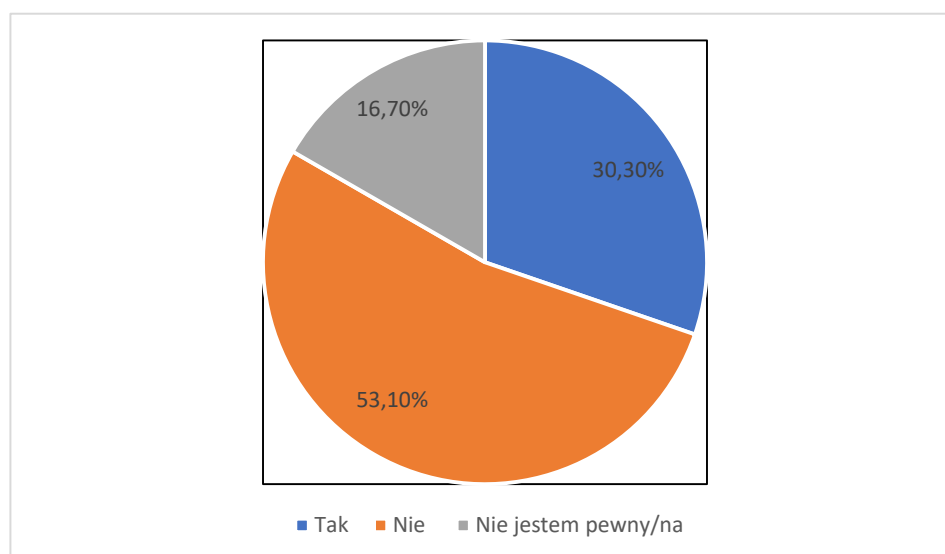
Z badań wynika, że 20% respondentów zna osoby w swoim otoczeniu, które doświadczają przemocy w rodzinie, a kolejne 19% ma podejrzenia w tej sprawie. Zdecydowana większość, tj. 61%, deklaruje jednak, że nie zna osób będących ofiarami przemocy w rodzinie.

Jeśli chodzi natomiast o mieszkańców gminy Biała Podlaska to odpowiadali oni na pytania dotyczące przemocy domowej następująco:

Blisko 1/3 badanych (30,3%) deklaruje, że zna przypadki przemocy w swoim otoczeniu rodzinnym lub sąsiedzkim. To bardzo poważny sygnał, że zjawisko przemocy jest obecne i dostrzegalne w społeczności lokalnej. 16,7% respondentów nie potrafi jednoznacznie odpowiedzieć, 53,1% nie zna takich przypadków

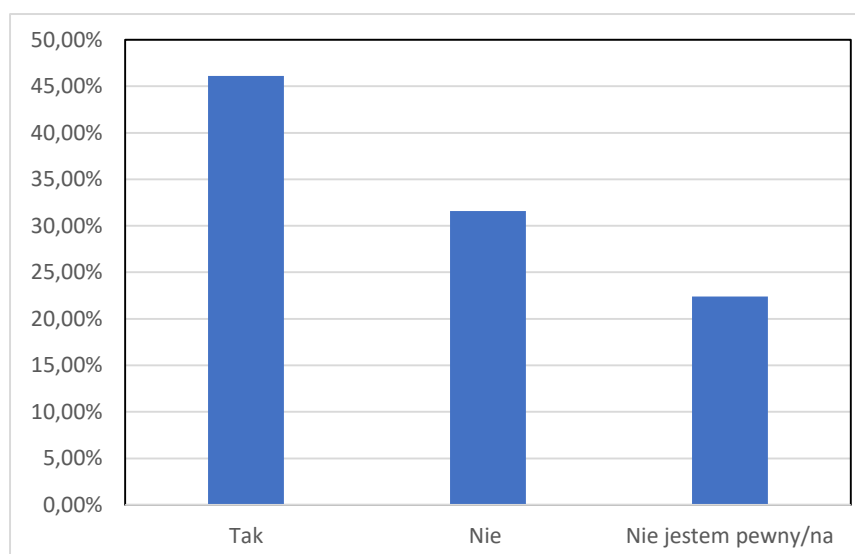
Poniżej przedstawiono odpowiadający pytaniu wykres.

Wykres 14. Czy ktoś w Pana/Pani rodzinie lub sąsiedztwie doświadczył przemocy w rodzinie?

W następnym pytaniu dotyczącym przemocy respondenci wypowiadali się na temat dostępności wsparcia dla ofiar przemocy i tak 46% mieszkańców deklaruje, że wie o możliwościach wsparcia dla ofiar przemocy domowej. To niemal połowa respondentów – wynik umiarkowanie dobry, ale wciąż wymagający poprawy. 31,6% badanych nie ma świadomości istnienia takiej pomocy, co oznacza, że co trzeci mieszkaniec gminy może nie wiedzieć, gdzie się zgłosić po pomoc. Dodatkowo 22,4% „nie jest pewna” – co razem daje ponad 54% osób z niepełną wiedzą o wsparciu dla ofiar przemocy. Świadomość istnienia lokalnego systemu wsparcia nie jest wystarczająca – mimo że połowa mieszkańców zna takie możliwości, druga połowa nie ma tej wiedzy lub jest niepewna.

Wykres 15. Czy ma Pan/Pani świadomość dostępności wsparcia dla ofiar przemocy domowej w waszej społeczności?

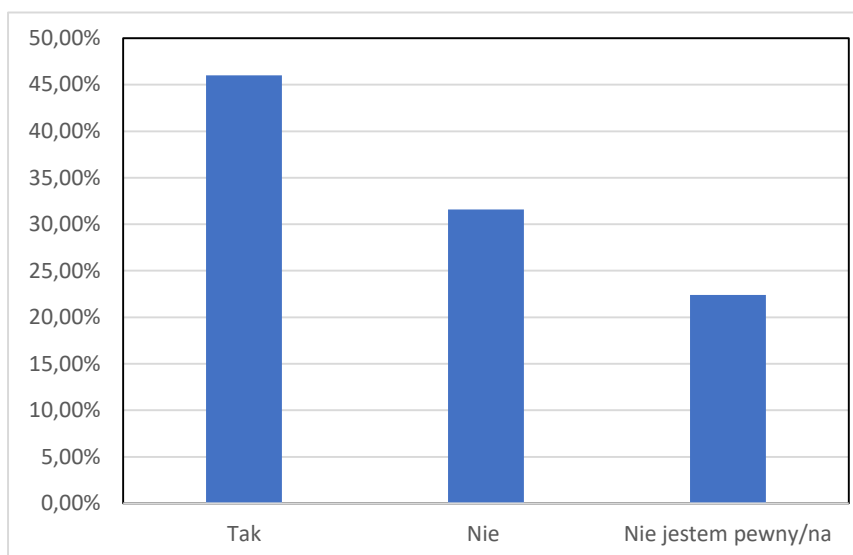

Kolejnym zagadnieniem w ankiecie była kwestia bagatelizowania i ukrywania przemocy w społeczności. Blisko połowa mieszkańców (49,6%) uważa, że przemoc jest ukrywana lub bagatelizowana. To bardzo istotna informacja diagnostyczna – oznacza, że mieszkańcy widzą problem nie tylko w samej przemoc, ale w braku odpowiedniego reagowania społecznego. 29,4% nie ma zdania. Tylko 21% twierdzi, że przemoc nie jest bagatelizowana. To mniejszość, co potwierdza, że zjawisko przemocy domowej w tej społeczności jest postrzegane jako realne i zbyt słabo ujawniane.

Wyniki powinny być sygnałem alarmowym dla władz samorządowych, ośrodków pomocy społecznej i placówek edukacyjnych.

Wysoki odsetek „nie wiem” sugeruje, że temat przemocy jest nadal tabu – warto go oswajać poprzez: debaty społeczne, obecność tematu w szkołach, mediach lokalnych, spotkaniach środowiskowych.

Wykres 16. Czy uważa Pan/Pani, że problem przemocy w rodzinie jest w waszej społeczności bagatelizowany lub ukrywany?

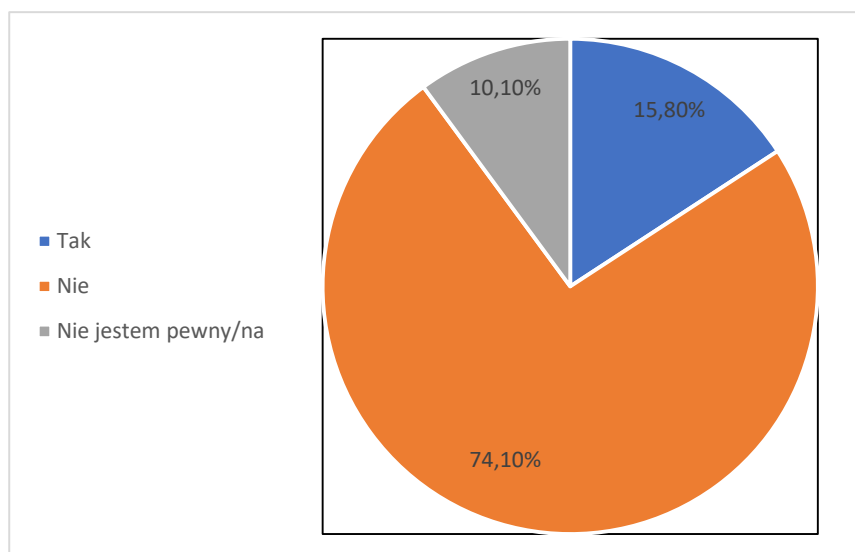

Szczególną uwagę należy zwrócić na kolejne pytanie, które porusza przemoc wobec dzieci. 15,8% respondentów było świadkami przemocy wobec dziecka. To ponad co siódma osoba w społeczności, która zaobserwowała przemoc wobec dziecka – warto podkreślić, że to zdecydowanie niepokojący wynik.

W praktyce oznacza, że: przemoc wobec dzieci nie jest zjawiskiem odosobnionym, mieszkańcy mają kontakt z sytuacjami, które budzą ich niepokój i mogą kwalifikować się jako przemoc. 74,1% respondentów twierdzi, że nie byli świadkami takich sytuacji. 10,1% „nie jest pewna”. Co dziesiąty mieszkaniec nie potrafi ocenić, czy był świadkiem przemocy wobec dziecka.

Remedium dążącym do poprawy powyższych statystyk to na przykład prowadzenie lokalnych kampanii edukacyjnych nt. rozpoznawania i zgłaszania przemocy wobec dzieci.

Wykres 17. Czy był Pan/Pani świadkiem przemocy wobec dziecka w społeczności lokalnej?

2.10.7 UZALEŻNIENIA BEHAVIORALNE (HAZARD ORAZ TZW. "UZALEŻNIENIA OD EKRANÓW I NOWYCH MEDIÓW").

(Źródło: Centrum Badania Opinii Społecznych, *Komunikat z badań: Pracoholicy, siecioholicy, hazardziści. Uzależnienia od zachowań*, Warszawa, czerwiec 2015).

Ogólnopolskie badania wykazują, że podczas 12 miesięcy poprzedzających badanie, jedna trzecia Polaków w wieku 15 i więcej lat uczestniczyła w grach hazardowych (34,2%). Gry liczbowe Totalizatora Sportowego cieszą się największą popularnością, przyciągając 26,8% uczestników, natomiast zdrapki stanowią kolejne popularne źródło rozrywki (13,3%). Loterie/konkursy SMS-owe oraz automaty do gier z niskimi wygranymi również są praktykowane z udziałem odpowiednio 7,4% i 4,5% badanych. Mało kto kojarzy takie gry i zachowania z czynnością, która może przerodzić się w uzależnienie behawioralne.

Z kolei 7,1% Polaków w wieku 15 lat i więcej gra w gry hazardowe co najmniej dwa razy w tygodniu. Objawy zagrożenia uzależnieniem od hazardu stwierdza 5,3% ogółu badanych, a 0,7% wykazuje pewne symptomy problemu z hazardem. Wśród graczy biorących udział w grach na pieniądze, 2,2% może doświadczać rzeczywistych problemów z hazardem.

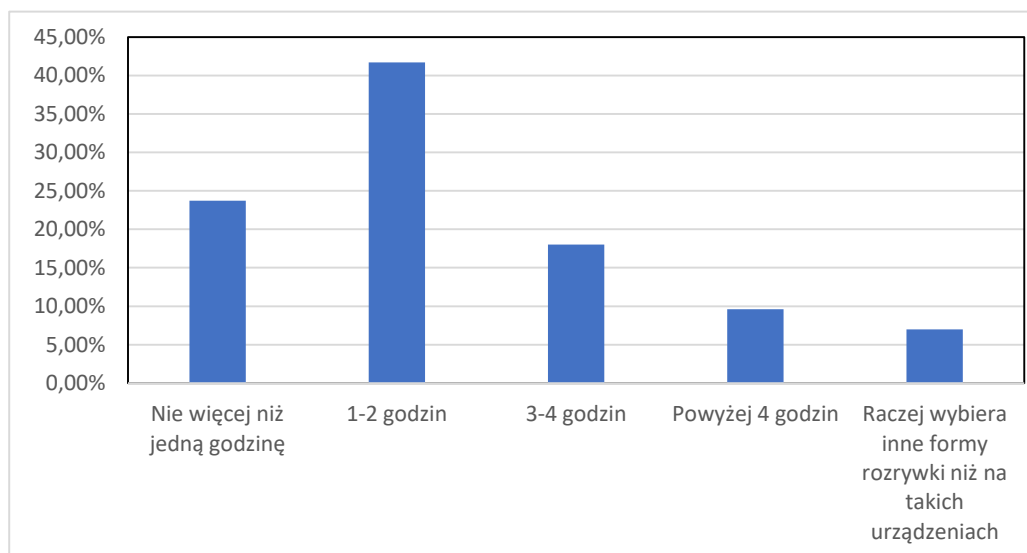
Tak więc obecnie omawiana sekcja w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Biała Podlaska poruszała ważne zagadnienie jakim są uzależnienia behawioralne. Dominująca grupa badanych w zakresie spędzania czasu przed ekranem to: 1–2 godziny dziennie (42%) To najbardziej typowy wynik – ponad 2/5 mieszkańców deklaruje umiarkowane korzystanie z urządzeń ekranowych.

Intensywni użytkownicy: 27,6% (3 godziny lub więcej) 18% spędza 3–4 godziny, a 9,6% ponad 4 godziny dziennie na rozrywce online – to co czwarty badany!

Ta grupa jest potencjalnie narażona na uzależnienie behawioralne, zwłaszcza jeśli dochodzi do izolacji społecznej, zaniedbywania obowiązków lub utraty kontroli nad czasem ekranowym.

Osoby z niskim lub alternatywnym korzystaniem: 30,7% 23,7% korzysta maksymalnie godzinę dziennie, 7% wybiera inne formy rozrywki (np. ruch, książki, spotkania) – to pozytywny sygnał o zachowanej różnorodności form wypoczynku.

Wykres 18. Ile czasu dziennie korzysta Pan/Pani ze smartfona lub komputera w celach rozrywkowych. Np. media społecznościowe lub gry komputerowe?

Uzyskane wyniki z kolejnego zestawu pytań wskazują, że aż 81% respondentów (49% „zdecydowanie tak” i 32% „raczej tak”) deklaruje świadome odstawianie telefonu lub mediów społecznościowych, aby odpocząć od ekranu. To pozytywny sygnał – sugeruje, że większość mieszkańców potrafi celowo ograniczać kontakt z technologią, co może chronić przed uzależnieniem. Jednak 19% (łącznie „raczej nie” i „zdecydowanie nie”) ma trudność z oderwaniem się od ekranu, co może wskazywać na początek nawyków kompulsywnych lub uzależnieniowych.

Natomiast aż 60% respondentów zauważa wpływ mediów społecznościowych na swoje emocje, z czego 29% wyraźnie deklaruje, że ten wpływ jest silny („zdecydowanie tak”). To oznacza, że więcej niż połowa dorosłych mieszkańców gminy Biała Podlaska doświadcza emocjonalnych skutków korzystania z sieci społecznościowych – pozytywnych lub negatywnych.

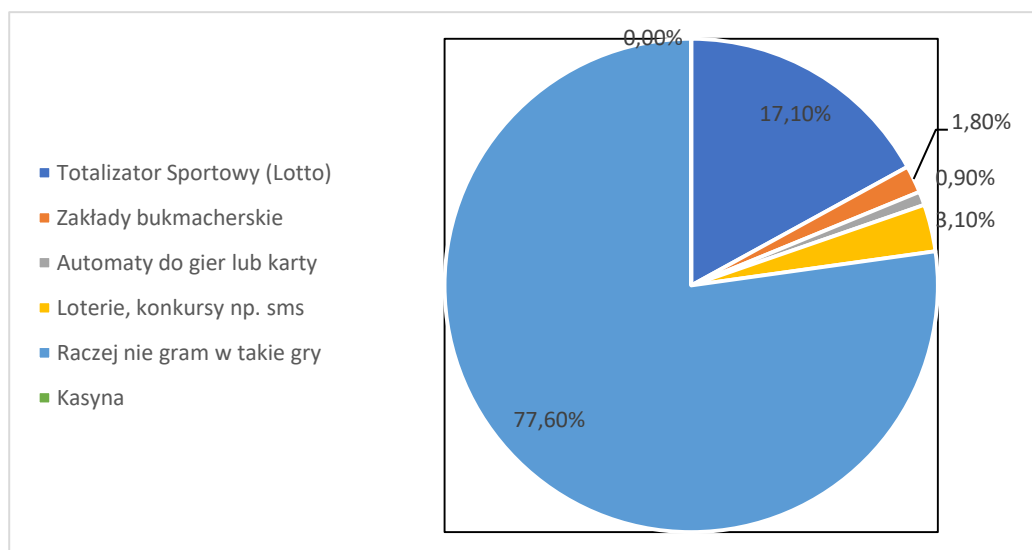
Z kolei 40% (łącznie „raczej nie” i „zdecydowanie nie”) nie dostrzega takiego wpływu – co może wynikać z mniejszego zaangażowania lub innego stylu korzystania z mediów. Wyniki z ostatniego pytania sondażowego pytania tym razem wskazują, że 34% badanych (łącznie „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) przyznaje, że miało trudność z utrzymaniem równowagi między życiem offline a czasem spędzaniem online. To oznacza, że co trzecia dorosła osoba może być na pograniczu ryzyka uzależnienia od sieci lub odczuwać trudności z kontrolą czasu ekranowego. Jednak większość respondentów (66%) nie ma takiego problemu – 30% „raczej nie”, a 36% „zdecydowanie nie” – co może świadczyć o zdrowym korzystaniu z internetu lub większej samoświadomości.

Tabela 17. Zestaw pytań sondażowych.

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Czy od czasu do czasu nie odbierasz telefonu komórkowego lub nie korzystasz z mediów społecznościowych, aby przeżyć moment bez ekranu?	49%	32%	13%	6%
Czy czujesz, że korzystanie z mediów społecznościowych wpływa na Twoje samopoczucie emocjonalne?	29%	31%	26%	14%
Czy kiedykolwiek doświadczyłeś/aś trudności w utrzymaniu równowagi między czasem spędzanym w sieci a innymi aktywnościami żywotnymi?	11%	23%	30%	36%

Następnie badana była popularność gier hazardowych, w których można wygrać pieniądze. Największą popularnością cieszy się Totalizator Sportowy (Lotto), korzysta z niego 17,1% respondentów. Czyli około 1 na 6 osób regularnie lub okazjonalnie gra w Totalizator Sportowy, co jest zgodne z trendem ogólnopolskim – Lotto jest postrzegane jako społecznie akceptowalna forma gry. Pozostałe formy hazardu (zakłady bukmacherskie, automaty, loterie sms) mają marginalny zasięg. Łącznie tylko 5,8% badanych wskazało inne formy gier o pieniądze niż Lotto. Szczególnie istotne jest, że automaty do gier i karty to zaledwie 0,9% – to dobrze, ponieważ te formy hazardu mają najwyższy potencjał uzależniający. Ryzyko uzależnień od hazardu w gminie wydaje się niskie, ale należy je monitorować zwłaszcza u młodych dorosłych i mężczyzn, którzy są bardziej podatni na zakłady sportowe i gry online.

Wykres 19. Z jakich gier w których można wygrać pieniądze korzysta Pan/Pani najchętniej?

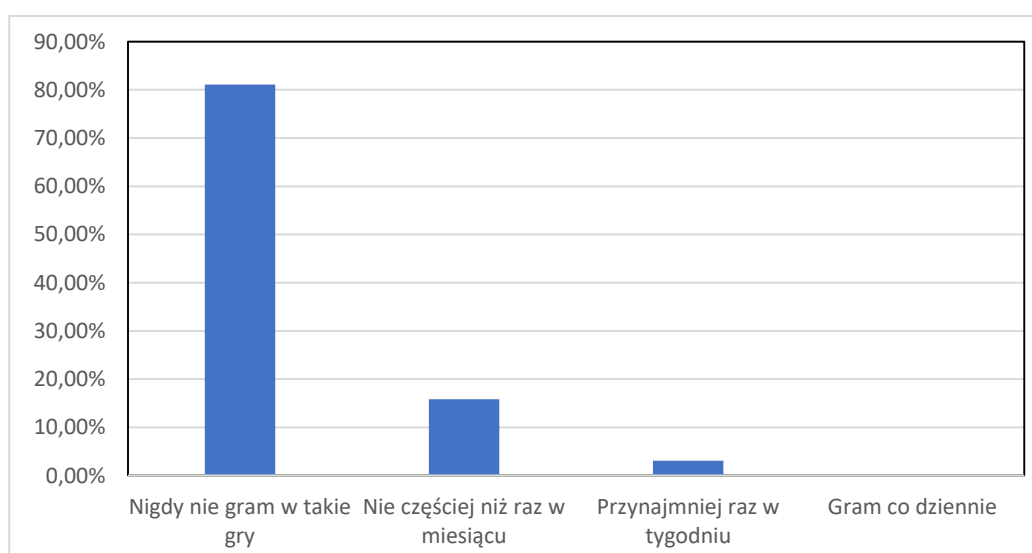

Uzyskane wyniki z kolejnego przed ostatniego pytania tym razem wskazują, że zdecydowana większość respondentów (81,1%) deklaruje, że w ogóle nie gra w gry o charakterze hazardowym, w których można wygrać pieniądze.

To potwierdza wcześniejsze dane – poziom zaangażowania dorosłych mieszkańców gminy Biała Podlaska w hazard jest bardzo niski.

15,8% gra okazjonalnie (do raz w miesiącu). Ta grupa to tzw. „gracze rekreacyjni” – mogą np. wysłać kupon Lotto lub wziąć udział w loterii. Choć nie jest to jeszcze problematyczne, może wymagać edukacji – szczególnie w zakresie odpowiedzialnej gry i rozpoznawania granic.

Wykres 20. Jak często gra Pan/Pani w gry w których można wygrać pieniądze?

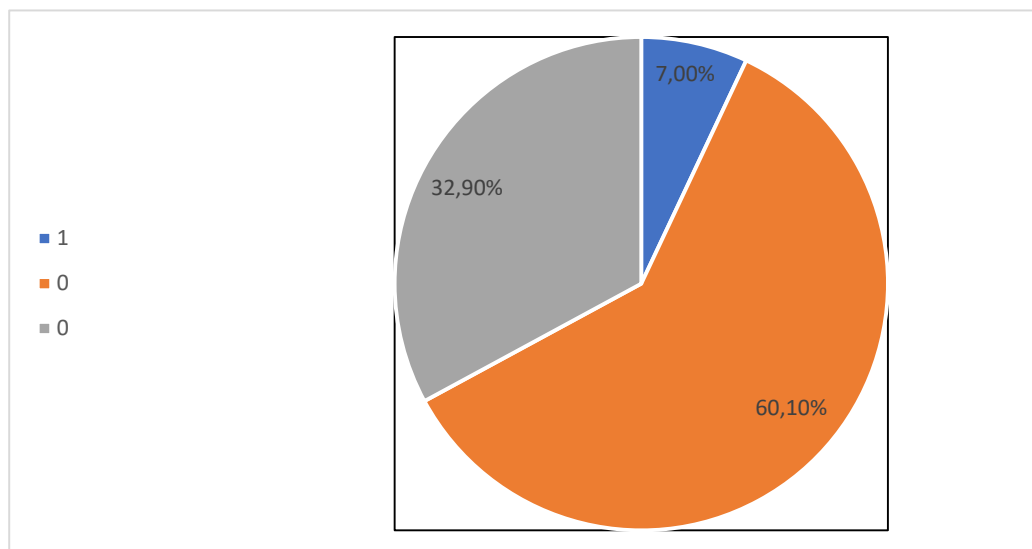

Wyniki z ostatniego pytania tym razem wskazują, że zdecydowana większość respondentów (60%) nie uważa, by gry hazardowe mogły być realnym sposobem na zarobienie pieniędzy. To bardzo pozytywny sygnał edukacyjny – większość mieszkańców gminy Biała Podlaska ma realistyczne podejście do gier losowych.

Natomiast przeciwnie uważa 7% ankietowanych. Choć to stosunkowo niewielka grupa, to około 16 osób w tej próbie uważa hazard za sposób na poprawę sytuacji materialnej. To grupa ryzyka – takie przekonania mogą prowadzić do: regularnego grania z wiarą w wygraną.

Aż 33% respondentów „nie ma zdania” to stosunkowo wysoki poziom niepewności lub niewiedzy.

Wykres 21. Czy według Pana/Pani gry hazardowe to sposób zdobycia dodatkowego dochodu?

2.11 PROBLEMY SPOŁECZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY

2.11.1 RESPONDENCI, CELE I METODY BADANIA.

Badanie zostało przeprowadzone wśród uczniów klas 4-8 szkół podstawowych z terenu gminy Biała Podlaska, a respondenci brali udział w badaniu sondażowym w postaci ankiety internetowej.

Badanie było realizowane podczas lekcji wychowawczych w szkole. Łącznie w badaniu uczestniczyło 222 uczniów (klasy 4-6: 128 osoby, klasy 7-8: 94 osoby), tak więc wiek uczniów biorących udział w ankiecie oscylował w przedziale wiekowym <9-12> lat do <13-14> lat.

Korzyści z zastosowania metody sondy internetowej:

Efektywność czasowa: Badanie realizowano w trakcie zajęć szkolnych, co pozwoliło na maksymalną efektywność czasową i ograniczenie zakłóceń w normalnym trybie życia szkoły.

Bezpieczeństwo i anonimowość: Sonda internetowa gwarantuje uczestnikom pełne zachowanie prywatności i anonimowości, co sprzyja szczerym odpowiedziom.

Łatwość dostępu: Uczniowie mieli łatwy dostęp do ankiety poprzez platformę online, co zwiększyło chęć udziału w badaniu.

Zautomatyzowany proces: Korzystając z narzędzi online, zbieranie i przetwarzanie danych, odbywa się w sposób zautomatyzowany, co pozwala na szybkie i skuteczne analizy wyników.

Reprezentatywność grupy: Dzięki liczbie 222 uczestników możemy uzyskać bardziej reprezentatywne wyniki, co zwiększa wiarygodność uzyskanych danych.

Dodatkowo, warto uwzględnić, że przeprowadzenie badania w środowisku szkolnym może dostarczyć ważnych informacji na temat potrzeb i percepcji młodego pokolenia w kontekście badanych zagadnień.

Cele szczegółowe:

- Stosunki i relacje z innymi ludźmi.
- Przemoc oraz cyberprzemoc wśród dzieci i młodzieży.
- Spędzanie czasu wolnego przez środowisko uczniów.
- Postawy i przekonania dotyczące alkoholu wśród dzieci i młodzieży, oraz wychwytywanie zachowań ryzykownych w tym obszarze.
- Problematyka uzależnienia od tzw. "nowych technologii".
- Odżywianie
- Postawy i przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych tj. narkotyki i dopalacze. Wychwytywanie zachowań ryzykownych w tym obszarze.
- Badanie zjawiska gier na pieniądze wśród dzieci i młodzieży.
- Wyroby nikotynowe w środowisku młodej społeczności gminy.

2.11.2 STOSUNKI I RELACJE Z INNYMI LUDŹMI.

W pierwszej kolejności uczniowie zostali zapytani o relacje z otoczeniem. Ujawnione wyniki badania uczniów wskazują że w obu grupach wiekowych 78% uczniów deklaruje, że może rozmawiać z rodzicami o problemach, co jest bardzo dobrym wynikiem. Nieznacznie więcej uczniów starszych wyraża wątpliwości lub zaprzecza temu, co może sugerować stopniowy spadek otwartości w relacjach rodzinnych w okresie dojrzewania. Zaskakujące, ale wyniki kolejnego pytania również są podobne procentowo w obu grupach — Około 65% uczniów deklaruje wspólne spędzanie czasu z rodzicami poza domem. Może to oznaczać utrzymujące się dobre wzorce relacji rodzinnych, niezależnie od wieku uczniów. Warto jednak zwrócić uwagę, że ponad 1/3 dzieci nie ma tej relacji w pełni rozwiniętej lub nie ma co do niej pewności.

Większość uczniów w obu grupach czuje się dobrze w relacjach rówieśniczych, choć starsi

uczniowie rzadziej deklarują całkowity brak przyjaźni. W klasach 7–8 rośnie liczba uczniów niepewnych swojej sytuacji towarzyskiej, co może być skutkiem zmiennych więzi i presji społecznej typowej dla okresu dorastania.

Uczniowie klas 4–6 częściej czują się wykluczeni (36%) niż uczniowie starsi (27%). Może to wskazywać, że młodsze dzieci są bardziej wrażliwe na sygnały odrzucenia albo mniej odporne społecznie. Z kolei wyższy odsetek odpowiedzi „fałsz” w klasach 7–8 może świadczyć o lepszym zrozumieniu relacji rówieśniczych lub większej samodzielności.

Zarówno młodszy, jak i starsi uczniowie mają ograniczoną łatwość w sięganiu po pomoc do nauczycieli. W klasach 7–8 rośnie odsetek odpowiedzi „fałsz”, co może wskazywać na pogarszające się relacje z kadrą pedagogiczną lub spadek zaufania do dorosłych w szkole. To sygnał do przyjrzenia się szkolnemu klimatowi, szczególnie w starszych klasach. Wyniki ujęto również w poniższych tabelach.

Tabela 18. Które z poniższych twierdzeń są prawdziwe (klasy 4-6)?

	Prawda	Fałsz	Brak pewności
Czuję, że mogę porozmawiać ze swoimi rodzicami o problemach i uczuciach.	74%	5%	17%
Często spędzam czas z rodzicami poza domem Np. na wspólnych wyjściach	63%	15%	22%
Czuję, że mam przyjaciół w szkole z którymi dobrze się dogaduję.	76%	9%	15%
Zdarzają się sytuacje w których czuję się wykluczony/a lub niewłaściwie traktowany/a przez rówieśników	36%	33%	31%
Czy czujesz, że możesz zwrócić się do nauczycieli z pytaniami lub prośbą o pomoc w nauce.	56%	15%	29%

Relacje rodzinne są na podobnym poziomie w obu grupach – ponad 3/4 uczniów ufa swoim rodzicom i może z nimi rozmawiać. Relacje rówieśnicze są generalnie dobre, ale młodszy uczniowie częściej czują się wykluczeni, podczas gdy starsi częściej są niepewni swojej

sytuacji społecznej.

Kontakt z nauczycielami pogarsza się z wiekiem – starsi uczniowie częściej nie czują się komfortowo w proszeniu o pomoc.

Tabela 19. Które z poniższych twierdzeń są prawdziwe (klasy 7-8)?

	Prawda	Fałsz	Brak pewności
Czuję, że mogę porozmawiać ze swoimi rodzicami o problemach i uczuciach.	78%	8%	14%
Często spędzam czas z rodzicami poza domem Np. na wspólnych wyjściach	66%	17%	17%
Czuję, że mam przyjaciół w szkole z którymi dobrze się dogaduję.	78%	4%	18%
Zdarzają się sytuacje w których czuję się wykluczony/a lub niewłaściwie traktowany/a przez rówieśników	27%	42%	31%
Czy czujesz, że możesz zwrócić się do nauczycieli z pytaniami lub prośbą o pomoc w nauce.	51%	26%	23%

2.11.3 PRZEMOC ORAZ CYBERPRZEMOC WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY.

Wyniki pierwszego pytania pokazują, że przemoc emocjonalna i słowna dotyka znacznej części uczniów w obu grupach wiekowych. W klasach 4–6 aż 42% uczniów przyznaje, że jej doświadczyło, natomiast w klasach 7–8 ten odsetek wynosi 43%. Starsi uczniowie częściej byli tylko świadkami takich sytuacji (13%), co może wskazywać na większą zdolność do obserwacji i odróżniania przemocy w relacjach społecznych. Uczniowie młodsi natomiast częściej odpowiadali „raczej nie” (39%), co może wskazywać na brak pewności lub mniejsze zrozumienie pojęcia przemocy emocjonalnej.

W klasach młodszych tylko 8% uczniów deklaruje doświadczenie przemocy fizycznej (6% zdecydowanie tak, 2% raczej tak), podczas gdy w klasach starszych ten odsetek wynosi 22%.

Można przypuszczać, że przemoc fizyczna nasila się wraz z wiekiem uczniów lub że starsi uczniowie potrafią lepiej ją zidentyfikować i nazwać.

Jednocześnie aż 53% uczniów klas 4–6 i 51% uczniów klas 7–8 stanowczo zaprzecza takim doświadczeniom, co świadczy o relatywnie dobrej atmosferze szkolnej. Jednak nie można bagatelizować tego, że w obu grupach istnieje grupa uczniów narażonych na przemoc.

Tabela 20. Odpowiedź na poniższe pytania wybierając dla każdego jedną z odpowiedzi. (Klasy 4-6)

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie, ale byłem świadkiem takiej sytuacji
Czy kiedykolwiek doświadczyłeś/łaś przemocy słownej lub emocjonalnej ze strony innych?	28%	14%	39%	11%	8%
Czy zdarzały się sytuacje, w których byłeś/byłaś zastraszany/a lub bity/a przez innych?	6%	2%	30%	53%	9%

Przemoc słowna i emocjonalna występuje w podobnym stopniu w obu grupach wiekowych — ok. 42% uczniów przyznaje, że jej doświadczyło.

Przemoc fizyczna jest częstsza w starszych klasach (22% vs 8%), co może być związane z większym poziomem agresji lub bardziej złożonymi konfliktami rówieśniczymi w okresie dojrzewania.

W obu grupach przeważa odsetek uczniów, którzy deklarują, że nie doświadczyli przemocy fizycznej ani psychicznej, co jest sygnałem pozytywnym — jednak mniejszość uczniów doświadczających przemocy nadal wymaga uwagi i wsparcia.

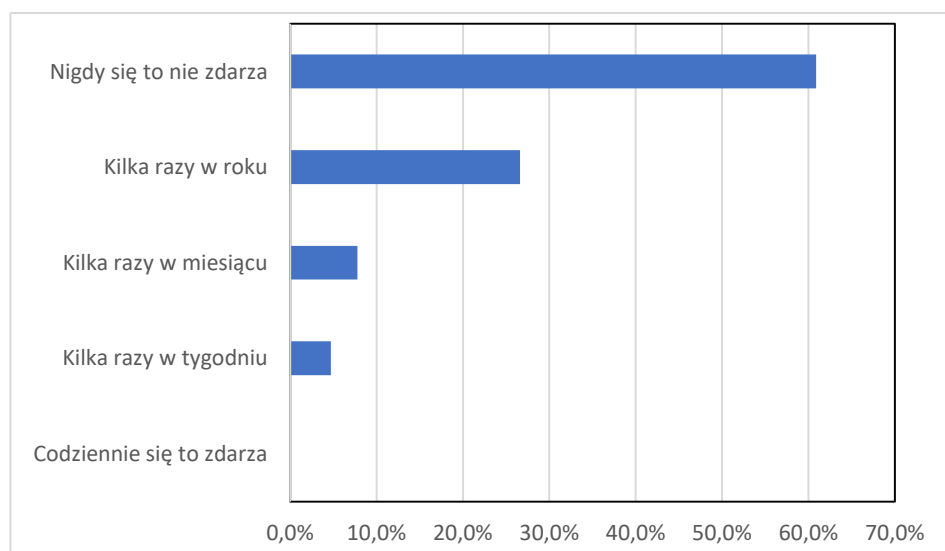
Tabela 21. Odpowiedź na poniższe pytania wybierając dla każdego jedną z odpowiedzi. (Klasy 7-8)

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie, ale byłem świadkiem takiej sytuacji
Czy kiedykolwiek doświadczyłeś/łaś przemocy słownej lub emocjonalnej ze strony innych?	26%	17%	26%	19%	13%
Czy zdarzały się sytuacje, w których byłeś/byłaś zastraszany/a lub bity/a przez innych?	11%	11%	26%	51%	4%

W kolejnym pytaniu zapytano uczniów o częstotliwość zjawiska przemocy. Uczniowie klas 4–6 w większości nie doświadczają przemocy szkolnej – 61% deklaruje, że nigdy im się to nie zdarzyło. Jednocześnie jednak 39% uczniów przyznaje, że przynajmniej raz doświadczyło przemocy, najczęściej sporadycznie (kilka razy w roku – 26,6%). Tylko 4,7% deklaruje doświadczenie przemocy kilka razy w tygodniu, a nikt nie zgłosił, że przemoc dotyka go codziennie.

Przemoc w tej grupie jest najczęściej zjawiskiem incydentalnym, jednak obecność grupy 6% dzieci doświadczających jej częściej sugeruje konieczność działań profilaktycznych i interwencyjnych.

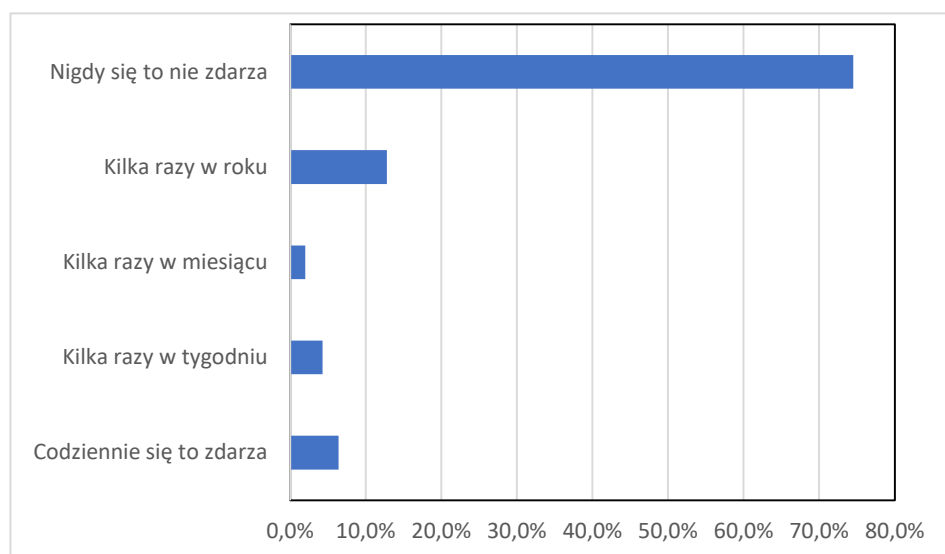
Wykres 22. Jak często zdarza się, że doświadczasz przemocy ze strony innych uczniów w szkole? (klasy 4-6)

Uczniowie starszych klas w większości (74,5%) również deklarują brak doświadczeń przemocy, co stanowi nieco wyższy odsetek niż w młodszej grupie. Jednak 6,4% uczniów twierdzi, że przemoc spotyka ich codziennie, co jest bardzo niepokojącym sygnałem – żaden z młodszych uczniów nie zaznaczył tej opcji.

Choć ogólny poziom bezpieczeństwa w tej grupie jest wysoki, pojawia się niewielka, ale istotna liczba przypadków przemocy o charakterze chronicznym, które mogą prowadzić do poważnych skutków emocjonalnych i edukacyjnych.

Wykres 23. Jak często zdarza się, że doświadczasz przemocy ze strony innych uczniów w szkole? (klasy 7-8)

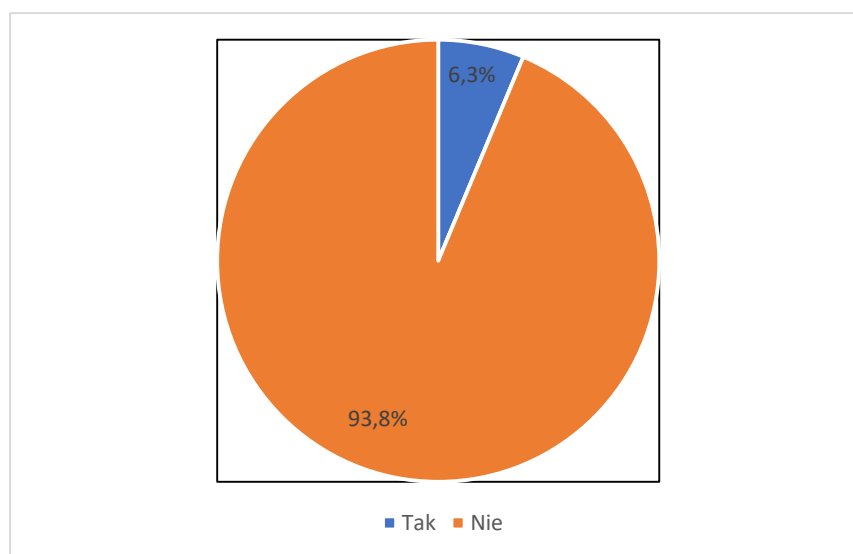
Uczniowie klas 4–6 znacznie częściej deklarują okazjonalne doświadczenia przemocy (kilka razy w roku), co może wskazywać na bardziej rozproszone, drobne formy konfliktów rówieśniczych.

W klasach 7–8 przeważa całkowity brak doświadczeń przemocy, ale jednocześnie pojawia się najbardziej niepokojący wskaźnik – 6,4% uczniów doświadcza przemocy codziennie, co może wskazywać na przemoc trwałą i ukrytą.

Następnie w ankiecie poruszono ważne zagadnienie, a mianowicie zadano pytanie „Czy kiedykolwiek byłeś/byłaś świadkiem przemocy w swoim domu, np. między rodzicami?”. W grupie uczniów klas młodszych aż 93,8% dzieci deklaruje, że nie było świadkami przemocy domowej, co jest bardzo pozytywnym wynikiem. Jednocześnie 6,3% (czyli ok. 8 uczniów) przyznało, że widziało takie sytuacje w swoim domu. Nawet jeśli to relatywnie niewielki odsetek, każde takie doświadczenie może negatywnie wpływać na poczucie bezpieczeństwa dziecka, jego rozwój emocjonalny i społeczny.

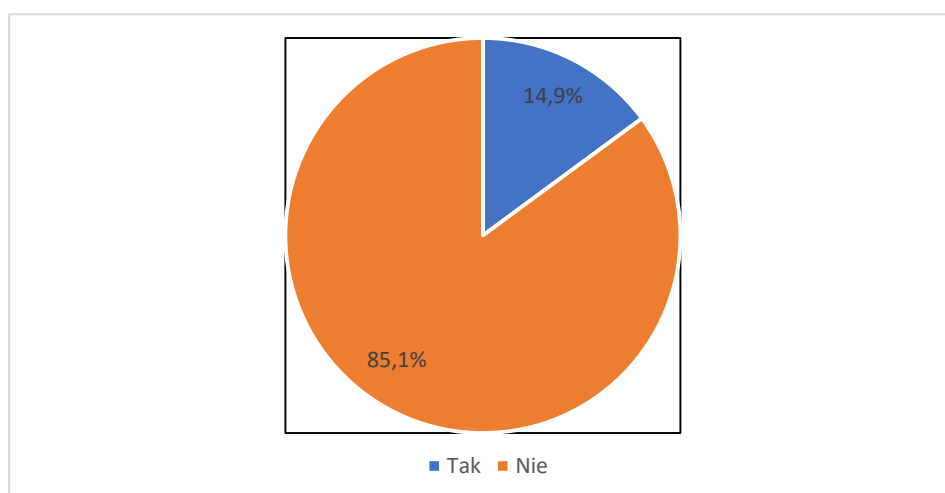
Przemoc domowa nie jest zjawiskiem powszechnym w tej grupie wiekowej, ale jej obecność dotyczy konkretnej, realnej grupy dzieci, której warto zapewnić możliwość rozmowy, wsparcia i pomocy psychologicznej.

Wykres 24. Czy kiedykolwiek byłeś/byłaś świadkiem przemocy w swoim domu, np. między rodzicami? (klasy 4-6)

W klasach 7–8 aż 14,9% uczniów (czyli 1 na 7) przyznaje, że było świadkiem przemocy w swoim domu. To znacznie więcej niż w młodszej grupie. Starsze dzieci częściej rozumieją i identyfikują, czym jest przemoc domowa, a z wiekiem wzrasta świadomość i gotowość do przyznania się do trudnych doświadczeń. W tej grupie wiekowej problem wymaga szczególnej troski – można rozważyć wdrożenie działań informacyjnych, edukacyjnych i interwencyjnych we współpracy z pedagogiem i psychologiem szkolnym.

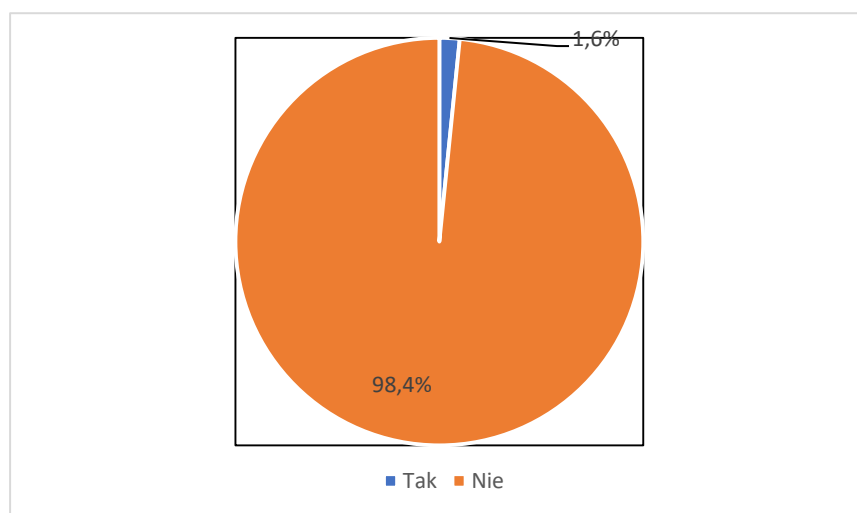
Wykres 25. Czy kiedykolwiek byłeś/byłaś świadkiem przemocy w swoim domu, np. między rodzicami? (klasy 7-8)

W obu przypadkach jednak pojawiają się dzieci, które znają przemoc z własnego otoczenia domowego, co jest czynnikiem ryzyka w zakresie rozwoju psychicznego i społecznego.

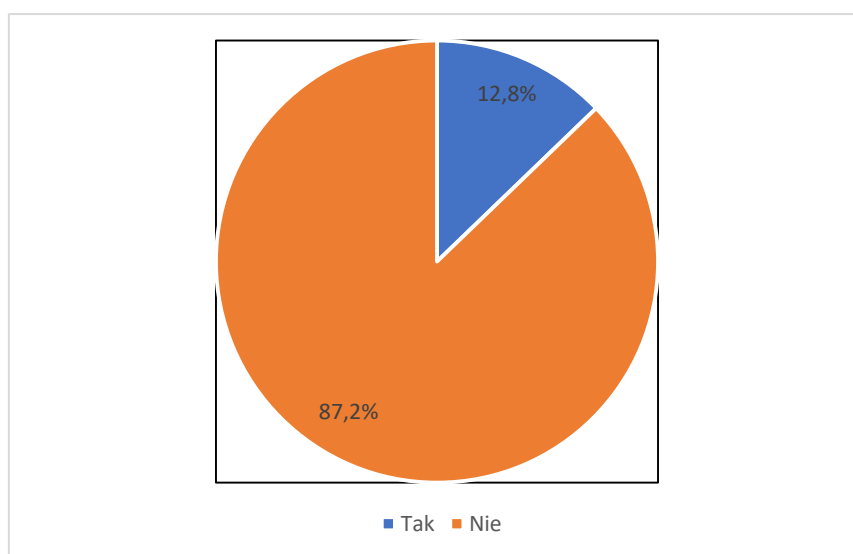
Kolejną godną uwagi kwestią było pytanie dotyczące przemocy wobec dzieci. W młodszej grupie aż 98,4% uczniów zadeklarowało, że nie doświadczyło przemocy w domu, co stanowi bardzo pozytywny wynik. Tylko 2 osoby (1,6%) przyznały, że osobiście były jej ofiarami. Choć to niewielki odsetek, oznacza realny problem dla tych dzieci, który wymaga ostrożnego i profesjonalnego podejścia.

Wykres 26. Czy kiedykolwiek doświadczyłeś/łaś przemocy w domu osobiście (klasy 4-6)?

W klasach 7-8 aż 12,8% uczniów (czyli 12 osób) przyznało, że osobiście doświadczyło przemocy domowej. To bardzo niepokojący wynik, szczególnie że mówimy o przemocy bezpośredniej, nie tylko obserwowanej. Oznacza to, że ponad 1 uczeń na 8 może mieć doświadczenia krzywdy w najbliższym otoczeniu.

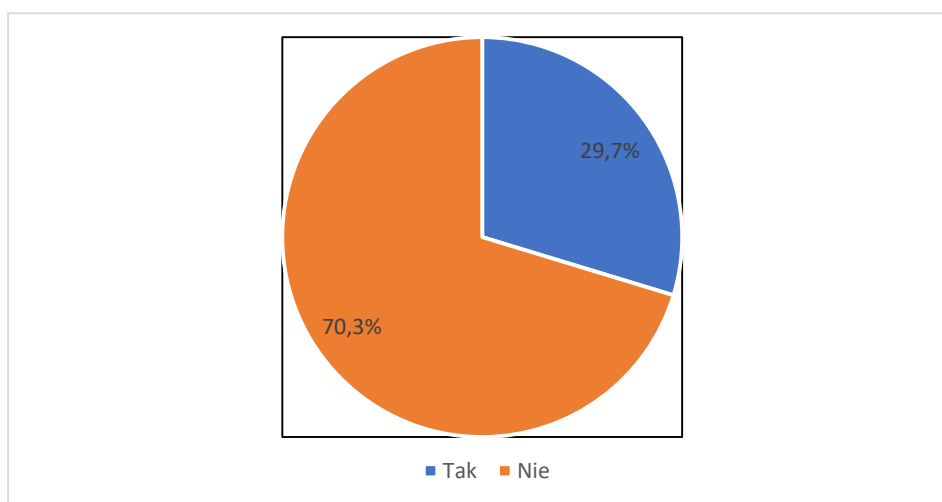
Wykres 27. Czy kiedykolwiek doświadczyłeś/łaś przemocy w domu osobiście (klasy 7-8)?

Wyniki badań dotyczące pytania o cyberprzemoc wykazały, że W grupie klas 4–6 niemal 30% uczniów (czyli 38 dzieci) przyznało, że doświadczyło lub było świadkiem hejtu, wyśmiewania lub nieprzyjemnych komentarzy w internecie od rówieśników.

To bardzo wysoki odsetek jak na wiek wczesnoszkolny i świadczy o tym, że zjawisko cyberprzemocy zaczyna się bardzo wcześnie – nawet wśród dzieci, które dopiero wchodzą w okres dojrzewania i kontaktów online.

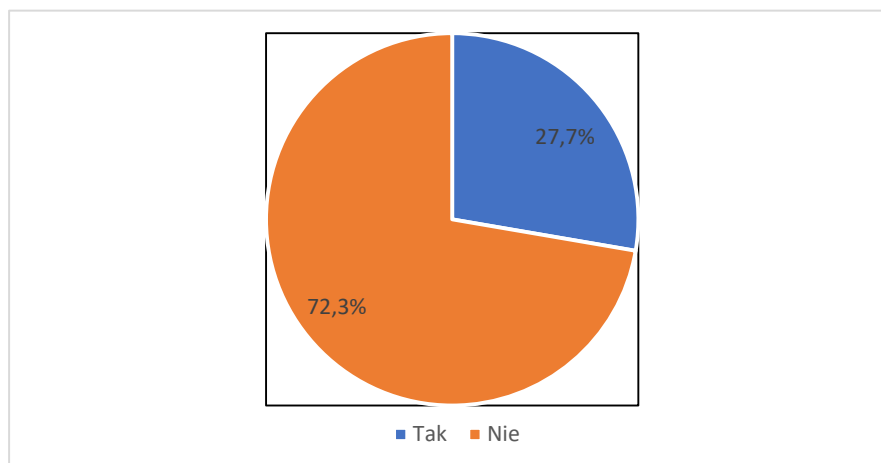
Wykres 28. Czy kiedykolwiek byłeś/łaś świadkiem lub ofiarą nieprzyjemnych wiadomości lub komentarzy online od innych uczniów? (klasy 4-6)

W starszej grupie wiekowej 27,7% uczniów (czyli 26 osób) zadeklarowało, że było ofiarą lub świadkiem nieprzyjemnych wiadomości online. Choć jest to nieco mniej niż w klasach młodszych, nadal oznacza, że co czwarty nastolatek zetknął się z przemocą elektroniczną w środowisku szkolnym.

Potwierdza to, że cyberprzemoc to istotny problem także w starszych klasach, a uczniowie są szczególnie narażeni na jej występowanie w kontekście klasowym i rówieśniczym.

Wykres 29. Czy kiedykolwiek byłeś/łaś świadkiem lub ofiarą nieprzyjemnych wiadomości lub komentarzy online od innych uczniów? (klasy 7-8)

Wyniki obu grup wiekowych są zaskakująco zbliżone – około 28–30% uczniów niezależnie od wieku zetknęło się z agresją lub nieprzyjemnymi komentarzami w internecie. Oznacza to, że zjawisko cyberprzemocy dotyka zarówno młodsze, jak i starsze dzieci, co może wynikać z powszechnego dostępu do smartfonów i mediów społecznościowych. Wbrew pozorom, młodsze dzieci (kl. 4–6) nie są mniej narażone, a czasami wręcz częściej zgłaszają takie doświadczenia niż ich starsi koledzy.

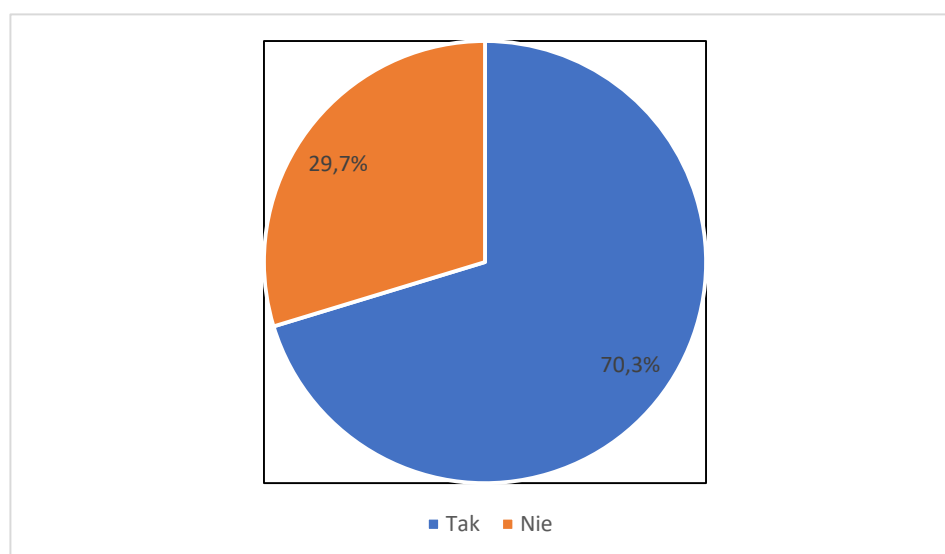
Zagrożenia wynikające z cyberprzemocy wśród uczniów obejmują poważne konsekwencje emocjonalne, takie jak depresja, lęk i niska samoocena, które mogą prowadzić do trudności w nauce i życiu społecznym. Ponadto, długotrwałe narażenie na cyberprzemoc może prowadzić do izolacji społecznej i pogorszenia relacji rówieśniczych, a w skrajnych przypadkach nawet do samookaleczeń czy prób samobójczych. Ważne jest również, że cyberprzemoc może mieć trwały ślad w sieci, co utrudnia ofiarom ucieczkę od tego rodzaju nękania.

Kolejne pytanie ujawniło że w młodszej grupie wiekowej 70,3% uczniów deklaruje, że wie, jak reagować w sytuacji cyberprzemocy i potrafi zgłosić ją osobie dorosłej. To bardzo dobry wynik, zwłaszcza że dotyczy dzieci z klas 4–6.

Jednak niemal 30% nadal nie ma tej wiedzy lub nie mówi o tym dorosłym, co pozostawia ich w sytuacji potencjalnego zagrożenia.

Choć większość dzieci ma podstawową świadomość działania w sytuacji cyberprzemocy, konieczne jest dalsze edukowanie pozostałej grupy, m.in. poprzez ćwiczenia scenariuszowe, warsztaty i rozmowy z wychowawcami.

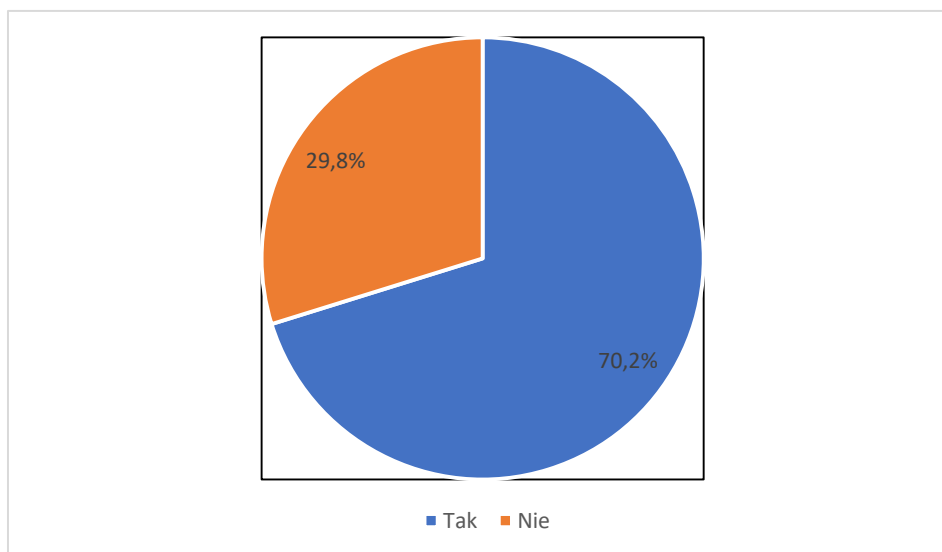
Wykres 30. Czy wiesz, jak reagować w sytuacji cyberprzemocy? Czy mówiłeś/łaś o tym komuś

dorosłemu jeśli Cię to spotkało? (klasy 4-6).

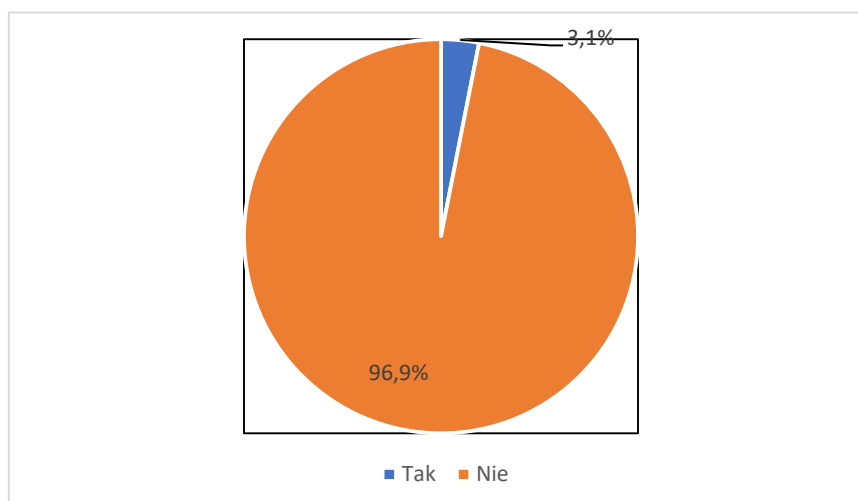
W klasach 7–8 również około 70% uczniów (dokładnie 66 osób) zadeklarowało, że zna właściwe reakcje na cyberprzemoc i mówi o tym dorosłym, jeśli taka sytuacja ich dotyczy. Pozostałe 30% (28 uczniów) nie wykazuje takiej gotowości – może to wynikać z braku zaufania, wstydu lub przekonania, że dorośli nie pomogą. Mimo starszego wieku uczniów, poziom świadomości i działania w sytuacji cyberprzemocy nie jest wyższy niż wśród młodszych dzieci. Nadal co trzeci nastolatek może pozostać bez wsparcia w sytuacji przemocy w sieci.

Wykres 31. Czy wiesz, jak reagować w sytuacji cyberprzemocy? Czy mówisz/łaś o tym komuś dorosłemu jeśli Cię to spotkało? (klasy 7-8).

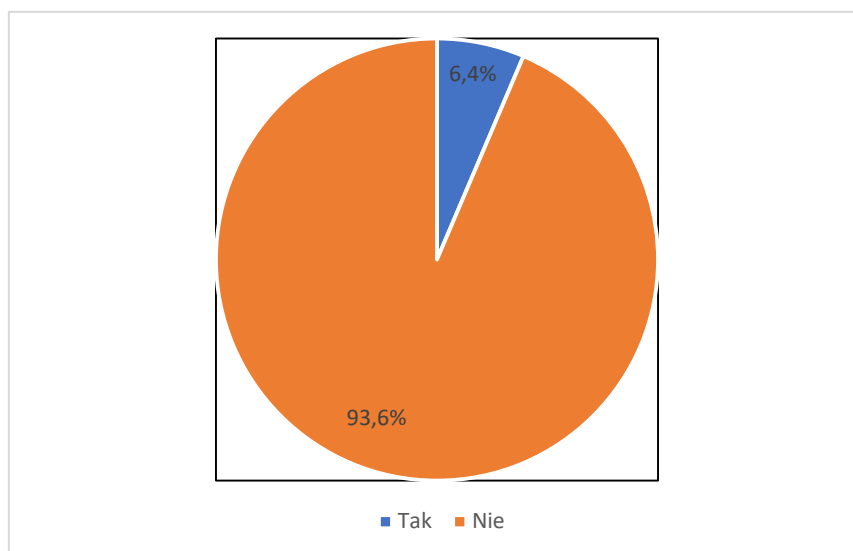
Ostatnie pytanie w tej sekcji brzmiało „Czy ktoś kiedykolwiek podszywał się pod Ciebie lub kogoś innego online, aby robić złe rzeczy?” W klasach 4–6 zaledwie 4 uczniów (3,1%) zadeklarowało, że padło ofiarą podszywania się przez inne osoby w internecie. Choć liczba ta wydaje się niska, warto pamiętać, że dzieci w tym wieku coraz częściej korzystają z komunikatorów i mediów społecznościowych, a więc ryzyko wzrasta.

Wykres 32. Czy ktoś kiedykolwiek podszywał się pod Ciebie lub kogoś innego online, aby robić złe rzeczy? (klasy 4-6)

W starszej grupie wiekowej (6,4%) doświadczyło sytuacji, w której ktoś podszywał się pod nich lub ich znajomych w celu szkodliwego działania w sieci.

Wykres 33. Czy ktoś kiedykolwiek podszywał się pod Ciebie lub kogoś innego online, aby robić złe rzeczy? (klasy 7-8)

Choć odsetki są stosunkowo niskie, zauważalny jest wzrost ryzyka w starszej grupie wiekowej – podszywanie się online dotyczy co 16. ucznia w klasach 7–8. To zjawisko może prowadzić do konfliktów rówieśniczych, rozprzestrzeniania fałszywych informacji lub nękania, dlatego nie wolno go bagatelizować.

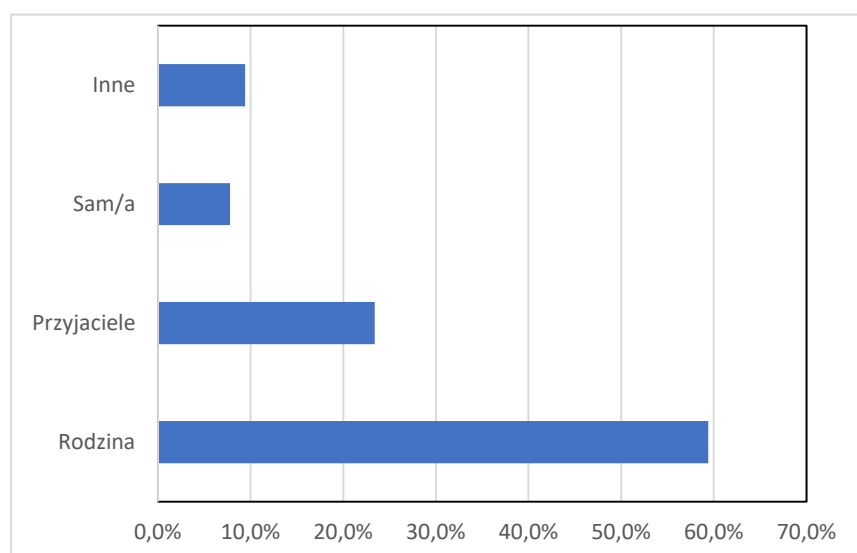
2.11.4 SPĘDZANIE CZASU WOLNEGO W ŚRODOWISKU UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH.

W pierwszym pytaniu w tym rozdziale uczniowie zostali poproszeni o otwartą wypowiedź na temat ulubionej formy spędzania wolnego czasu i swoich pasji. Do najczęstszych odpowiedzi uczniów należą wszelakiego rodzaju sporty tj. gra w piłkę nożną, gimnastyka czy jazda konna. Uczniowie lubią też standardowo grać w gry wideo i świat Internetu, na uwagę zasługuje duża liczba odpowiedzi jak czytanie książek, taniec czy łowienie ryb. Wśród odpowiedzi są też zabawa klockami lego i zainteresowania plastyczne np. rysowanie czy lepienie z gliny. Uczniowie wskazywali wszelkiego rodzaju sporty np. sztuki walki, tenis, jazda konna czy popularna piłka nożna.

Widać że świat pasji uczniów jest bogaty i różnorodny co pozytywnie świadczy o zaangażowaniu rodziców i szkoły jeśli chodzi o wspieranie dzieci w ich rozwoju.

Następnie zapytaliśmy uczniów z kim najczęściej spędzają czas po zajęciach szkolnych. W młodszej grupie wiekowej zdecydowana większość uczniów (59,4%) najczęściej spędza czas po szkole z rodziną. To budujący wynik, który może świadczyć o bliskich relacjach domowych oraz dobrym poziomie opieki i zaangażowania rodziców. U około 23% uczniów dominuje kontakt z przyjaciółmi, co jest naturalne w okresie wczesnoszkolnym. Tylko 10 osób (7,8%) spędza czas samotnie, co może wskazywać na potencjalne zagrożenie izolacją, szczególnie jeśli jest to przymusowa samotność, a nie wybór. W klasach 4–6 dominują relacje rodzinne, które nadal stanowią główny kontekst społeczny dzieci w tym wieku. Potrzeba jednak dalszego monitorowania uczniów deklarujących samotność.

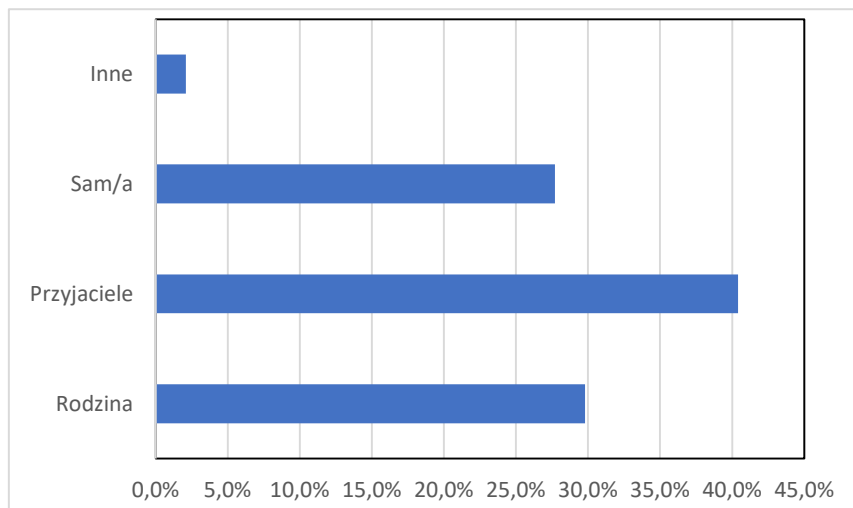
Wykres 34. Z kim najczęściej spędzasz czas po szkole? (klasy 4-6).

W starszej grupie wiekowej obserwujemy wyraźny spadek czasu spędzanego z rodziną – tylko 29,8% uczniów wskazuje rodzinę jako głównych towarzyszy czasu wolnego. Na pierwsze miejsce wysuwają się przyjaciele (40,4%), co jest zrozumiałe – w tym wieku relacje rówieśnicze zyskują ogromne znaczenie.

Niepokojące jest jednak, że aż 27,7% uczniów (czyli co czwarty nastolatek) spędza czas samotnie. To może sugerować: brak wsparcia społecznego, trudności w relacjach, lub nawet objawy wycofania, samotności czy wczesnych problemów psychicznych.

Wykres 35.
najczęściej
czas po
(klasy 7-8).

Z kim
spędzasz
szkole?

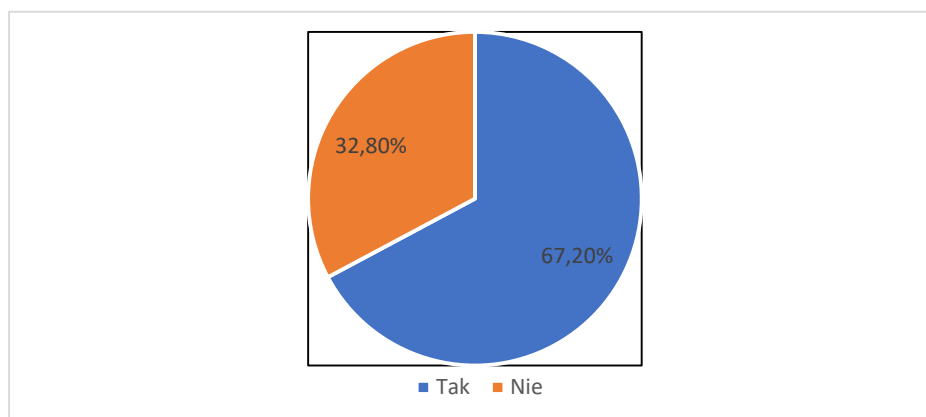
Wraz z wiekiem spada rola rodziny w codziennym życiu uczniów (co jest naturalne, ale wymaga czujności), wzrasta znaczenie grupy rówieśniczej, ale też rośnie liczba uczniów spędzających czas samotnie — co stanowi najbardziej niepokojący sygnał.

Uczniowie klas 7–8 są w okresie większej niezależności, ale również większego zagrożenia wykluczeniem społecznym, brakiem wsparcia emocjonalnego lub uzależnieniami (np. od internetu, gier).

Ostatnie pytanie tej sekcji poruszało problematykę uczestnictwa dzieci w zorganizowanych zajęciach grupowych także poza szkolnych.

W młodszej grupie wiekowej aż 67,2% uczniów (czyli 2/3) uczestniczy w klubach lub organizacjach pozalekcyjnych. To bardzo pozytywny wynik, który świadczy o wysokim zaangażowaniu dzieci w życie społeczne poza szkołą oraz dostępności oferty zajęć dodatkowych w gminie. Aktywność pozalekcyjna uczniów klas 4–6 może działać ochronnie w kontekście ryzykownych zachowań, budować kompetencje społeczne i wzmacniać poczucie przynależności.

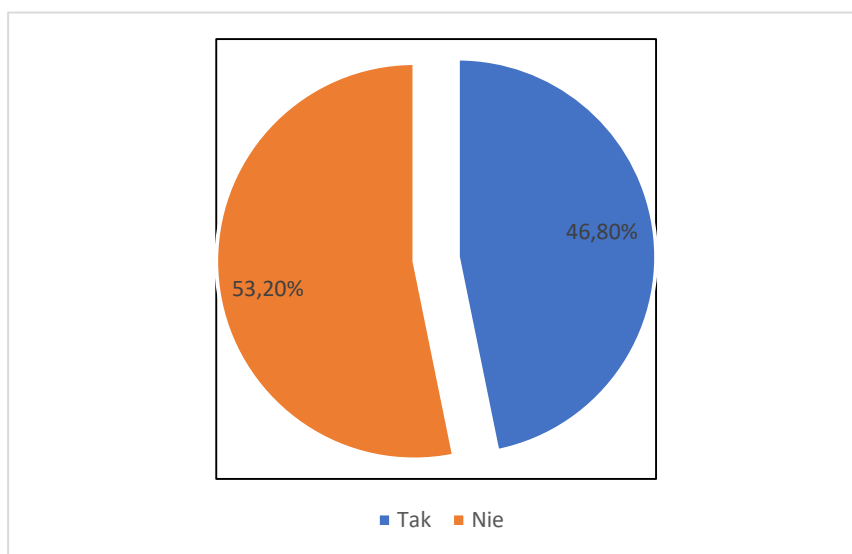
Wykres 36. Czy uczestniczysz w jakichś klubach lub organizacjach pozalekcyjnych? (np. klub sportowy, młodzieżowa drużyna, koło zainteresowań) (klasy 4-6).

W starszej grupie wiekowej uczestnictwo w aktywnościach pozalekcyjnych spada do 46,8%. Oznacza to, że ponad połowa uczniów (53,2%) nie angażuje się w zorganizowane formy spędzania czasu wolnego.

Możliwe przyczyny to większe obciążenie nauką i przygotowaniem do egzaminu ósmoklasisty lub brak odpowiedniej oferty zajęć skierowanej do nastolatków, co może sprzyjać większemu czasowi spędzanemu online i potencjalnemu ryzyku uzależnień behawioralnych.

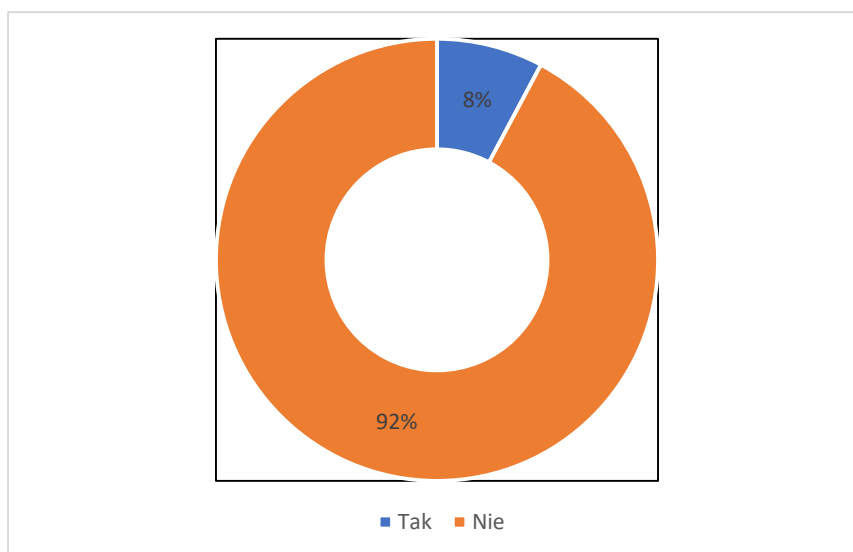
Wykres 37. Czy uczestniczysz w jakichś klubach lub organizacjach pozalekcyjnych? (np. klub sportowy, młodzieżowa drużyna, koło zainteresowań) (klasy 7-8).

2.11.5 POSTAWY I PRZEKONANIA DOTYCZĄCE ALKOHOLU WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY, ORAZ WYCHWYTYWANIE ZACHOWAŃ RYZYKOWNYCH W TYM OBSZARZE.

Wyniki ankietowe wskazują, że w najmłodszej badanej grupie aż 8% uczniów zadeklarowało, że miało kontakt z alkoholem. Choć to niewielki odsetek, to biorąc pod uwagę wiek dzieci (9–12 lat), stanowi to sygnał alarmowy.

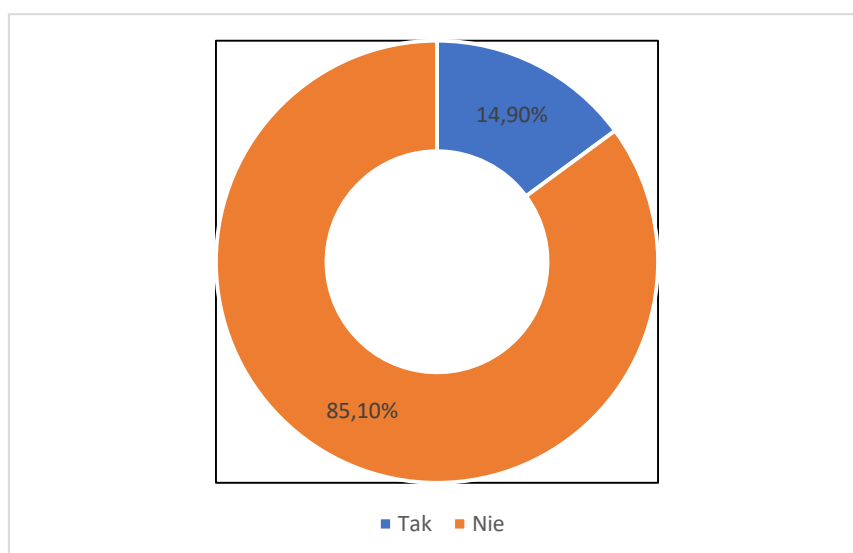
Wykres 38. Czy kiedykolwiek piłeś/łaś alkoholu? (klasy 4-6).

W starszej grupie już prawie 15% uczniów przyznaje się do spożycia alkoholu. To dwukrotnie więcej niż w klasach 4–6, co potwierdza, że wiek dojrzewania to okres zwiększonego ryzyka inicjacji alkoholowej.

Należy podkreślić, że młodzież w tym wieku pozostaje jeszcze poza granicą pełnoletności, a więc każdy przypadek spożycia alkoholu przez osoby niepełnoletnie jest niezgodny z prawem.

Wykres 39. Czy kiedykolwiek piłeś/łaś alkoholu? (klasy 7-8).

Między klasami młodszymi a starszymi obserwujemy wyraźny wzrost kontaktu z alkoholem. Choć wartości bezwzględne nie są bardzo wysokie, to kierunek zmian jest niepokojący. Już w młodszych klasach (4–6) konieczne jest prowadzenie edukacji o szkodliwości alkoholu

dostosowanej do wieku uczniów. Edukacja powinna być realizowana nie tylko w szkole, ale i we współpracy z rodzicami.

W klasach 7–8 potrzebne są bardziej intensywne działania profilaktyczne – np. warsztaty, spotkania z terapeutami uzależnień, kampanie informacyjne. Warto rozważyć wdrożenie systematycznych zajęć o odpowiedzialności, samoocenie, asertywności i presji rówieśniczej.

Szkoły i gmina powinny współpracować z rodzicami – np. poprzez spotkania informacyjne, przekazywanie wiedzy o objawach wczesnych eksperymentów z alkoholem. W obu grupach warto promować zdrowe sposoby spędzania wolnego czasu, które zmniejszają ryzyko sięgania po używki.

Następne pytanie dotyczące alkoholu to pytanie otwarte: „Jeśli na poprzednie pytanie odpowiedziałeś/łaś TAK, to w jakim wieku piłeś/piłaś alkohol po raz pierwszy?” Jeśli chodzi o to pytanie w grupie ankietowanych klas 4 - 6 oraz 7 i 8 odpowiedzi plasowały się w widełkach najczęściej 9 – 13 lat, sporadycznie zdarzają się odpowiedzi wskazujące młodszy wiek inicjacji alkoholowej, lecz z dużą dozą prawdopodobieństwa to odpowiedzi naciągane trudno bowiem sobie wyobrazić, żeby dziecko w wieku 3 lub 4 lat spożywało alkohol, nie mniej, jednak trzeba być czujnym, gdyż znamy przykłady takich patologii.

Warto również zwrócić uwagę że pojawiają się odpowiedzi typu: „tata dał mi spróbować pianki z piwa” lub „piłem na rodzinnych posiedzeniach”.

Wiek inicjacji alkoholowej to moment, w którym jednostka sięga po alkohol po raz pierwszy. To istotne zjawisko, ponieważ wiek inicjacji alkoholowej może wpływać na długoterminowe zdrowie psychiczne i fizyczne jednostki. Badania sugerują, że wczesna inicjacja alkoholowa może zwiększać ryzyko problemów zdrowotnych, takich jak uzależnienie od alkoholu, problemy z zachowaniem, a także wpływać na rozwój mózgu u młodzieży.

Na szczęście odpowiedzi wskazują, że uczniowie w większości nigdy nie próbowali alkoholu. I tak widać dokładnie po wykresach, że inicjacja alkoholowa wśród uczniów gminy Biała Podlaska jest zjawiskiem widocznym i niepokojącym bardziej w starszej grupie wiekowej. Da się zauważyć, że wyniki pytania pierwszego i trzeciego różnią się co do ilości inicjacji alkoholowej. Odpowiedzi dzieci należy jednak brać pod uwagę z pewnym marginesem błędów.

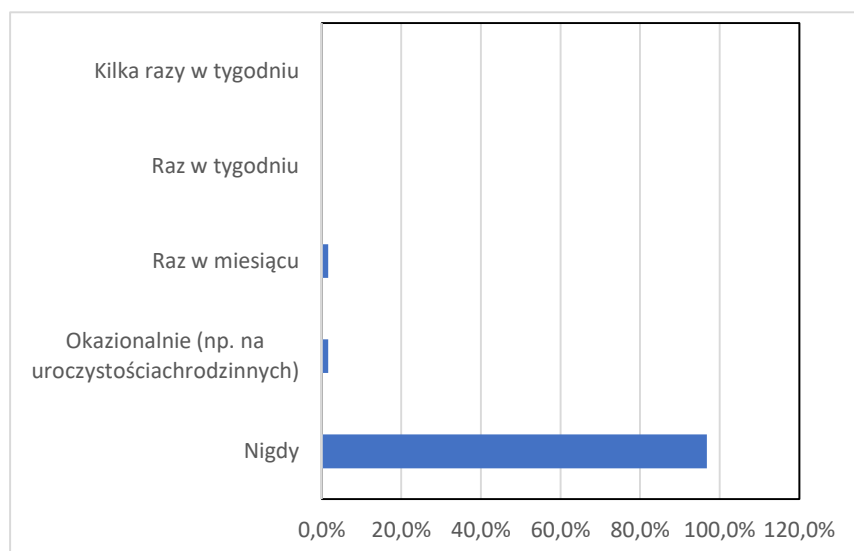
W tym miejscu dodamy że warto edukować rodziców, którzy często myślą, że „jak ja mu dam spróbować to nie spróbuje z kolegami”. Takie myślenie jest absolutnie błędnym założeniem.

Kolejne pytanie, stanowi rozwinięcie wcześniejszej tematyki i pozwala lepiej zrozumieć częstotliwość kontaktu dzieci i młodzieży z alkoholem.

W grupie wiekowej klas 4-6 zdecydowana większość uczniów (96,8%) nie ma nawyku spożywania alkoholu, co jest zgodne z wcześniejszym pytaniem dotyczącym samego kontaktu z alkoholem. Nieliczne przypadki wskazujące na spożycie okazjonalne (1,6%) lub raz w miesiącu (1,6%) mogą być związane z sytuacjami społecznymi, gdzie dziecko otrzymało np. łyk alkoholu w obecności dorosłych.

Mimo wszystko każdy sygnał o regularności spożycia, nawet niewielkiej, powinien być uważnie analizowany w kontekście profilaktyki i wychowania.

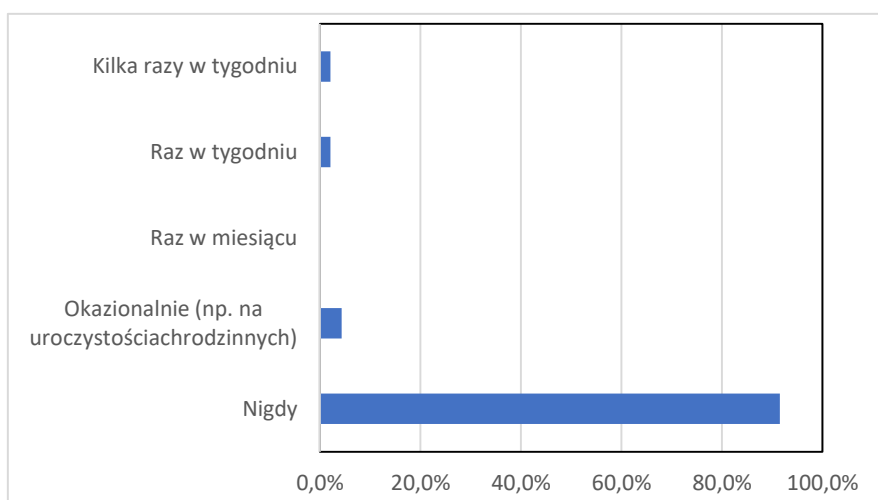
Wykres 40. Jak często pijesz alkohol? (klasy 4-6).

W starszej grupie wiekowej obserwujemy większe zróżnicowanie częstotliwości spożywania alkoholu: 91,5% uczniów deklaruje, że nie pije alkoholu, co nadal jest pozytywnym wynikiem, jednak 8,5% uczniów przyznaje się do różnych form regularnego spożycia alkoholu, (w tym: 4,3% — okazjonalnie, 2,1% — raz w tygodniu, 2,1% — kilka razy w tygodniu).

To oznacza, że 8 uczniów z klas 7–8 w badanej grupie (czyli ponad 4%) może być zagrożonych wczesnym rozwojem nawyku alkoholowego, co w tym wieku wymaga natychmiastowych działań profilaktycznych i wychowawczych.

Wykres 41. Jak często pijesz alkohol? (klasy 7-8).

Z wiekiem zwiększa się nie tylko odsetek uczniów mających kontakt z alkoholem, ale też częstotliwość jego spożycia.

W klasach 7–8 pojawiają się pierwsze przypadki regularnego picia, co w wieku 13–15 lat należy uznać za poważne zagrożenie rozwojowe.

Rekomendowana jest wczesna i systematyczna profilaktyka alkoholowa w szkole podstawowej, najlepiej już od klas 4–5.

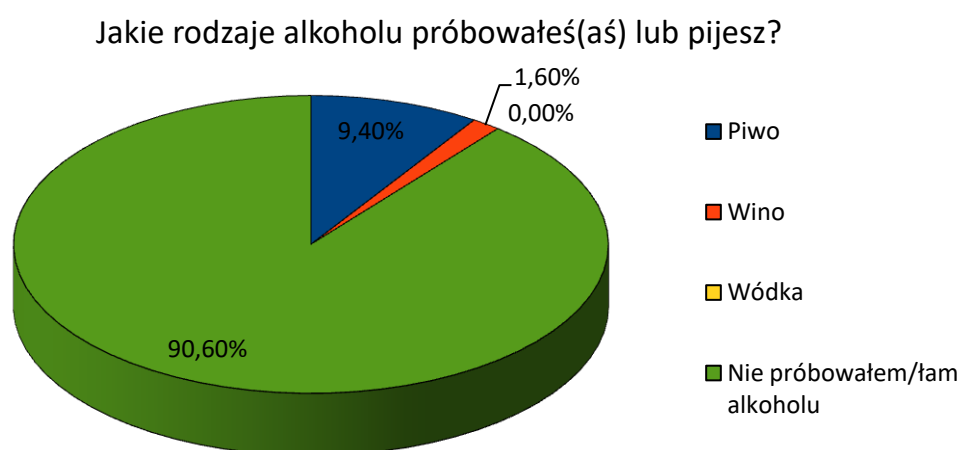
Wsparcie wychowawcze dla rodziców — edukacja na temat konsekwencji „częstowania” dzieci alkoholem i modelowania zachowań dorosłych.

W klasach 7–8 – profilaktyka oparta na wzmacnianiu poczucia własnej wartości, odporności na presję rówieśniczą i zdrowych alternatywach spędzania wolnego czasu. Rozważyć współpracę z lokalnymi organizacjami zajmującymi się uzależnieniami dzieci i młodzieży.

Następne pytania dotyczy rodzajów alkoholu, z jakimi uczniowie mieli kontakt. Jest to istotne zagadnienie, ponieważ pozwala lepiej zrozumieć skalę i charakter wczesnych eksperymentów z alkoholem wśród dzieci i młodzieży.

Większość uczniów klas 4–6 nie miała kontaktu z żadnym rodzajem alkoholu (ponad 90%). Nieliczne przypadki dotyczyły głównie piwa (9,4%), natomiast kontakt z winem był marginalny (1,6%), a z wódką nie zadeklarowano żadnego przypadku.

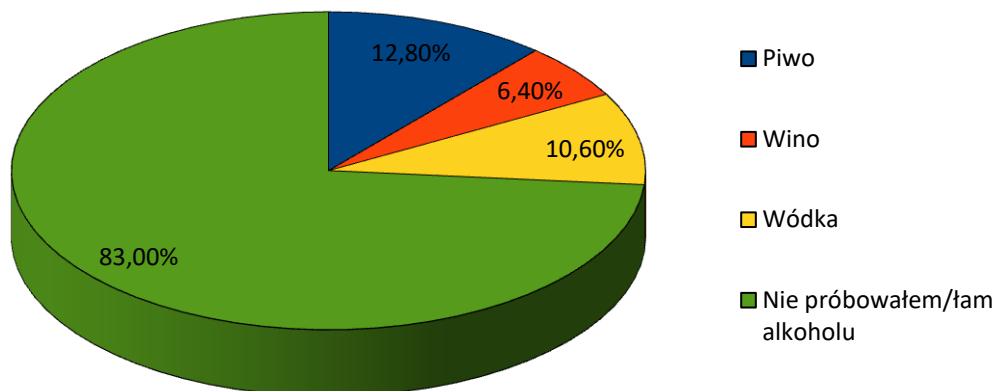
Wykres 42. Klasy 4-6.

W tej starszej grupie wiekowej 17% uczniów przyznało się do kontaktu z jakąkolwiek formą alkoholu. Najczęściej wskazywano piwo (12,8%), ale niepokojące jest, że aż 10 uczniów (10,6%) miało kontakt z wódką lub innym mocnym alkoholem. Tego typu dane mogą świadczyć o zwiększonym ryzyku sięgania po mocniejsze trunki wraz z wiekiem, co wymaga czujności zarówno ze strony rodziców, jak i wychowawców.

Wykres 43. Klasy 7-8

Jakie rodzaje alkoholu próbowałeś(aś) lub pijesz?

Z wiekiem uczniowie częściej eksperymentują z różnymi rodzajami alkoholu — nie tylko z piwem, ale również z mocniejszymi napojami, jak wódka.

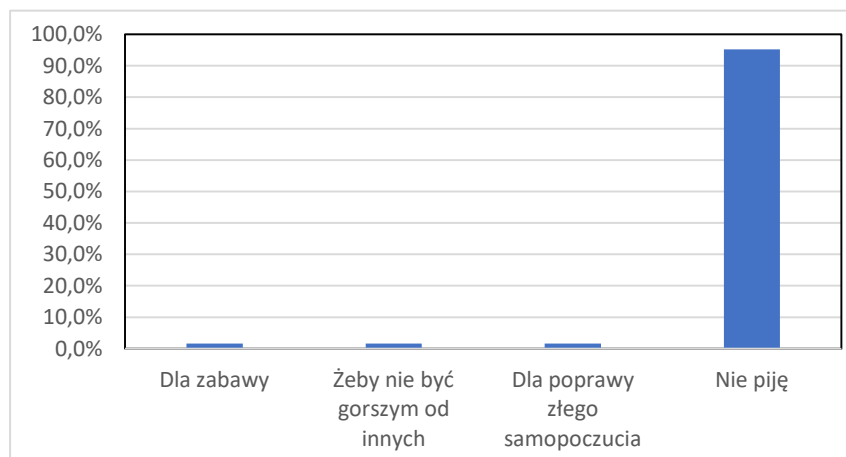
Najbardziej alarmujący jest wzrost kontaktu z wódką (z 0% do 10,6%) wśród uczniów klas 7–8, co może wskazywać na nasilające się ryzyko związane z używaniem substancji psychoaktywnych.

Kolejne pytanie dotyczyło motywacji do sięgania po alkohol. Ujawnia ono nie tylko skalę spożycia, ale także psychospołeczne powody, które stoją za decyzją o wypiciu alkoholu przez uczniów szkół podstawowych.

Zdecydowana większość uczniów młodszych klas nie sięga po alkohol (ponad 95%), co jest bardzo pozytywnym wynikiem.

Wśród nielicznych, którzy zadeklarowali powód picia, przyczyny są różnorodne, ale równie niepokojące – nawet jeśli dotyczą pojedynczych osób. Uwagę zwraca szczególnie motywacja związana z poprawą nastroju, co może być sygnałem dla nauczycieli i psychologów szkolnych.

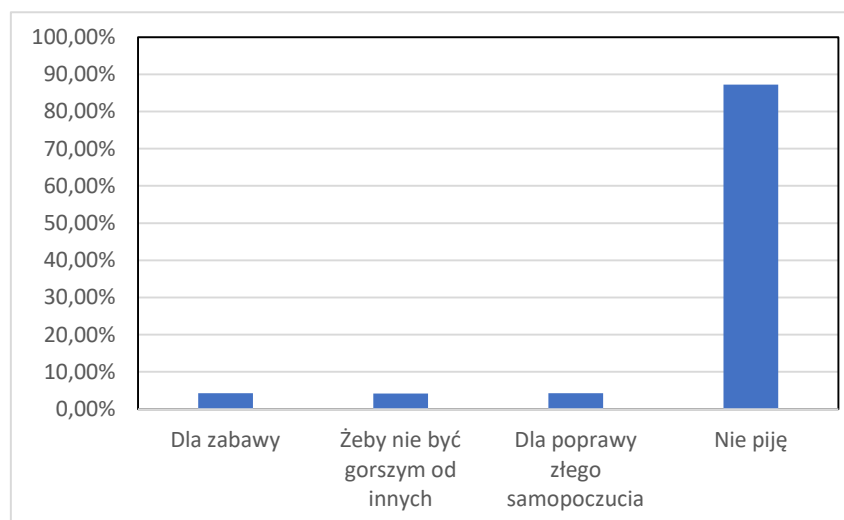
Wykres 44. Jaki jest najważniejszy powód, dla którego pijesz alkohol? (klasy 4-6).

W grupie starszych uczniów odsetek niepijących jest niższy niż w klasach 4–6, ale wciąż wysoki – 87%.

Wśród pozostałych odpowiedzi rozkładają się równo między: chęć dobrej zabawy, wpływ presji społecznej („żeby nie być gorszym”), oraz próbę poprawy samopoczucia, co może wskazywać na próby radzenia sobie z emocjami za pomocą alkoholu. To alarmujący sygnał, że u części młodzieży alkohol pełni funkcję regulującą nastrój – co zwiększa ryzyko rozwoju uzależnień.

Wykres 45. Jaki jest najważniejszy powód, dla którego pijesz alkohol? (klasy 7-8).

W kolejnym pytaniu zapytaliśmy uczniów szkół gminie Biała Podlaska o to, gdzie najczęściej spożywają alkohol. Uczniowie z grupy młodszych uczniów, którzy deklarowali, że spożywają alkohol odpowiadali następująco: 4,7% w domu rodzinnym, a 95,3% uczniów deklaruje że nie spożywa alkoholu podobnie zresztą jak w poprzednim pytaniu.

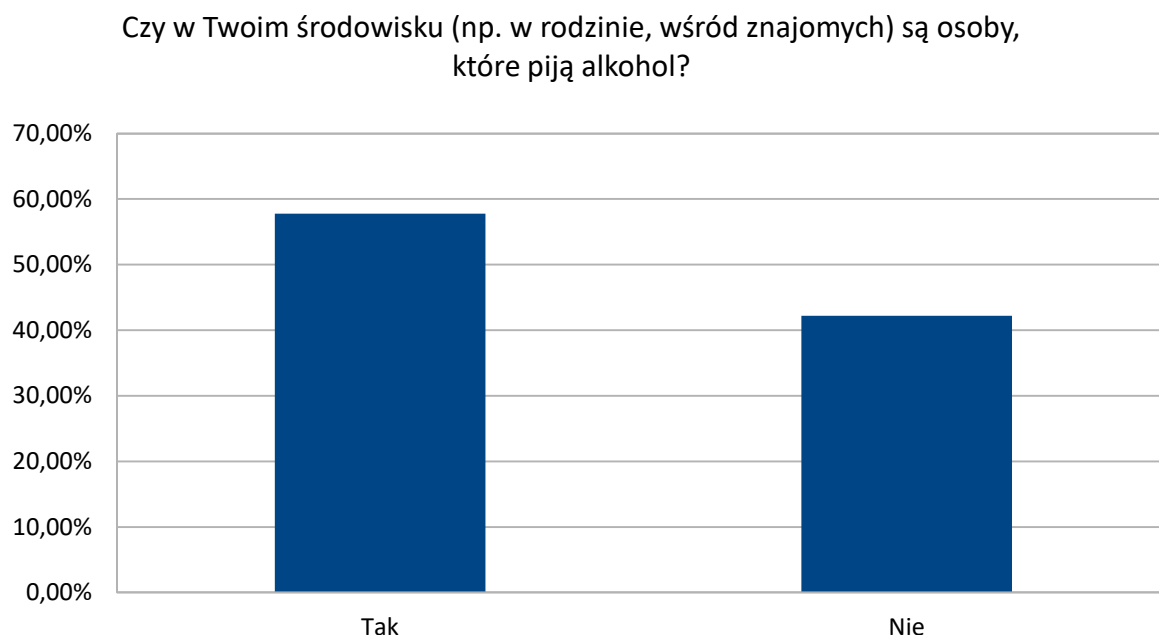
W tym samym pytaniu tylko dla grupy starszej ankietowani uczniowie wskazali: 2,1% dom rodzinny, 8,5% na imprezach u znajomych, a 87,2% zaznaczyło że nie pije alkoholu. Pozostałe odpowiedzi nie dotyczą pytania lub są odpowiedziami skrajnymi.

Warto poruszyć w działaniach profilaktycznych ważne zagadnienie jakim jest presja rówieśnicza, a więc taka sytuacja, w której jednostka jest narażona na wpływy i oczekiwania ze strony swoich rówieśników.

Może to obejmować oczekiwania dotyczące zachowań, wyglądu, czy uczestnictwa w określonych aktywnościach. W tym wypadku chodzi o picie alkoholu. Presja rówieśnicza może mieć wpływ na decyzje i wybory jednostki, która stara się dostosować do norm i oczekiwań grupy rówieśniczej. W niektórych przypadkach może to prowadzić do podejmowania działań sprzecznych z własnymi przekonaniem czy wartościami, ze względu na pragnienie akceptacji społecznej wśród rówieśników.

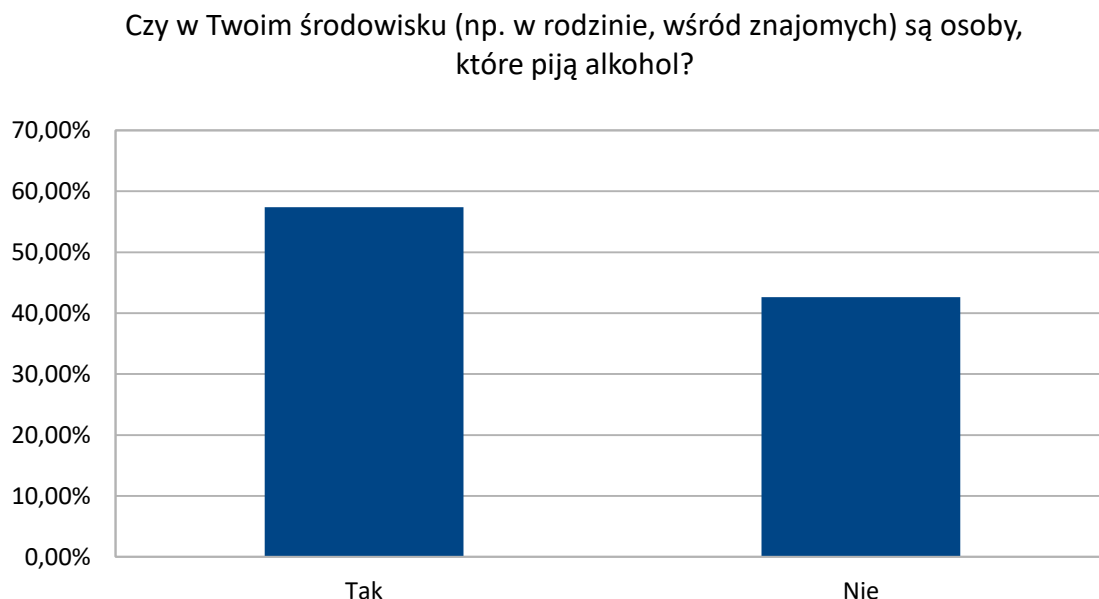
Kolejne pytanie, które dotyczy kwestii obecności alkoholu w najbliższym otoczeniu uczniów. Ponad połowa uczniów młodszych klas (niemal 58%) deklaruje, że w ich otoczeniu znajdują się osoby pijące alkohol. Może to świadczyć o tym, że dzieci te regularnie obserwują dorosłych lub starszych znajomych spożywających alkohol, co może wpływać na osvajanie się z tym zjawiskiem i normalizowanie go.

Wykres 46 A. Klasy 4-6.

Wyniki w starszej grupie wiekowej są niemal identyczne – również ponad 57% uczniów ma styczność z osobami pijącymi alkohol w swoim otoczeniu. Można przypuszczać, że młodzież w klasach 7–8 jest bardziej świadoma sytuacji rodzinnej i społecznej, jednak odsetek ten pokazuje, że model spożywania alkoholu jest szeroko obecny w codziennym życiu wielu z nich.

Wykres 46B. Klasy 7-8.

Wyniki ankiety wskazują, że zdecydowana większość respondentów w klasach 4-6 (100%) uważa, że picie alkoholu w ich wieku nie jest akceptowalne. To idealny wynik. Natomiast uczniowie klas starszych 7 i 8 odpowiedzieli w większości (85,1%), że picie alkoholu w ich wieku nie będzie akceptowane.

Wyniki sugerują, że większość respondentów ma negatywne podejście do picia alkoholu w ich wieku. Może to wynikać z różnych czynników, takich jak świadomość zagrożeń związanych z alkoholem, wpływ otoczenia czy osobiste wartości i przekonania. Warto kontynuować edukację na temat zdrowego stylu życia i skutków picia alkoholu, wspierając postawy sprzyjające zdrowiu i samopoczuciu wśród młodzieży.

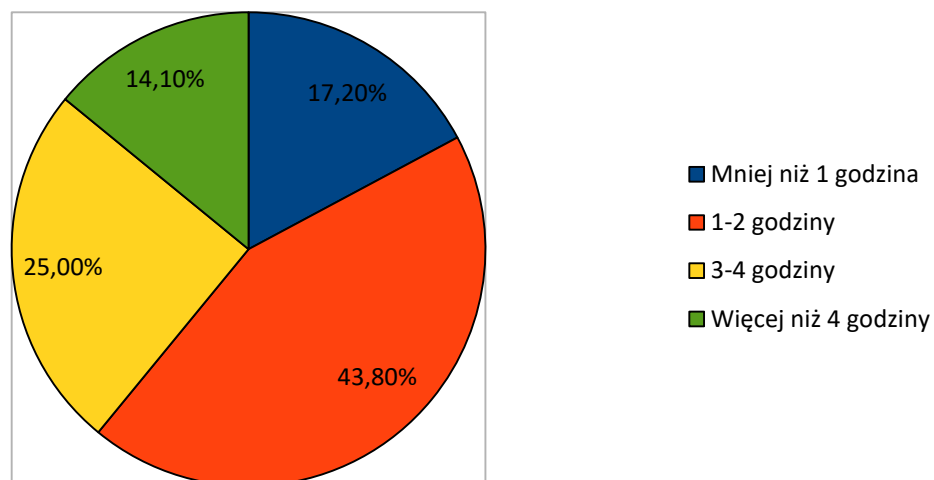
2.11.6 UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE. RYZYKOWNE DLA ZDROWIA KORZYSTANIE Z TZW. "NOWYCH TECHNOLOGII".

Kolejne zagadnienie, to czas spędzany przed ekranem wpływa on nie tylko na zdrowie fizyczne, ale również na relacje społeczne, wyniki w nauce i rozwój emocjonalny uczniów.

Ponad 68% uczniów klas 4–6 korzysta z telefonu lub komputera do 2 godzin dziennie, co można uznać za relatywnie bezpieczny poziom, zgodny z rekomendacjami specjalistów. Jednocześnie **blisko 40% uczniów (32 + 18 osób) korzysta z urządzeń ponad 3 godziny dziennie**, co może już świadczyć o rozwijających się nawykach kompulsywnych. Warto zwrócić uwagę, że już na tym etapie edukacyjnym **co siódme dziecko spędza przy ekranie więcej niż 4 godziny dziennie**.

Wykres 47. Klasy 4-6

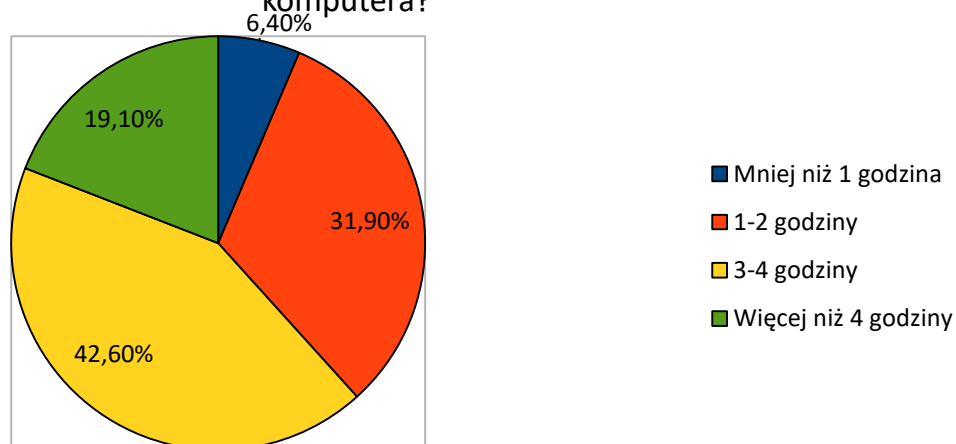
Ile czasu w ciągu dnia korzystasz z telefonu komórkowego lub komputera?

Tylko niewielki odsetek uczniów starszych klas (6%) spędza przed ekranem mniej niż godzinę. Ponad 60% młodzieży klas 7–8 spędza przy komputerze lub telefonie ponad 3 godziny dziennie, z czego aż 19% więcej niż 4 godziny. Zwiększona intensywność korzystania z urządzeń cyfrowych w tej grupie wiekowej może wiązać się z korzystaniem z mediów społecznościowych, komunikatorów, gier lub oglądaniem treści online.

Wykres 48. Klasy 7-8

Ile czasu w ciągu dnia korzystasz z telefonu komórkowego lub komputera?

Wraz z wiekiem rośnie liczba uczniów spędzających więcej czasu przy urządzeniach ekranowych. W klasach 7–8 aż 62% korzysta z telefonu lub komputera ponad 3 godziny dziennie, podczas gdy w klasach 4–6 jest to tylko 39%.

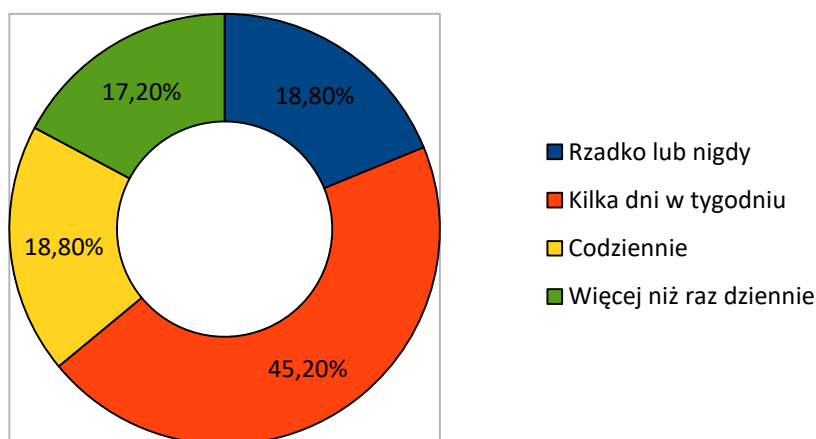
Może to wynikać z większej potrzeby kontaktów rówieśniczych online, rozwijających się zainteresowań multimedialnych, ale też mniejszej kontroli ze strony rodziców. Konieczne są działania profilaktyczne już w klasach młodszych, zanim wykształcą się trwałe nawyki nadmiernego używania urządzeń cyfrowych. Warto wprowadzać zajęcia dotyczące higieny cyfrowej, samoregulacji oraz promować inne formy aktywności pozaszkolnej. Dobrze, aby rodzice i nauczyciele byli świadomi rosnącego problemu uzależnień behawioralnych i reagowali na nie w odpowiedni sposób.

Następnie badana była częstotliwość grania w gry komputerowe, mobilne i konsolowe wśród uczniów szkół podstawowych.

Ponad 80% uczniów klas 4–6 gra w gry regularnie, z czego aż 36% (24 + 22 osoby) gra codziennie lub więcej niż raz dziennie. Tylko niespełna co piąte dziecko (24 osoby) deklaruje, że gra rzadko lub wcale, co może być wynikiem alternatywnych zainteresowań lub ograniczeń ze strony rodziców. Gry stanowią więc bardzo popularną formę spędzania czasu w tej grupie wiekowej.

Wykres 49. Klasy 4-6.

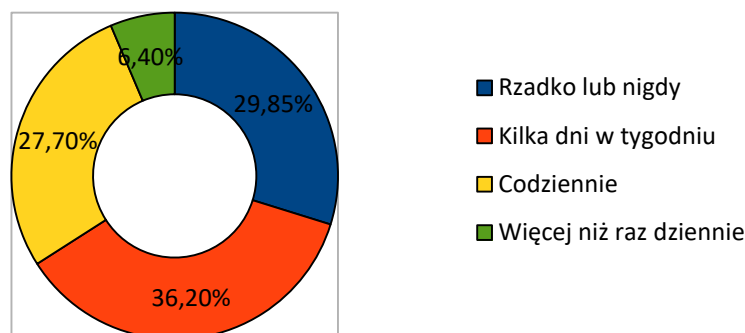
Jak często grasz w gry na telefonie, komputerze lub konsoli?

W starszej grupie wiekowej częste granie nadal dominuje – ponad 70% uczniów gra co najmniej kilka razy w tygodniu, z czego blisko 1/3 codziennie lub częściej. Warto zauważyć, że odsetek uczniów, którzy grają rzadko lub wcale, wzrósł do prawie 30% – to wyraźnie więcej niż w młodszej grupie. Można przypuszczać, że starsi uczniowie coraz częściej dzielą swój czas między gry a inne aktywności, np. media społecznościowe, spotkania z rówieśnikami, obowiązki szkolne.

Wykres 50. Klasy 7-8.

Jak często grasz w gry na telefonie, komputerze lub konsoli?

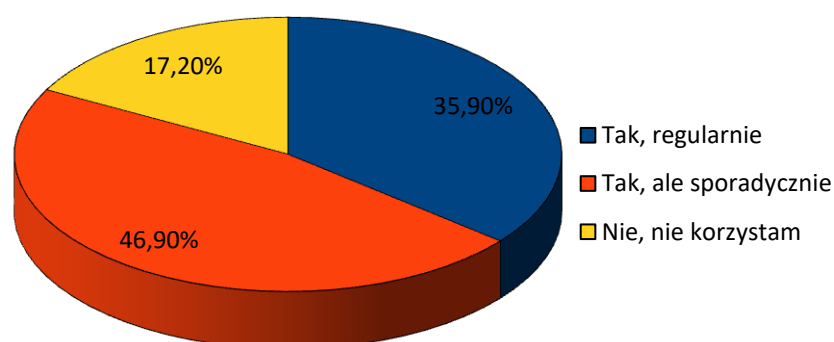

Kolejne pytanie skupia się na korzystaniu z mediów społecznościowych w dwóch grupach wiekowych.

82,8% uczniów klas 4–6 przyznało, że korzysta z mediów społecznościowych, z czego ponad 1/3 robi to regularnie. Tylko niewielka grupa (17,2%) deklaruje, że nie korzysta z mediów społecznościowych — co oznacza, że już na etapie wczesnoszkolnym dzieci są bardzo aktywne online. Sporadyczne korzystanie przeważa w tej grupie, co może wynikać z ograniczeń czasowych narzuconych przez rodziców lub niższego jeszcze zainteresowania treściami internetowymi.

Wykres 51. Klasy 4-6.

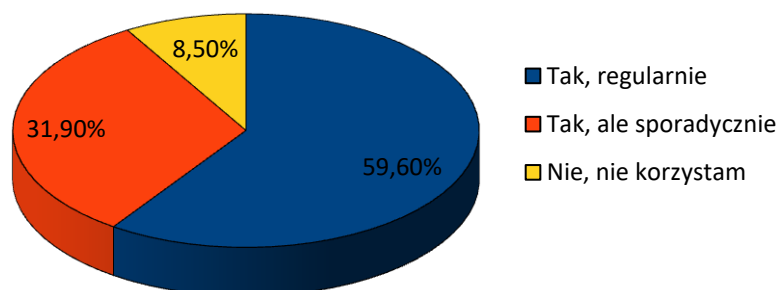
Czy korzystasz z mediów społecznościowych?

W tej grupie 91,5% uczniów korzysta z mediów społecznościowych, a już niemal 60% robi to regularnie. Tylko 8 uczniów (8,5%) nie korzysta z mediów społecznościowych, co pokazuje, że aktywność online jest powszechna i niemal standardowa. Regularne korzystanie rośnie wraz z wiekiem — co jest naturalnym procesem w rozwoju zainteresowań, samodzielności i potrzeby kontaktu z rówieśnikami.

Wykres 52. Klasy 7-8.

Czy korzystasz z mediów społecznościowych?

Uczniowie klas 7–8 znacznie częściej niż młodsi koledzy korzystają z mediów społecznościowych regularnie, co może świadczyć o większym zaangażowaniu i uzależnieniu od tego typu form komunikacji. Z drugiej strony, większy odsetek młodszych uczniów korzysta sporadycznie, co daje szansę na działania profilaktyczne zanim regularne korzystanie stanie się codziennością.

W starszej grupie potrzebne są działania, które pomogą uczniom rozpoznać ryzyka nadmiernego korzystania z social mediów, takie jak FOMO (to skrót od angielskiego wyrażenia Fear of Missing Out, czyli strach przed byciem pominiętym lub wykluczonym), cyberprzemoc, porównywanie się z innymi, czy wpływ treści na samoocenę.

Następnie zapytaliśmy młodszą grupę uczniów o to co robią najczęściej na swoich urządzeniach elektronicznych. Gry wskazało 34,3%, przeglądania mediów społecznościowych 29,7% oraz oglądania filmów lub programów telewizyjnych 17,2%. Tylko 6,3% używa urządzeń głównie do nauki i pracy domowej.

Wyniki badania starszej grupy uczniów jeśli chodzi o to zagadnienie wskazują, że najczęściej używają swoich urządzeń elektronicznych do przeglądania mediów społecznościowych 48,9%, oraz grania w gry 21,3%, oglądanie filmów i programów telewizyjnych uzyskało 10,9%. Natomiast zaledwie 2,1% używa urządzeń głównie do nauki i pracy domowej.

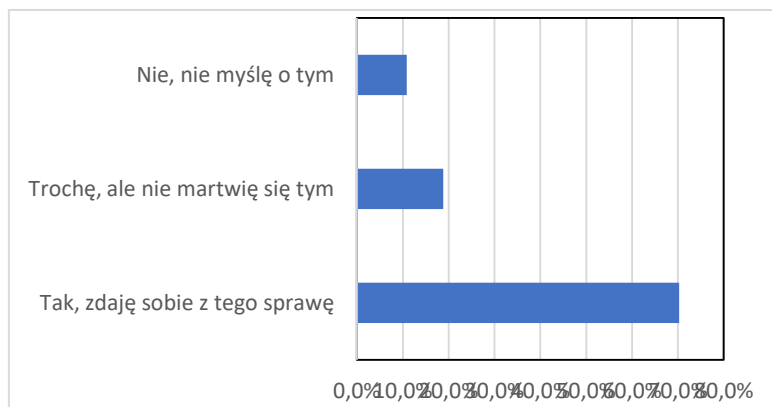
Pozostali ankietowani skorzystali z szansy wpisania innej odpowiedzi i były to często: rozmowy na czacie, słuchanie muzyki, przeglądanie stron, podcasty oraz czytanie książek.

Kolejne pytanie dotyczy świadomości uczniów na temat konsekwencji długotrwałego korzystania z urządzeń elektronicznych.

Ponad 70% uczniów klas 4–6 deklaruje świadomość zagrożeń wynikających z nadmiernego korzystania z telefonów czy komputerów. Dla niemal 1/5 uczniów temat ten nie budzi większych obaw, a 1 na 10 w ogóle się nad tym nie zastanawia. Choć ogólny poziom

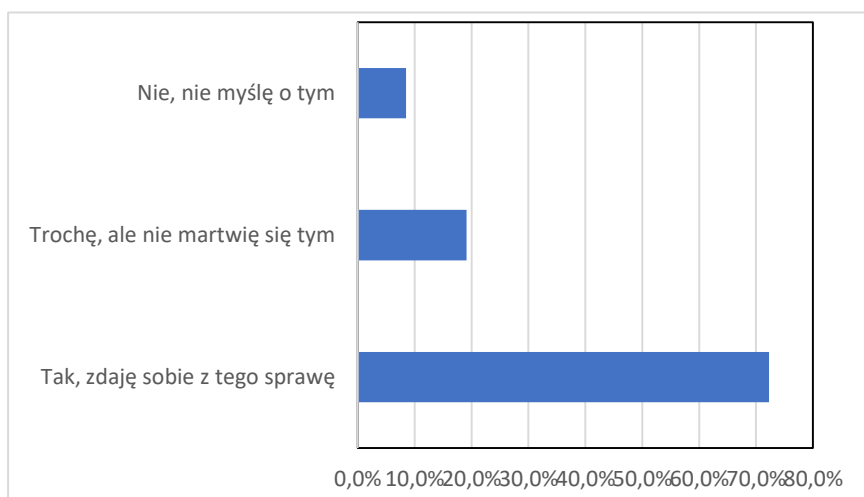
świadomości jest stosunkowo wysoki, warto go pogłębiać i wzmacniać przekaz praktycznymi konsekwencjami (np. wpływ na sen, wzrok, relacje z rówieśnikami).

Wykres 53. Czy jesteś świadomy/a konsekwencji długotrwałego korzystania z urządzeń elektronicznych? (klasy 4-6).

Również w starszej grupie uczniów ponad 70% deklaruje świadomość negatywnych skutków długotrwałego użytkowania urządzeń. Mniej uczniów niż w młodszej grupie zupełnie nie myśli o tym zagrożeniu, co może wskazywać na rosnącą odpowiedzialność i samo-refleksję z wiekiem. Jednocześnie niemal 1 na 5 uczniów ignoruje temat, co pokazuje, że mimo wiedzy nie zawsze idzie za tym postawa prozdrowotna.

Wykres 54. Czy jesteś świadomy/a konsekwencji długotrwałego korzystania z urządzeń elektronicznych? (klasy 7-8).

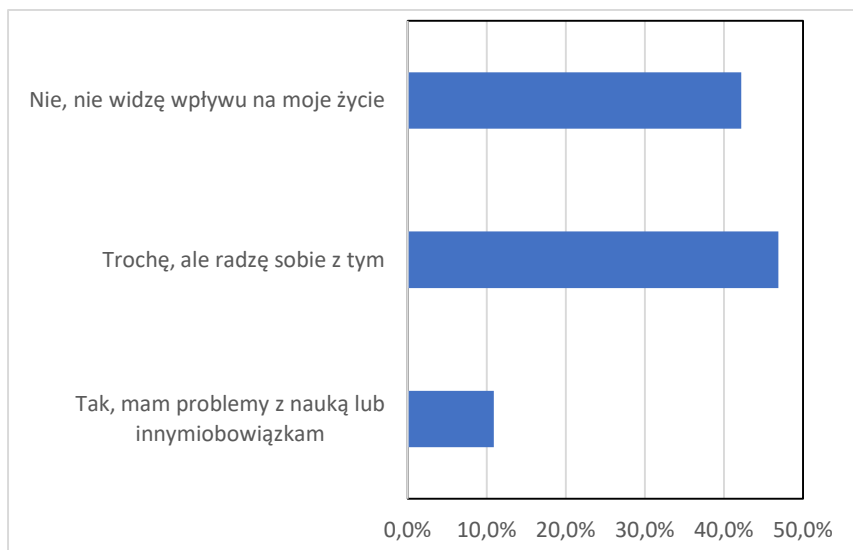

Ostatnie pytanie w sekcji związanej z uzależnieniami behawioralnymi związanymi z nowymi technologiami tyczyło się opinii ankietowanych na temat wpływu urządzeń elektronicznych na naukę i inne obowiązki.

Klasy 4-6 odpowiadały tak, że co dziesiąty uczeń przyznaje, że korzystanie z urządzeń negatywnie wpływa na jego naukę lub inne codzienne obowiązki. Najliczniejszą grupę (prawie

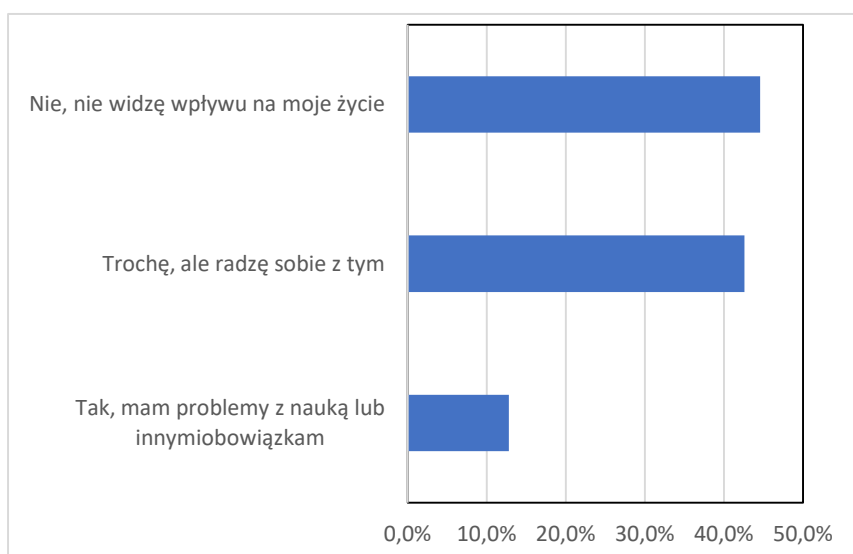
połowę) stanowią uczniowie, którzy dostrzegają wpływ urządzeń, ale twierdzą, że mają sytuację pod kontrolą. Niemal 42% uczniów nie zauważa żadnych negatywnych skutków, co może oznaczać dobrą organizację czasu lub brak świadomości subtelnych konsekwencji.

Wykres 55. Czy odczuwasz, że korzystanie z urządzeń elektronicznych wpływa na Twoje codzienne życie i obowiązki szkolne? (klasy 4-6).

W klasach 7–8 nieco więcej uczniów przyznaje się do realnych problemów z obowiązkami szkolnymi (ok. 13%). Około 43% twierdzi, że mimo zauważalnego wpływu urządzeń, potrafi sobie z tym poradzić. Największą grupę (45%) stanowią uczniowie, którzy nie dostrzegają wpływu korzystania z urządzeń na ich codzienne życie.

Wykres 56. Czy odczuwasz, że korzystanie z urządzeń elektronicznych wpływa na Twoje codzienne życie i obowiązki szkolne? (klasy 7-8).

Uczniowie starsi częściej przyznają się do problemów z obowiązkami szkolnymi wynikających z użytkowania urządzeń, co może wynikać z większej ilości nauki i wymagań w klasach 7–8.

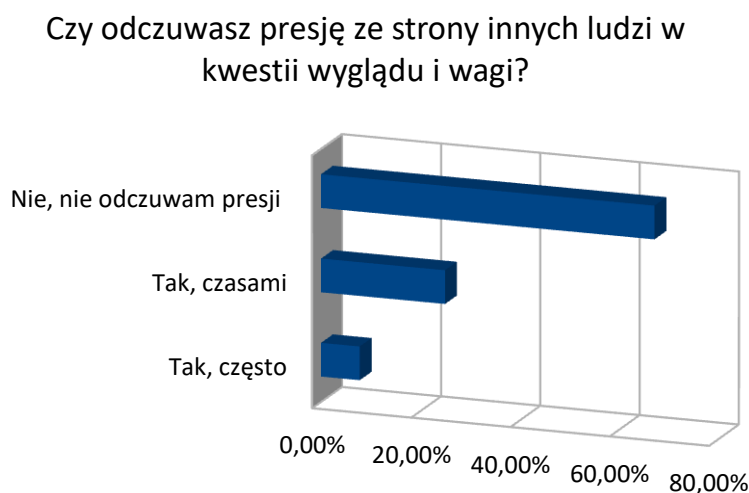
W obu grupach większość uczniów albo zauważa wpływ technologii, ale sobie radzi (ok. 43–47%), albo twierdzi, że nie widzi wpływu (ok. 42–45%). Może to wskazywać na stosunkowo wysoki poziom samooceny, choć niekoniecznie pokrywa się to z rzeczywistością. Niepokojące jest to, że kilkanaście procent uczniów ma już realne trudności z nauką, co powinno być sygnałem do zwiększenia edukacji na temat zarządzania czasem i równowagi cyfrowej.

2.11.7 ODŻYWIANIE.

Odżywianie młodych ludzi to istotna kwestia zdrowia fizycznego i psychicznego. Współczesny styl życia, częste spożywanie przetworzonej żywności, oraz nadmierna konsumpcja słodczych i napojów gazowanych mogą prowadzić do problemów zdrowotnych, takich jak otyłość, zaburzenia metaboliczne czy deficyty składników odżywczych. Dodatkowo, wpływ mediów społecznościowych i presji rówieśniczej mogą skutkować niezdrowymi nawykami żywieniowymi oraz problemami z samoakceptacją związanymi z wyglądem ciała. Warto zwracać uwagę na edukację żywieniową i promować zdrowe nawyki żywieniowe wśród młodego pokolenia. W tej sekcji zadaliśmy dwa pytania dla każdej badanej grupy wiekowej.

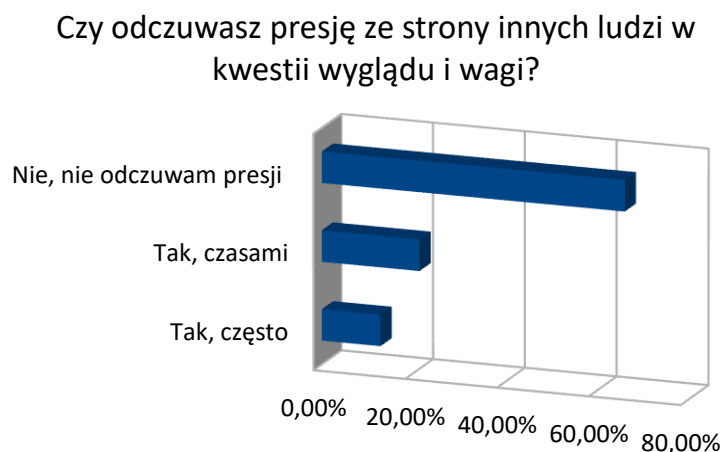
Około 1/3 uczniów klas 4–6 (dokładnie 32,8%) przyznaje, że odczuwa presję związaną z wyglądem – częściej lub sporadycznie. Większość (ponad 2/3) uczniów nie czuje się poddana takim oczekiwaniom, co może oznaczać stosunkowo zdrowe środowisko społeczne w młodszych klasach lub mniejszą świadomość społecznych standardów wyglądu.

Wykres 57. Uczniowie klas 4-6

Również w klasach 7–8 około 1/3 uczniów (34,1%) przyznaje się do odczuwania presji związanej z wyglądem. Co istotne, odsetek uczniów, którzy często odczuwają presję, jest wyższy niż w klasach 4–6 (12,8% vs 7,8%), co może wynikać z intensywniejszych zmian fizycznych i rosnącego znaczenia samooceny w okresie dojrzewania.

Wykres 58. Uczniowie klas 7-8

W kolejnym pytaniu dotyczącym świadomości wpływu nawyków żywieniowych na zdrowie, zdecydowana większość (ponad 70%) uczniów klas 4–6 deklaruje świadomość wpływu diety na zdrowie, co jest pozytywnym wynikiem na tym etapie edukacyjnym.

Blisko 1 na 5 uczniów (17,2%) nie zastanawia się nad tą kwestią, co może wskazywać na potrzebę dodatkowej edukacji zdrowotnej w tym zakresie.

Podobnie jak w młodszej grupie, również wśród starszych uczniów ponad 70% deklaruje świadomość wpływu nawyków żywieniowych na zdrowie.

Większy niż w klasach 4–6 odsetek uczniów mówi, że nie martwi się tym (17% vs 10,9%), co może świadczyć o bardziej swobodnym podejściu do tematu lub braku konsekwentnej edukacji.

W obu grupach wiekowych ponad 70% uczniów zdaje sobie sprawę z wpływu żywienia na zdrowie, co należy uznać za pozytywny sygnał.

Starsi uczniowie częściej deklarują obojętność wobec tej wiedzy („trochę, ale się nie martwię”), co może oznaczać mniejsze zaangażowanie emocjonalne lub większą niezależność w wyborach żywieniowych.

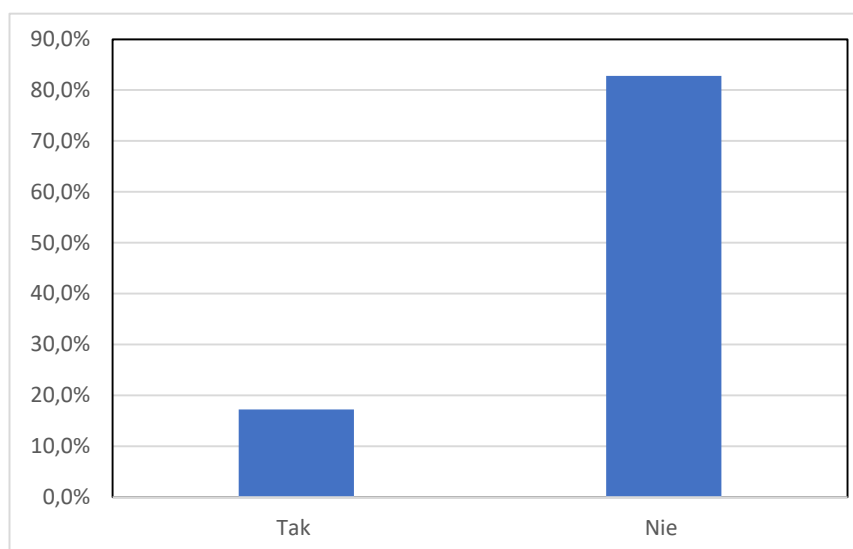
Młodszy uczniowie częściej w ogóle nie myślą o wpływie diety na zdrowie, co może wynikać z braku ukształtowanych nawyków i wiedzy.

2.11.8 POSTAWY I PRZEKONANIA DOTYCZĄCE SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH TJ. NARKOTYKI I DOPALACZE. WYCHWYTYWANIE ZACHOWAŃ RYZYKOWNYCH W TYM OBSZARZE.

Kolejna sekcja pytań podejmuje problematykę substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki i dopalacze, badanie uczniów szkoły z gminy Biała Podlaska ma na celu rozeznanie czy istnieje realne zagrożenie lub problem z występowaniem takich substancji w środowisku szkolnym.

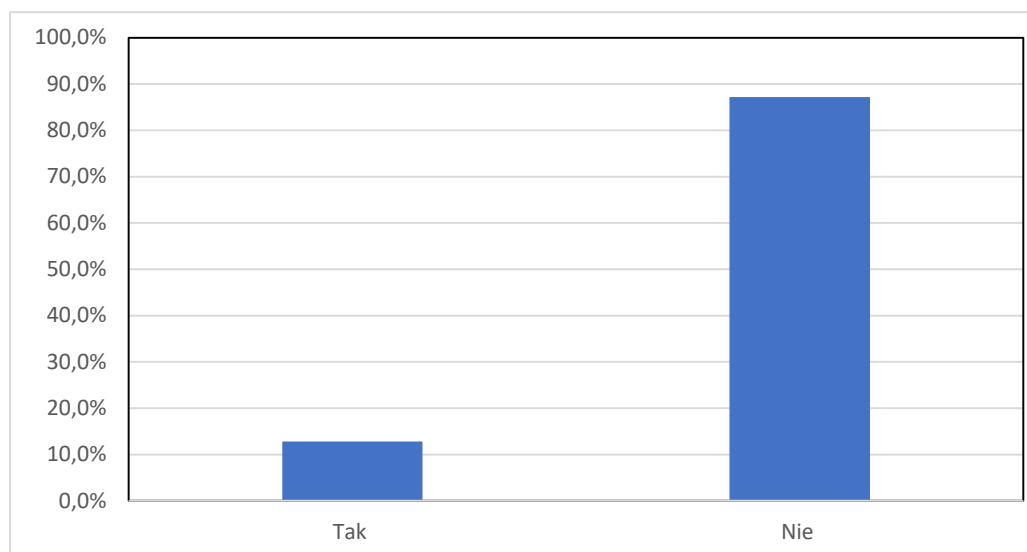
Na pierwsze pytanie w tej sekcji: „Czy widziałeś/łaś kiedykolwiek na własne oczy narkotyki lub dopalacze?” uczniowie klas 4–6 odpowiedzieli następująco prawie co piąty uczeń z młodszej grupy wiekowej miał już kontakt wzrokowy z substancjami psychoaktywnymi, co można uznać za niepokojący sygnał. Chociaż większość badanych (ponad 4/5) nie miała takiego doświadczenia, sam fakt, że uczniowie w tym wieku mogą rozpoznać i zidentyfikować narkotyki lub dopalacze, świadczy o ich obecności w otoczeniu dzieci, a tym samym o potencjalnym ryzyku.

Wykres 59. Czy widziałeś/łaś kiedykolwiek na własne oczy narkotyki lub dopalacze? (klas 4-6).

W starszej grupie wiekowej odsetek uczniów, którzy przyznają, że widzieli narkotyki lub dopalacze, wynosi nieco mniej niż w klasach młodszych. Może to wynikać z większej ostrożności w udzielaniu odpowiedzi lub z faktycznie rzadszego kontaktu z takimi substancjami. Jednocześnie 12,8% nadal oznacza, że co ósmy uczeń zetknął się z tym zjawiskiem, co podkreśla, że problem dotyczy również uczniów starszych klas szkoły podstawowej.

Wykres 61. Czy widziałeś/łaś kiedykolwiek na własne oczy narkotyki lub dopalacze? (klas 7-8).

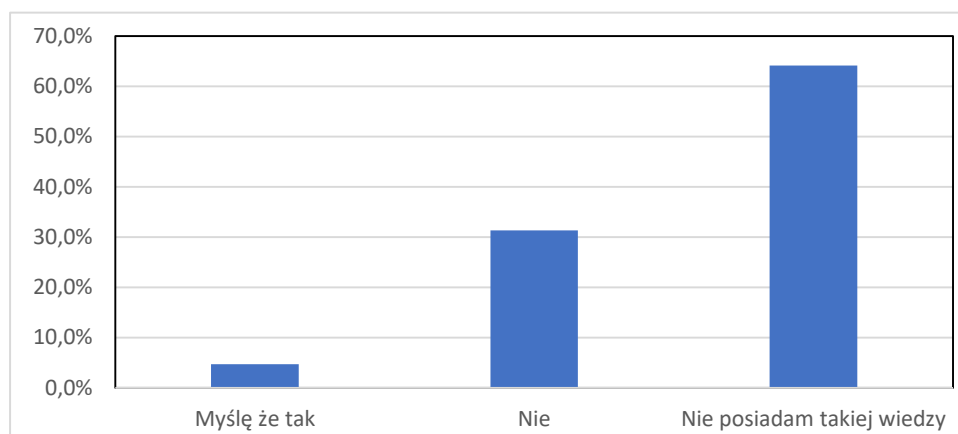

Choć intuicyjnie można by się spodziewać, że starsi uczniowie częściej zetknęli się z narkotykami, to w tym badaniu wyższy odsetek takich deklaracji wystąpił wśród klas 4–6 (17,2%) niż wśród klas 7–8 (12,8%).

W obu grupach wynik pokazuje, że temat obecności narkotyków i dopalaczy w świadomości uczniów jest realny, dlatego warto rozwijać profilaktykę w zakresie substancji psychoaktywnych – zarówno w edukacji szkolnej, jak i w działaniach kierowanych do rodziców i lokalnej społeczności.

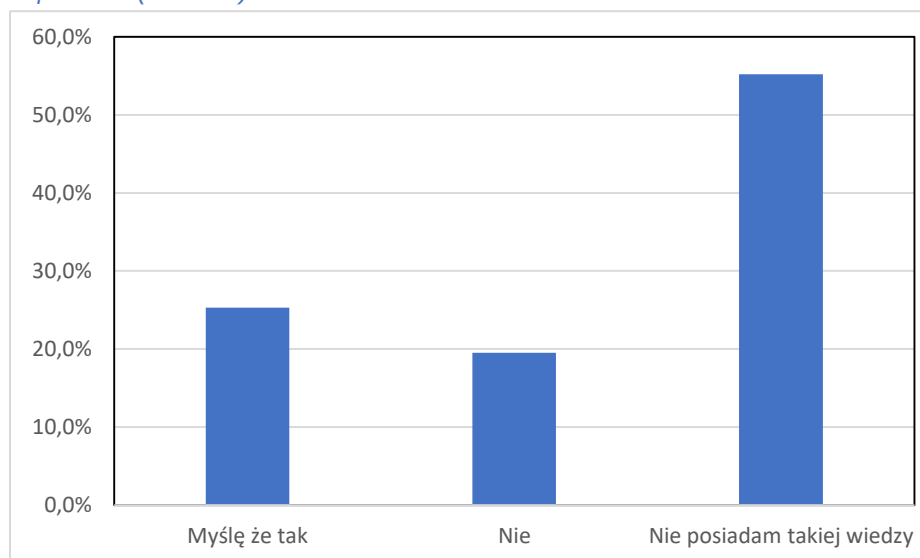
Respondenci wykazują różne poziomy świadomości na temat dostępności narkotyków lub dopalaczy w swojej okolicy. Wśród młodszych uczniów zdecydowana większość (ponad 64%) nie ma wiedzy na temat dostępności narkotyków lub dopalaczy w swoim otoczeniu. Tylko 4,7% uczniów uważa, że ich nabycie jest możliwe, co może oznaczać, że świadomość istnienia takich zagrożeń w tej grupie jest jeszcze dość ograniczona – co naturalne w tym wieku. Jednocześnie aż co trzeci uczeń (31,3%) uważa, że narkotyków nie da się łatwo zdobyć – co może odzwierciedlać przekonanie o względnym bezpieczeństwie środowiska lokalnego.

Wykres 60. Czy Twoim zdaniem w Twojej okolicy i wśród Twoich znajomych łatwo kupić narkotyki lub dopalacze? (klas 4-6).

W starszej grupie wiekowej aż 17% uczniów uważa, że w ich otoczeniu można stosunkowo łatwo zdobyć narkotyki lub dopalacze. To znacznie wyższy odsetek niż w klasach 4–6 i może świadczyć o rosnącej świadomości zagrożeń lub większej dostępności substancji psychoaktywnych w tej grupie wiekowej. Mimo to, podobnie jak w młodszej grupie, dominującą odpowiedzią jest „nie posiadam takiej wiedzy” – deklaruje ją ponad 68% uczniów. Jedynie 14,9% uczniów uważa, że dostęp do takich substancji nie jest łatwy.

Wykres 61. Czy Twoim zdaniem w Twojej okolicy i wśród Twoich znajomych łatwo kupić narkotyki lub dopalacze? (klas 7-8).

Starsi uczniowie (kl. 7–8) trzykrotnie częściej niż młodsi (kl. 4–6) uważają, że dostęp do narkotyków lub dopalaczy w ich otoczeniu jest możliwy (17% vs 4,7%). Świadczy to o większym kontakcie z informacjami lub środowiskami, które mogą sugerować istnienie tego typu zagrożeń.

W obu grupach dominująca odpowiedź to „nie posiadam takiej wiedzy” (64,1% i 68,1%). Może to oznaczać brak bezpośredniego kontaktu z tematem lub niewystarczającą edukację w tym zakresie.

Trzecie pytanie dotyczące narkotyków i dopalaczy było pytaniem otwartym i brzmiało: „Jeżeli spróbowałeś/łaś kiedykolwiek narkotyków lub dopalaczy to napisz jakie były to substancje?”

I tak jeśli chodzi o uczniów klas 4-6 to 100% deklaruje w tym pytaniu, że nigdy nie spróbowało narkotyków. Jest to oczywiście idealny wynik.

Natomiast klasy starsze wypełniały podobnie 97,9% nie spróbowało. 2,1% wskazuje że eksperymentowało z narkotykami ale odpowiedzi nie są konkretne i nie wyszczególniają rodzaju substancji z jaką eksperymentowali. Ta nieprecyzyjność może świadczyć o małym prawdopodobieństwie prawdziwości tych odpowiedzi lub o braku wiedzy ankietowanych dzieci.

W kolejnym pytaniu respondenci z klas 4-6 wykazują niski poziom eksperymentowania z narkotykami lub dopalaczami, gdzie większość (100%) nigdy nie zażywała takich substancji, odpowiedzi są zgodne z poprzednim pytaniem. Wysoki odsetek osób, które nigdy nie próbowały narkotyków może być pozytywnym sygnałem, ale nadal ważne jest zwracanie uwagi na edukację i prewencję wśród młodzieży.

Natomiast większość respondentów z klas starszych 93,3% nigdy nie zażywała narkotyków, 2,1% respondentów zaznaczyło odpowiedź przynajmniej przynajmniej raz w tygodniu, a 4,3% próbowało tylko raz. Wyniki te sugerują, że większość młodzieży jest świadoma ryzyka związanego z narkotykami i unika ich regularnego używania. Warto jednak kontynuować działania edukacyjne i profilaktyczne i zwrócić uwagę że część uczniów może być po inicjacji narkotykowej. Choć odpowiedzi jednoznacznie tego nie wskazują.

W związku z tym że skrajnie mało zdaje się być po inicjacji narkotykowej także niewielu uczniów wskazuje miejsca i okoliczności, w których zdarzyło im się przyjmować środki odurzające a wyniki tych odpowiedzi obrazują poniższe tabele.

Tabela 21. W jakich okolicznościach i gdzie próbowałeś/łaś narkotyków lub dopalaczy? Klasy 4-6

Klasy 4-6	
W domu rodzinnym	1,6 %
W towarzystwie przyjaciół poza domem.	0%
W czasie imprezy lub spotkania towarzyskiego.	0%
W innych miejscach, takich jak parki, kluby, itp.	0%
Nie próbowałem/am narkotyków ani dopalaczy.	98,4%

*pozostałe odpowiedzi nie dotyczą tematu.

Tabela 22. W jakich okolicznościach i gdzie próbowałeś/łaś narkotyków lub dopalaczy? Klasy 7-8

Klasy 7-8	
W domu rodzinnym	0%
W towarzystwie przyjaciół poza domem.	4,3%
W czasie imprezy lub spotkania towarzyskiego.	2,1%
W innych miejscach, takich jak parki, kluby, itp.	2,1%
Nie próbowałem/am narkotyków ani dopalaczy.	93,6%

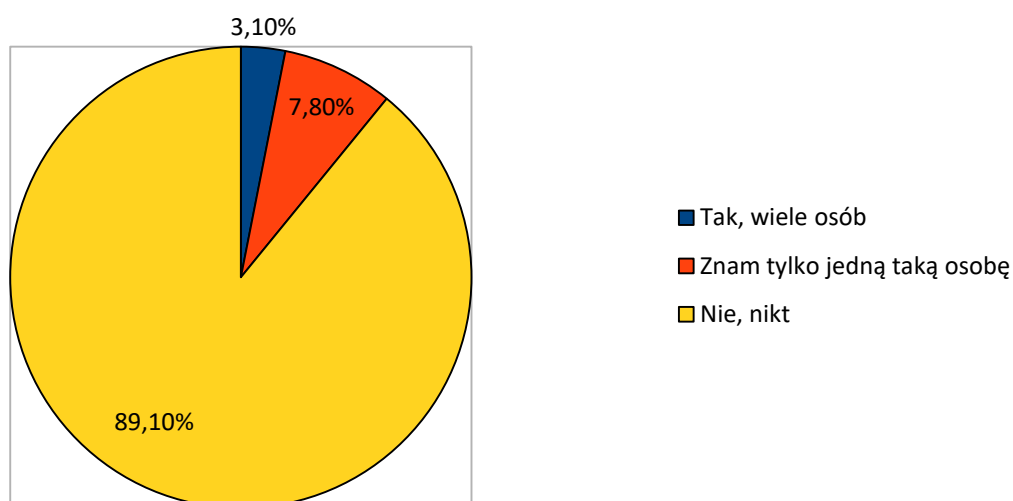
*pozostałe odpowiedzi nie dotyczą tematu.

2.11.9 UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE - CZĘŚĆ DRUGA. BADANIE ZJAWISKA GIER NA PIENIĄDZE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY.

W młodszej grupie wiekowej aż prawie 9 na 10 uczniów (89,1%) nie zna nikogo w swoim otoczeniu, kto angażowałby się w gry hazardowe. To może świadczyć o ograniczonym dostępie do informacji na ten temat lub rzeczywiście o niskiej obecności zjawiska hazardu w ich najbliższym środowisku. Zaledwie 10,9% dzieci (łącznie) deklaruje znajomość jednej lub więcej osób zaangażowanych w hazard.

Wykres 67. Uczniowie klas 4-6 Szkoły Podstawowej z gminy Biała Podlaska.

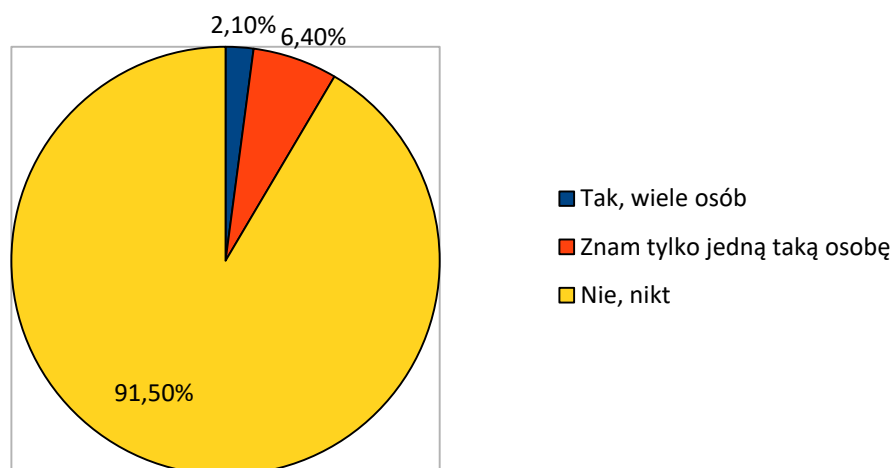
Czy ktokolwiek w twoim otoczeniu (np. rodzice, starsze rodzeństwo) angażuje się w hazard?

W grupie starszych uczniów większość (91,5%) również nie zauważa obecności hazardu w swoim otoczeniu. Wskazania, że znają osoby grające hazardowo (łącznie 8,5%) są nawet nieco niższe niż wśród klas 4–6. Może to oznaczać, że zjawisko to nie jest dla nich widoczne, nie utożsamiają pewnych gier z hazardem, lub po prostu nie rozpoznają takich zachowań jako problematycznych.

Wykres 68. Uczniowie klas 7-8 Szkoły Podstawowej z gminy Biała Podlaska.

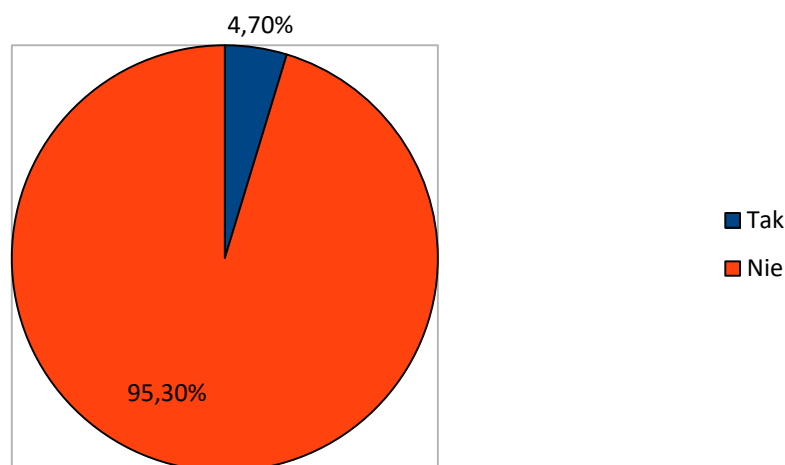
Czy ktokolwiek w twoim otoczeniu (np. rodzice, starsze rodzeństwo)
angażuje się w hazard?

W młodszej grupie wiekowej tylko 4,7% uczniów zadeklarowało, że miało doświadczenie przegranej pieniędzy w grach o charakterze hazardowym. Choć to niewielki odsetek, sam fakt sięgania po tego typu aktywność przez dzieci w tym wieku wymaga szczególnej uwagi i rozmów wychowawczych. Zdecydowana większość (95,3%) odpowiedziała, że nie miała takiego doświadczenia, co jest pozytywnym sygnałem.

Wykres 69. Uczniowie klas 4-6 Szkoły Podstawowej z gminy Biała Podlaska.

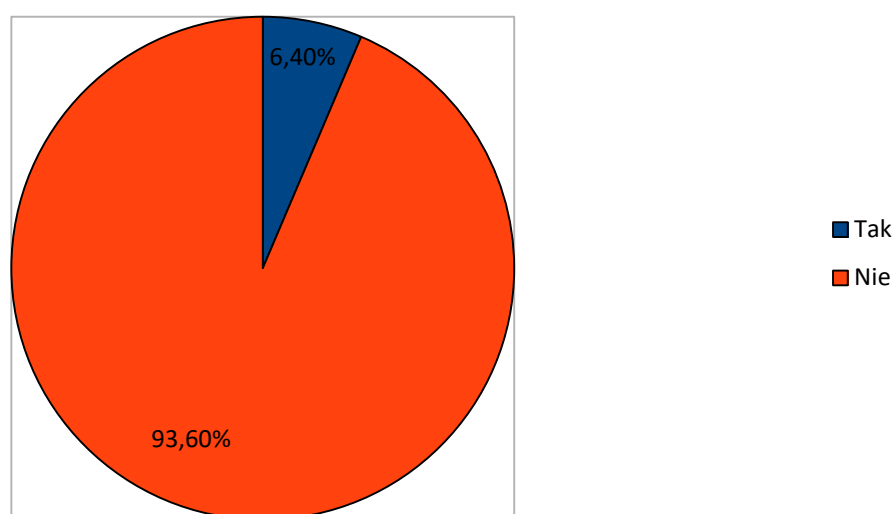
Czy kiedykolwiek przegrałeś/łaś pieniądze w grach hazardowych? (np.
konkursach sms)

W starszej grupie uczniów odsetek osób, które deklarują przegraną pieniędzy, wzrasta do 6,4%. Choć różnica względem klas 4–6 nie jest duża, może świadczyć o rosnącym zainteresowaniu tego typu aktywnościami wraz z wiekiem oraz o większym dostępie do środków finansowych (np. kieszonkowego). Nadal jednak zdecydowana większość uczniów (93,6%) nie miała takich doświadczeń.

Wykres 70. Uczniowie klas 7-8 Szkoły Podstawowej z gminy Biała Podlaska.

Czy kiedykolwiek przegrałeś/łaś pieniądze w grach hazardowych? (np. konkursach sms)

Dobłą praktyką będzie uwzględnienie w programach wychowawczych szkół podstawowych tematów związanych z mechanizmami działania hazardu, ryzykiem finansowym i manipulacją w grach.

Nauczyciele i wychowawcy mogą zwrócić uwagę rodziców na konieczność kontroli dostępu dzieci do płatnych treści w telefonach i internecie oraz rozmowy z dziećmi o wartościach związanych z pieniędzmi i rozrywką.

2.11.10 WYROBY NIKOTYNOWE W ŚRODOWISKU MŁODEJ SPOŁECZNOŚCI GMINY.

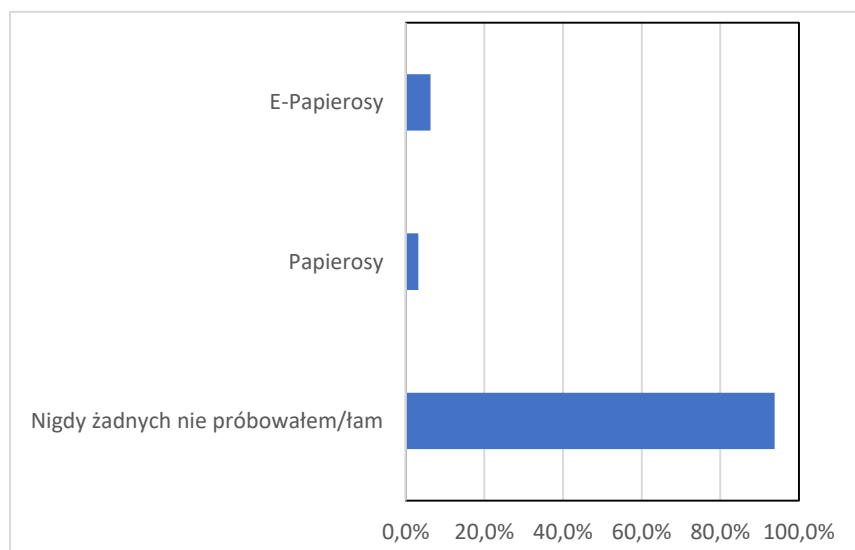
Ostatnia sekcja badania dzieci i młodzieży z terenu gminy dotyczy się wyrobów nikotynowych. Pytanie pierwsze tej sekcji było typu wielokrotnego wyboru.

Uczniowie klas młodszych wykazują bardzo wysoki poziom abstynencji od produktów nikotynowych: 93,8% uczniów zadeklarowało, że nigdy nie próbowało żadnych produktów nikotynowych, co jest bardzo pozytywnym sygnałem.

Po 3,2% sięgnęło po papierosy tradycyjne. 6,3% miało kontakt z e-papierosami, które – mimo że często postrzegane jako „mniej szkodliwe” – niosą poważne zagrożenie uzależnieniem od nikotyny już od najmłodszych lat.

Warto zauważyć, że niewielka grupa (poniżej 10%) miała styczność z jakąkolwiek formą nikotyny, ale e-papierosy są dwukrotnie częstsze niż tradycyjne papierosy.

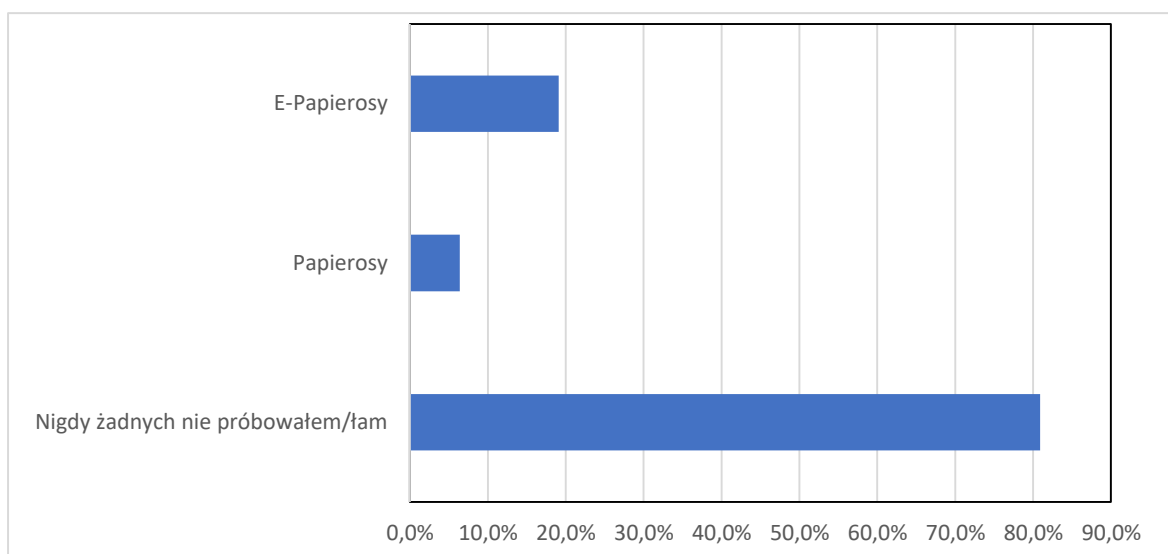
Wykres 71. Jeżeli próbowałeś/łaś jakichś produktów nikotynowych to jakie były to produkty? (klasy 4-6)

W grupie starszych uczniów zauważalna jest większa ekspozycja na produkty nikotynowe: 80,9% uczniów zadeklarowało, że nigdy nie próbowało produktów nikotynowych – to nadal większość, ale już 13 punktów procentowych mniej niż w grupie młodszej. Po papierosy sięgnęło 6,4% uczniów – niewielki, ale wyższy odsetek niż w klasach 4–6. 19,1% miało kontakt z e-papierosami, co oznacza ponad trzykrotny wzrost w porównaniu do młodszej grupy.

Wśród starszych uczniów widać wyraźnie, że e-papierosy są dominującą formą inicjacji nikotynowej, co może mieć związek z ich atrakcyjnym wyglądem, aromatami i dostępnością.

Wykres 72. Jeżeli próbowałeś/łaś jakichś produktów nikotynowych to jakie były to produkty?
(klasy 7-8)

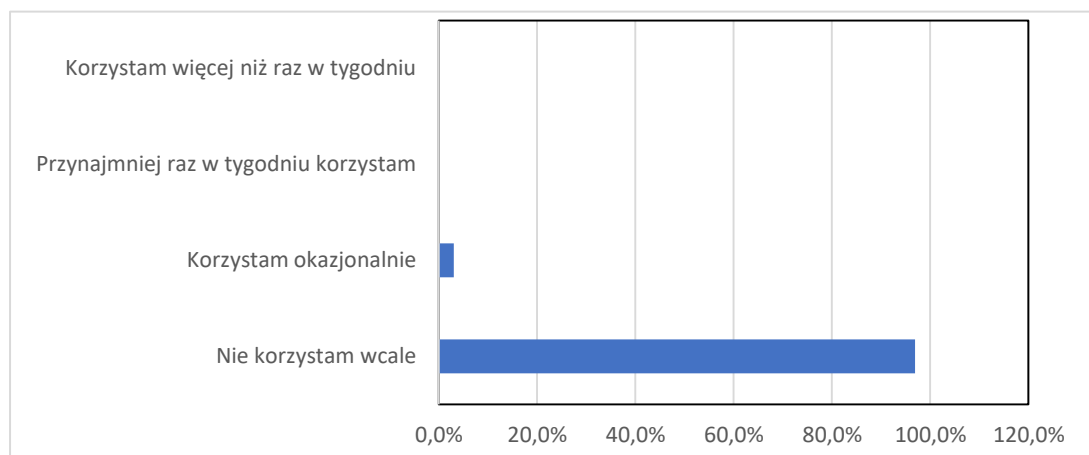

E-papierosy są obecnie większym zagrożeniem niż tradycyjne papierosy, szczególnie wśród uczniów klas 7–8, gdzie prawie co piąty uczeń już ich próbował. Warto skupić się na edukacji o e-papierosach – obalić mity o ich „nieszkodliwości” i ukazać mechanizmy uzależnienia.

W ostatnim pytaniu ankiety zapytaliśmy uczniów o to jak często użytkują wyroby nikotynowe.

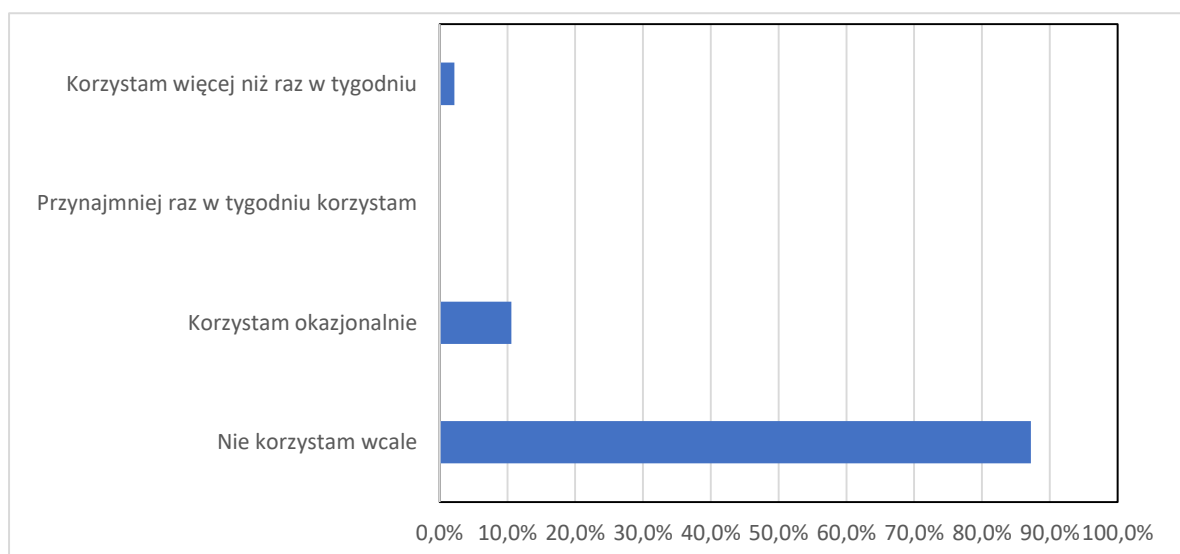
Zdecydowana większość uczniów młodszych 96,9% zadeklarowało, że w ogóle nie korzysta z produktów nikotynowych. Jedynie 3,1% sięga po nie okazjonalnie, co prawdopodobnie pokrywa się z odpowiedziami dotyczącymi prób eksperymentalnych z e-papierosami lub papierosami.

Wykres 73. Jak często korzystasz z takich produktów? (klasy 4-6).

W starszej grupie wiekowej pojawiają się już wyraźniejsze sygnały zachowań ryzykownych: 87,2% uczniów nie korzysta z produktów nikotynowych – to nadal duża większość, ale o 9,7 punktu procentowego mniej niż w klasach młodszych. 10,6% przyznało, że korzysta z produktów okazjonalnie, co jest niepokojącym wzrostem w porównaniu z młodszymi uczniami. Choć tylko 2,2% uczniów przyznało się do korzystania więcej niż raz w tygodniu, to są to już pierwsze symptomy wczesnego uzależnienia lub nawykowego używania.

Wykres 74. Jak często korzystasz z takich produktów? (klasy 7-8).

2.11.11 PROBLEMY SPOŁECZNE DOTYCZĄCE SPRZEDAWCÓW ALKOHOLU

Respondenci, cele i metody badania.

Badanie ankietowe wśród sprzedawców napojów alkoholowych na obszarze gminy. Celem badania było zrozumienie stanowiska i postaw sprzedawców alkoholu:

- Sytuacja związana z zatrudnieniem pracowników.
- Problematyka związana ze sprzedażą alkoholu.

W badaniu wzięło udział 10 losowo wybranych sklepów. Ankietę przeprowadzono metodą sondy telefonicznej.

WYNIKI I ANALIZA

Wyniki ankiety sprzedawców w gminie Biała Podlaska wskazują na bardzo wysoki poziom przeszkolenia z odpowiedzialnej sprzedaży, przy jednocześnie umiarkowanej skali incydentów z udziałem osób nietrzeźwych i agresywnych klientów. Oceny edukacji

społecznej i skali problemu alkoholowego są podzielone, a rekrutacja personelu bywa wyzwaniem dla części punktów sprzedaży.

Szkolenia i praktyki

- Zdecydowana większość respondentów potwierdza odbycie adekwatnych szkoleń, co sugeruje dobre przygotowanie do weryfikacji wieku i odmowy sprzedaży, choć same odmowy z powodu wątpliwości co do wieku są raczej sporadyczne.
- Taki profil odpowiedzi wskazuje na utrwalone procedury, ale też możliwą niską ekspozycję na próby zakupu przez nieletnich lub skuteczne odsiewanie ryzykownych transakcji na wczesnym etapie.

Bezpieczeństwo i incydenty

- Doświadczenia z agresywnymi zachowaniami klientów pojawiają się, ale nie dominują i częściej deklarowane są odpowiedzi „nie” niż „tak”.
- Próby zakupu przez osoby nietrzeźwe występują, lecz częściej sprzedawcy sygnalizują, że nie są one częste, co może wynikać z polityk lokali i konsekwentnych odmów.

Percepcja problemu i edukacja

- Więcej odpowiedzi „nie” niż „tak” w pytaniu o lokalny problem nadmiernego spożycia może odzwierciedlać różnice między miejscowościami i charakterem punktów sprzedaży.
- Ocena edukacji społecznej w zakresie skutków picia jest zróżnicowana, co wskazuje przestrzeń do wzmocnienia kampanii informacyjnych i materiałów dla klientów.

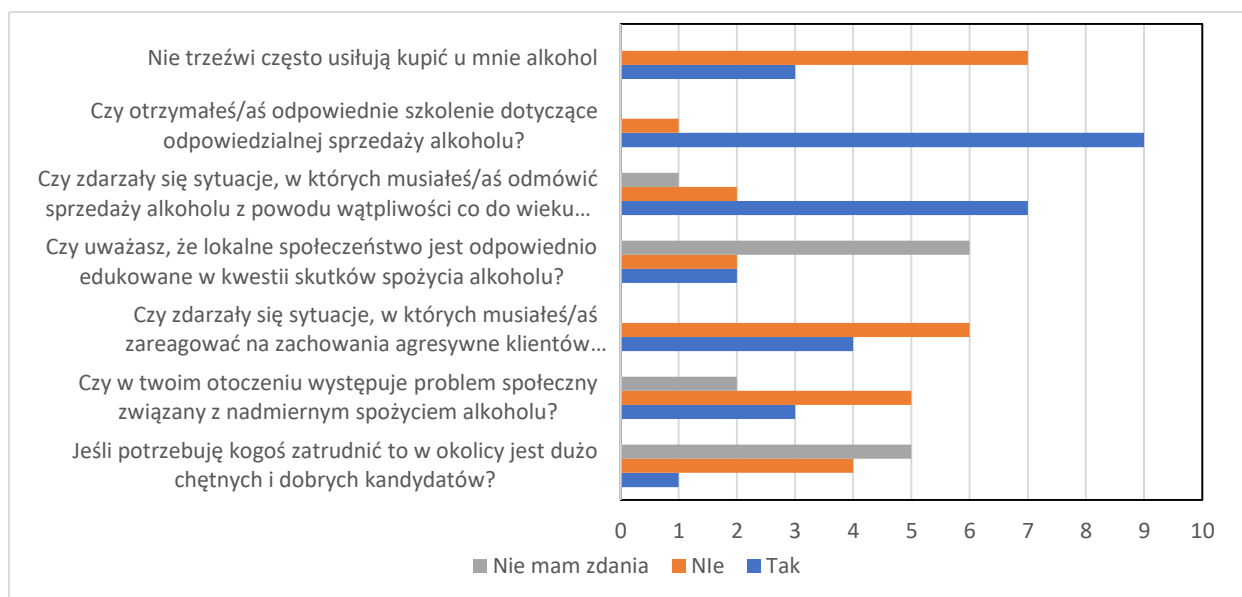
Rynek pracy

- Odpowiedzi na pytanie o łatwość zatrudnienia wskazują, że nie wszędzie jest „dużo chętnych i dobrych kandydatów”, co może przekładać się na konieczność dodatkowych szkoleń wdrożeniowych i standaryzacji.

Rekomendacje

- Utrzymać cykliczne mikro-szkolenia z weryfikacji wieku, odmowy sprzedaży i pracy z klientem nietrzeźwym, aby wyrównać standardy między punktami i zmniejszyć liczbę incydentów.
- Wzmocnić lokalną edukację: krótkie materiały w sklepach (plakaty, kody QR), komunikaty o odpowiedzialnej sprzedaży i konsekwencjach nadużywania alkoholu.
- Przy rekrutacyjnych trudnościach wdrożyć pakiety onboardingowe (procedury ID, scenariusze odmowy, kontakty interwencyjne) oraz rotacyjne szkolenia stanowiskowe.
- Monitorować incydenty (agresja, odmowy, próby zakupu przez nietrzeźwych) prostym dziennikiem zdarzeń, by kwartalnie adresować wsparcie do najbardziej obciążonych lokalizacji.

Wykres 75. Pytania do sprzedawców alkoholu.

2.12 ANALIZA SWOT

Analiza SWOT to narzędzie strategiczne, które pozwala na kompleksową ocenę zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania gminy. W kontekście Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, analiza SWOT polega na identyfikacji:

- **Mocnych stron (Strengths):** Atutów i zasobów, które gmina posiada, takich jak dobrze funkcjonujące instytucje pomocy społecznej, rozwinięta infrastruktura, zaangażowanie społeczności lokalnej czy potencjał kadry pracowniczej.
- **Słabych stron (Weaknesses):** Obszarów wymagających poprawy, np. niedostateczne wsparcie w pewnych obszarach usług społecznych, ograniczone zasoby finansowe, problemy z komunikacją między instytucjami czy deficyty w infrastrukturze.
- **Szans (Opportunities):** Zewnętrznych możliwości, które mogą być wykorzystane dla dalszego rozwoju gminy, takich jak fundusze unijne, współpraca z partnerami lokalnymi, programy rządowe czy rozwijające się trendy społeczne.
- **Zagrożeń (Threats):** Czynniki zewnętrznych, które mogą utrudniać realizację celów strategii, np. negatywne trendy demograficzne, rosnąca przestępczość, wyzwania gospodarcze czy zmiany legislacyjne.

Dzięki analizie SWOT decydenci mogą lepiej zrozumieć aktualną sytuację, wypracować adekwatne strategie interwencyjne oraz wdrożyć działania, które pozwolą na efektywne wykorzystanie potencjału gminy przy jednoczesnym minimalizowaniu ryzyka wynikającego z zagrożeń zewnętrznych.

Mocne strony:

1. **Atrakcyjne położenie:** Gmina cechuje się korzystną lokalizacją, sprzyjającą rozwojowi turystyki oraz wydarzeń kulturalnych.
2. **Dynamiczny rynek gospodarczy:** Coraz większa liczba podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy świadczy o rosnącym potencjale ekonomicznym.
3. **Nowoczesna infrastruktura sportowo-rekreacyjna:** Rozwinięta baza obiektów sportowych i rekreacyjnych sprzyja aktywnemu trybowi życia mieszkańców.
4. **Szeroki dostęp do placówek oświatowych:** Liczne publiczne szkoły i placówki edukacyjne zapewniają wysoką jakość nauczania na różnych poziomach.
5. **Silna sieć instytucji pomocy społecznej:** Działają tu instytucje takie jak GOPS w Białej Podlaskiej, GKRPA w Białej Podlaskiej czy Gminne Centrum Usług Wspólnych, które skutecznie wspierają lokalną społeczność.
6. **Aktywność organizacji pozarządowych:** Gmina jest miejscem aktywnej działalności NGO, które wspierają rozwiązywanie problemów społecznych.
7. **Poprawa sytuacji socjalnej:** W ostatnim roku obserwowany jest spadek liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej.
8. **Redukcja deprywacji lokalnej:** Wskaźniki deprywacji w gminie uległy zmniejszeniu w ostatnich latach, co świadczy o postępach w rozwoju.

9. **Szeroka oferta wsparcia dziennego:** Świetlice i placówki wsparcia dla dzieci i młodzieży pomagają w codziennym funkcjonowaniu rodzin.
10. **Programy dla osób niepełnosprawnych:** Realizowane programy, „Opieka wytchnieniowa”, „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”, „Kompleksowe usługi społeczne” zapewniają wsparcie potrzebującym.
11. **Działalność dedykowana osobom z niepełnosprawnościami:** Funkcjonują instytucje i programy wspierające integrację i samodzielność osób z niepełnosprawnościami.
12. **Dostęp do specjalistycznej pomocy psychologicznej:** Mieszkańcy mają możliwość skorzystania z poradnictwa i wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego.
13. **Rozbudowana infrastruktura wsparcia w obszarze uzależnień:** Działalność punkt konsultacyjno-informacyjny w Białej Podlaskiej, grupy AA i Al.-Anon
14. **Inicjatywy profilaktyczne dla młodzieży:** Regularnie organizowane warsztaty i programy edukacyjne przyczyniają się do przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy.
15. **Niski odsetek nadużywania innych substancji:** Badania wskazują na stosunkowo niski udział uczniów i dorosłych używających substancji psychoaktywnych innych niż alkohol.
16. **Rozwinięta sieć kultury GOK:** 8 klubów kultury w sołectwach oraz sieć 7 bibliotek i 2 punktów bibliotecznych, ułatwiająca włączanie mieszkańców i działania profilaktyczne blisko domu.
17. **Dobra baza szkół podstawowych i punktów przedszkolnych** w gminie, co ułatwia działania wychowawczo-profilaktyczne w środowisku lokalnym.
18. **Stabilny potencjał demograficzny** z 15 623 mieszkańcami na koniec 2024 r., relatywnie młodym średnim wiekiem 38,3 roku oraz dodatnim saldem migracji wewnętrznych (+200), co sprzyja podtrzymaniu kapitału ludzkiego i wolontariatu.
19. **Rozwinięte usługi dla osób zależnych:** opieka wytchnieniowa (3611,5 godz. w miejscu zamieszkania i 1332 godz. pobytu dziennego w 2024 r.) oraz Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością (5660,5 godz. dla 28 osób), uzupełnione nowym projektem kompleksowych usług społecznych dla 55–65 latków.
20. **Wysoka świadomość norm trzeźwości wśród dorosłych:** 96% odrzuca prowadzenie po alkoholu, 89% nie akceptuje tezy „jedno piwo to nie alkohol”, a 79% widzi nadmierną tolerancję społeczną dla picia, co ułatwia legitymizację działań profilaktycznych.
21. **Ograniczona skala kontaktu z narkotykami** w populacji dorosłych: 85,5% nigdy nie próbowało substancji innych niż alkohol, a 71,1% nie widziało ich używania, co daje dobrą bazę do prewencji uniwersalnej.
22. **Wzrastająca dojrzałość relacji rodzinnych u dzieci:** 78% uczniów deklaruje możliwość rozmowy z rodzicami o problemach i ponad 70% świadomość skutków nadmiernego korzystania z ekranów, co wzmacnia profilaktykę domową.

Słabe strony:

1. **Utrzymująca się na względnie stałym poziomie skala zjawiska przemocy w rodzinie:** liczba procedur „Niebieskie Karty” oraz liczba interwencji policji związana z przemocą domową nie zmniejsza się.
 2. **Wyzwania demograficzne:** Spadek liczby mieszkańców, ujemny przyrost naturalny oraz starzenie się społeczeństwa wpływają negatywnie na strukturę demograficzną gminy.
 3. **Problemy w opiece nad osobami starszymi:** Wzrost odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej oraz rosnące zapotrzebowanie na zasiłki pielęgnacyjne dla osób po 75 roku życia, przy jednoczesnej niewystarczającej ofercie wsparcia dla seniorów.
 4. **Braki w wsparciu rodzinnym:** Niedostatek rodzin pełniących funkcję wsparcia, stale wysokie zapotrzebowanie na usługi asystenta rodziny oraz wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy z powodu problemów związanych z alkoholizmem.
 5. **Czynniki ekonomiczno-społeczne wymagające pomocy:** Długotrwałe choroby, ubóstwo, niepełnosprawność, alkoholizm i bezrobocie stanowią główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej.
 6. **Duże zapotrzebowanie na zasiłki pielęgnacyjne:** Wsparcia finansowego dla dzieci i osób dorosłych z niepełnosprawnościami.
 7. **Problemy uzależnień behawioralnych wśród młodzieży:** Wysoki odsetek uczniów nadużywających korzystanie w celach rozrywkowych z tzw. „nowych mediów” oraz spędzających zbyt długi czas przed ekranem w celach rozrywkowych.
 8. **Dostępność opieki zdrowotnej:** Większość mieszkańców ocenia tą kwestię jako duży lub bardzo duży problem.
 9. **Wysoki odsetek osób deklarujących przemoc domową w ich środowisku:** Deklarują tak pełnoletni ankietowani, co wymaga intensywnych działań interwencyjnych.
 10. **Przemoc wśród uczniów:** Znaczny odsetek uczniów deklarujących doświadczenie przemocy, w tym przemocy rówieśniczej, co wpływa na atmosferę w placówkach oświatowych.
 11. **Wyzwania na rynku pracy:** Wysoki wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, oraz problemy z adekwatnym wynagrodzeniem i ofertami pracy dostosowanymi do kwalifikacji.
 12. **Brak szkół ponadpodstawowych i szkoły specjalnej na terenie gminy wiejskiej;** uczniowie korzystają z placówek w mieście/powiecie, co generuje koszty i bariery dojazdu.
- Zależność od miejskiej sieci POZ i specjalistów w Białej Podlaskiej,** co przy rozproszonej zabudowie wymusza dodatkową koordynację transportu i informacji.

13. **Nierównomierny dostęp do oferty kulturalno-edukacyjnej** między sołectwami mimo sieci GOK, co wymaga mobilnych form usług i lepszego harmonogramowania.
14. **Ograniczona podaż kadr na lokalnym rynku pracy** sygnalizowana przez część sprzedawców (trudności w rekrutacji), co może utrudniać stabilność usług społecznych i profilaktyki.
15. **Ujemny przyrost naturalny** w 2024 r. (–20) przy 120 urodzeniach i 140 zgonach, co w dłuższym horyzoncie zwiększa presję na usługi senioralne i opiekuńcze.
16. **Dostęp do opieki zdrowotnej i sytuacja zatrudnienia** ocenione jako duży/bardzo duży problem odpowiednio przez 64,9% i 60,6% dorosłych, co potęguje ryzyka zdrowotne i społeczne na obszarze wiejskim.
17. **Luki w wiedzy i orientacji w systemie:** tylko 47% dorosłych wie, gdzie szukać pomocy dla uzależnionych, a 23% korzysta z rzetelnych źródeł edukacyjnych o alkoholu, co ogranicza skuteczność samo-nawigacji po wsparciu.
18. **Nasilenie wskaźników przemocy domowej po stronie ofiar** (26→35→41), ze wzrostem udziału mężczyzn i dzieci, oraz wysoki odczyt „sprawców pod wpływem alkoholu” w 2024 r., przy jednoczesnych niespójnościach w raportowaniu, co utrudnia precyzyjne projektowanie interwencji.
19. **Utrzymujące się przyczyny korzystania z pomocy:** ubóstwo (70 spraw w 2024), długotrwała choroba (57), bezrobocie (47) i niepełnosprawność (49), które wskazują na trwałe obszary wrażliwości.
20. **Wyzwania wychowawczo-opiekuńcze i infrastrukturalne zgłaszane przez mieszkańców:** braki świetlic czynnych do 16–17, brak żłobka i niedostatek miejsc przedszkolnych, problemy z komunikacją, oświetleniem, kanalizacją i stanem dróg.
21. **Ryzyka cyfrowe u młodzieży:** 27,6% dorosłych deklaruje 3+ godz. rozrywki ekranowej dziennie, a 34% miało trudność z równowagą online/offline, co sygnalizuje obszar do pracy psychoedukacyjnej i szkolnej.

Szanse:

1. **Dynamiczny rozwój gospodarczy i turystyczny:** Rozwój regionu stwarza możliwości wzrostu ekonomicznego i przyciągania turystów, co pozytywnie wpływa na lokalny budżet i wizerunek gminy.
2. **Tworzenie nowych miejsc pracy:** Rozwój sektora gospodarczego oraz inwestycje publiczne i prywatne umożliwiają generowanie nowych stanowisk pracy.
3. **Wzrost aktywności zawodowej w grupach najbardziej dotkniętych bezrobociem:** Specjalne programy aktywizacyjne mogą przyczynić się do zwiększenia zatrudnienia wśród osób dotkniętych problemem bezrobocia.

4. **Aktywizacja społeczna i rozwój sportowo-rekreacyjny:** Inicjatywy wspierające aktywność fizyczną oraz integrację społeczną mogą poprawić jakość życia mieszkańców i wzmacniać kapitał społeczny.
5. **Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych:** Rozszerzenie dostępności zajęć dla dzieci i młodzieży sprzyja rozwijaniu talentów, kreatywności oraz budowaniu pozytywnych relacji wśród młodych mieszkańców.
6. **Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych:** Możliwość uzyskania wsparcia finansowego z Unii Europejskiej i innych źródeł umożliwia realizację innowacyjnych projektów społecznych i inwestycji lokalnych.
7. **Intensyfikacja polityki prorodzinnej:** Rozwój działań wspierających rodziny, takich jak programy wychowawcze i wsparcie finansowe, przyczynia się do wzrostu jakości życia rodzin w gminie.
8. **Rozwój usług społecznych dla osób niepełnosprawnych i seniorów:** Inwestycje w usługi opiekuńcze oraz programy wsparcia poprawiają dostęp do pomocy dla najbardziej potrzebujących mieszkańców.
9. **Podnoszenie kompetencji kadry pomocowej:** Szkolenia i rozwój kwalifikacji pracowników sektora pomocy społecznej zwiększają skuteczność podejmowanych interwencji.
10. **Ułatwienie dostępu do informacji o formach pomocy:** Rozwój systemów informacyjnych i kampanii edukacyjnych umożliwia mieszkańcom szybkie i łatwe uzyskanie informacji o dostępnych formach wsparcia.
11. **Współpraca międzyinstytucjonalna i międzysektorowa:** Efektywna kooperacja między urzędami, organizacjami pozarządowymi i lokalnymi przedsiębiorstwami sprzyja kompleksowemu rozwiązywaniu problemów społecznych.
12. **Rozwój sektora pozarządowego:** Aktywność organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej wzmacnia lokalne systemy wsparcia i integracji.
13. **Zintegrowana i aktywna społeczność lokalna:** Silne więzi społeczne oraz inicjatywy obywatelskie przyczyniają się do wzmacniania wspólnoty i tworzenia rozwiązań odpowiadających na lokalne potrzeby.
14. **Wzrost świadomości zagrożeń związanych z zachowaniami ryzykownymi:** Podnoszenie poziomu wiedzy wśród dzieci, młodzieży, rodziców i wychowawców wpływa na profilaktykę i ograniczenie występowania problemów społecznych.
15. **Rozwój kapitału społecznego i przedsiębiorczości:** Wsparcie dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej oraz inicjatyw przedsiębiorczych przyczynia się do tworzenia nowych modeli biznesowych i poprawy integracji społecznej.
16. Wykorzystanie programu Senior+/opieki wytnieniowej i asystencji osobistej poprzez GOPS, aby rozwijać usługi środowiskowe i odciążać opiekunów.

17. **Integracja z miejskim systemem zdrowia (POZ)** oraz ujednolicona informacja o adresach/świadczeniach, skracająca czas dotarcia do pomocy.

Utrwalenie wysokiego poziomu szkoleń sprzedawców alkoholu i standardów odmowy sprzedaży, co wzmacnia lokalną prewencję szkód alkoholowych.

18. **Wykorzystanie dodatniego salda migracji** i relatywnie młodej struktury do rozwoju wolontariatu sąsiedzkiego, grup samopomocowych oraz klubów i PWD wspierających rodziny, dzieci i seniorów.

19. **Skalowanie sprawdzonych usług:** poszerzenie opieki wytchnieniowej, AON i projektu kompleksowych usług społecznych, w tym teleopieki i modułów transportowych dla osób zależnych w rozproszonej zabudowie.

20. **Oparcie profilaktyki na pozytywnych normach społecznych** i niskiej akceptacji ryzyk alkoholowych, z naciskiem na podniesienie wiedzy o ścieżkach pomocy i opóźnianie inicjacji alkoholowej u młodzieży.

21. **Utrwalenie niskiej ekspozycji dorosłych na substancje inne niż alkohol** poprzez edukację o CBD/THC, rozpoznawaniu objawów i pierwszej reakcji środowiskowej.

22. **Wzmocnienie współpracy między GOPS, szkołami i służbami** w oparciu o stabilne wskaźniki Niebieskich Kart oraz spadającą ogólną liczbę przestępstw, aby skracać czas od interwencji do wsparcia specjalistycznego.

Zagrożenia:

1. **Starzenie się społeczeństwa:** Rosnący odsetek osób starszych wpływa na strukturę demograficzną i zwiększa zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze oraz zdrowotne.

2. **Odptyw młodych mieszkańców:** Wzmożona migracja młodych ludzi, głównie w poszukiwaniu lepszych warunków zarobkowych, osłabia potencjał demograficzny gminy.

3. **Niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy:** Oferta placówek oświatowych może nie odpowiadać oczekiwaniom lokalnego rynku, co wpływa na niewystarczające przygotowanie młodzieży do wyzwań zawodowych.

4. **Rosnące zapotrzebowanie na opiekę nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi:** Coraz większa liczba mieszkańców potrzebujących ośrodków wsparcia i zakładów opiekuńczo-leczniczych stawia wyzwania przed systemem pomocy społecznej.

5. **Negatywne skutki długotrwałego korzystania z pomocy społecznej:** Długotrwałe wsparcie może prowadzić do utraty samodzielności oraz wyuczonej bezradności wśród beneficjentów.

6. **Narastanie zjawiska wyuczonej bezradności:** Osoby korzystające z systemu pomocy społecznej mogą stopniowo tracić motywację do aktywizacji i samodzielnego rozwiązywania problemów.

7. **Izolacja społeczna i samotność seniorów:** Brak odpowiednich form integracji oraz wsparcia społecznego przyczynia się do pogłębiania izolacji osób starszych.
8. **Wzrost przemocy w rodzinie i zaburzenia więzi rodzinnych:** Zwiększona skala przemocy domowej oraz problemy opiekuńczo-wychowawcze wpływają negatywnie na relacje rodzinne, a także na zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży, które częściej podejmują zachowania ryzykowne.
9. **Niedostateczne wsparcie w obszarze problemów opiekuńczo-wychowawczych:** Zaburzenia w utrzymaniu prawidłowych relacji rodzinnych oraz brak adekwatnych form wsparcia mogą pogłębiać problemy społeczne i wpływać na dalsze marginalizowanie grup wrażliwych.
10. **Wzrost liczby ofiar przemocy domowej** oraz sprawców pod wpływem alkoholu w 2024 r. , co sygnalizuje rosnące obciążenie służb.
11. **Ryzyko utrzymania barier transportowych** dla części mieszkańców wobec koncentracji świadczeń zdrowotnych i edukacji ponadpodstawowej poza gminą.
12. **Presja na kadry w usługach społecznych i handlu** (trudności rekrutacyjne), co może obniżać dostępność i jakość działań profilaktycznych i opiekuńczych.
13. **Escalacja przemocy domowej** w wymiarze ofiar, w tym dzieci, oraz incydentów z czynnikiem alkoholowym, co może skutkować narastaniem kosztów społecznych i zdrowotnych bez szybkich ścieżek korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców.
14. **Niepewność i rozproszenie wiedzy o dostępności wsparcia** przy wysokim odsetku mieszkańców bez jasnych informacji, co opóźnia zgłoszenia i wydłuża czas przebywania w kryzysie.
15. **Percepcja łatwego dostępu do substancji psychoaktywnych** przez 22,4% dorosłych oraz fakt, że 25,4% widziało używanie marihuany, co utrzymuje ryzyko przenikania zjawiska do środowisk młodzieżowych.
16. **Trwałe uwarunkowania społeczno-ekonomiczne** (zatrudnienie, infrastruktura, opieka zdrowotna) rozpoznane przez mieszkańców jako problemy duże i bardzo duże, które mogą podważać efekty interwencji miękkich.

ROZDZIAŁ III: Część programowa

3.1 WIZJA I MISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Wizja

Naszą wizją jest stworzenie w Gminie Biała Podlaska wspólnoty, w której każdy mieszkaniec ma dostęp do godnych warunków życia, wsparcia społecznego i możliwości rozwoju. Wizja ta zakłada budowanie zintegrowanego, przyjaznego środowiska, opartego na współpracy między instytucjami publicznymi, organizacjami pozarządowymi i lokalnymi partnerami, gdzie problemy społeczne są skutecznie rozwiązywane, a szanse społeczne – równomiernie rozłożone. Pragniemy, aby Gmina Biała Podlaska stała się wzorem dla zrównoważonego rozwoju społecznego, gdzie innowacyjne rozwiązania i aktywność obywatelska przyczyniają się do poprawy jakości życia każdego mieszkańca.

Misja

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Biała Podlaska jest opracowanie i wdrożenie kompleksowych działań, które pozwolą na przeciwdziałanie marginalizacji oraz wsparcie aktywizacji społecznej i ekonomicznej mieszkańców. Naszym celem jest:

- Zapewnienie skutecznych narzędzi interwencyjnych i profilaktycznych, które umożliwią szybką reakcję na lokalne wyzwania,
- Rozwój usług pomocy społecznej, edukacyjnych i zdrowotnych, które odpowiadają na potrzeby najbardziej wrażliwych grup społecznych,
- Wzmocnienie współpracy międzysektorowej oraz międzyinstytucjonalnej, dzięki której zasoby gminy będą wykorzystywane w sposób efektywny,
- Promowanie idei równości, integracji i solidarności, aby każdy mieszkaniec miał szansę na pełny rozwój osobisty i społeczny.

Realizując powyższe cele, dążymy do tego, aby Biała Podlaska stał się miejscem, w którym wszelkie problemy społeczne są podejmowane w sposób skoordynowany, a osiągnięty postęp przekłada się na realną poprawę warunków życia i dobrostanu społeczności.

3.2 CELE STRATEGICZNE

CEL STRATEGICZNY 1 - Kompleksowe wsparcie społeczne – wspieranie rodziny w prawidłowym funkcjonowaniu.

Kierunek działań:

Celem jest stworzenie wszechstronnego systemu wsparcia społecznego, który umożliwi rodzinom efektywne funkcjonowanie, integrację i rozwój. Działania podejmowane w ramach tego celu mają na celu zapewnienie rodzinom nie tylko wsparcia materialnego, ale także

edukacji, poradnictwa i interwencji kryzysowej, co przekłada się na poprawę jakości życia i stabilizację relacji rodzinnych. Kluczowe jest budowanie bezpiecznego środowiska, w którym rodziny mogą skutecznie radzić sobie z wyzwaniami codziennego życia, korzystając z kompleksowej oferty instytucji wsparcia oraz programów aktywizacyjnych.

Realizatorzy:

- Urząd Gminy Biała Podlaska
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS)
- Miejskowe instytucje opiekuńcze, takie jak domy pomocy społecznej i dzienne domy pobytu
- Organizacje pozarządowe i lokalne fundacje wspierające rodziny
- Placówki oświatowe i poradnie psychologiczno-pedagogiczne
- Partnerzy prywatni zaangażowani w projekty społeczno-edukacyjne

Wskaźniki:

- Liczba rodzin korzystających z programów wsparcia i poradnictwa
- Poziom satysfakcji rodzin (wyniki ankiet)
- Zmiany w wskaźnikach stabilności rodzinnej, takie jak spadek liczby interwencji kryzysowych
- Wzrost liczby uczestników programów aktywizacyjnych i edukacyjnych dla rodzin
- Liczba nowych inicjatyw lokalnych ukierunkowanych na wsparcie rodzin

Monitoring:

- Regularne badania ankietowe wśród rodzin korzystających z usług instytucji pomocy społecznej
- Analiza danych dotyczących liczby i rodzaju udzielanych świadczeń rodzinnych oraz interwencji kryzysowych
- Raporty kwartalne z realizacji programów wsparcia rodzin, w tym ewaluacja efektów poszczególnych działań
- Współpraca z lokalnymi ośrodkami badawczymi i organizacjami pozarządowymi w celu monitorowania trendów i identyfikacji obszarów wymagających dalszych działań

Dzięki wdrożeniu powyższych działań, Gmina Biała Podlaska dąży do stworzenia warunków, w których każde dziecko i młody człowiek będzie miał szansę na rozwój, pełne uczestnictwo w życiu społecznym oraz realizację swoich aspiracji edukacyjnych i osobistych.

CEL STRATEGICZNY 2 - Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju.

Kierunek działań:

Celem jest stworzenie bezpiecznego, stymulującego i sprzyjającego rozwojowi środowiska dla dzieci i młodzieży, które umożliwi im pełne wykorzystanie potencjału edukacyjnego, społecznego i emocjonalnego. Działania skierowane na ten cel obejmują zapewnienie wysokiej jakości edukacji, dostęp do nowoczesnej infrastruktury oświatowej i rekreacyjnej,

wsparcie profilaktyczne oraz promowanie aktywności społecznej i sportowej. Kluczowym elementem jest również budowanie atmosfery integracji, w której każdy młody człowiek czuje się doceniony i bezpieczny.

Realizatorzy:

- Władze samorządowe (Gmina Biała Podlaska)
- Placówki oświatowe (szkoły podstawowe, przedszkola, szkoły ponadpodstawowe)
- Instytucje pomocy społecznej (GOPS, lokalne ośrodki wsparcia)
- Organizacje pozarządowe działające w obszarze edukacji i sportu
- Partnerzy prywatni (przedsiębiorstwa wspierające lokalne inicjatywy edukacyjne i rekreacyjne)

Wskaźniki:

- Liczba uczniów korzystających z placówek edukacyjnych i zajęć pozalekcyjnych
- Poziom satysfakcji dzieci i młodzieży (ankiety, badania opinii)
- Liczba i jakość programów profilaktycznych i wsparcia realizowanych przez lokalne instytucje
- Wskaźniki frekwencji i osiągnięć edukacyjnych
- Dostępność i jakość infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz placówek oświatowych

Monitoring:

- Regularne badania ankietowe wśród uczniów, rodziców i nauczycieli
- Analiza danych statystycznych dotyczących uczestnictwa w programach edukacyjnych i profilaktycznych
- Raporty kwartalne i roczne z realizacji projektów przez placówki oświatowe i instytucje pomocowe
- Ewaluacja wdrażanych programów i warsztatów pod kątem ich wpływu na rozwój społeczny i edukacyjny dzieci i młodzieży

Realizacja tego celu ma przyczynić się do wzmocnienia struktury rodzinnej w Gminie Biała Podlaska, umożliwiając rodzinom lepsze radzenie sobie z problemami oraz budowanie trwałych relacji opartych na wzajemnym wsparciu i zaufaniu.

CEL STRATEGICZNY 3 - Rozwój zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych i osób starszych.

Kierunek działań:

Celem jest stworzenie kompleksowego, skoordynowanego systemu wsparcia, który odpowiada na specyficzne potrzeby osób niepełnosprawnych oraz osób starszych. Działania realizowane w ramach tego celu mają na celu poprawę jakości życia, utrzymanie samodzielności oraz aktywizację społeczną beneficjentów. System wsparcia obejmuje wsparcie opiekuńcze, rehabilitację, doradztwo oraz usługi integracyjne, dostosowane do indywidualnych potrzeb mieszkańców. Wdrożenie zintegrowanego podejścia umożliwi

efektywniejsze wykorzystanie zasobów instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i partnerów prywatnych, co przyczyni się do budowania przyjaznego i wspierającego środowiska dla osób najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne.

Realizatorzy:

- Urząd Gminy Biała Podlaska
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Placówki opieki zdrowotnej i rehabilitacyjne
- Domy pomocy społecznej i dzienne domy pobytu
- Organizacje pozarządowe oraz fundacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych i seniorów
- Partnerzy prywatni wspierający projekty integracyjne i rehabilitacyjne

Wskaźniki:

- Liczba osób niepełnosprawnych i seniorów korzystających z oferowanych usług wsparcia
- Liczba programów i usług rehabilitacyjnych, opiekuńczych i integracyjnych wdrożonych w gminie
- Poziom satysfakcji beneficjentów (wyniki ankiet, badania opinii)
- Zmiana wskaźników aktywizacji społecznej oraz integracji beneficjentów
- Liczba nowych inicjatyw oraz projektów realizowanych w ramach wsparcia osób niepełnosprawnych i seniorów

Monitoring:

- Regularne badania ankietowe wśród korzystających z systemu wsparcia
- Kwartalne i roczne raporty z realizacji programów opiekuńczych, rehabilitacyjnych oraz integracyjnych
- Analiza danych statystycznych z placówek opieki zdrowotnej i społecznej
- Ewaluacja efektywności działań przez niezależne instytucje oraz regularne konsultacje z beneficjentami
- Współpraca z partnerami lokalnymi w celu bieżącego monitorowania i korygowania wdrażanych rozwiązań

Realizacja tego celu przyczyni się do budowy trwałego systemu wsparcia, który umożliwi osobom niepełnosprawnym i starszym pełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym oraz poprawę ich warunków życia w Gminie Biała Podlaska.

CEL STRATEGICZNY 4 - Wzrost aktywności zawodowej i reintegracja społeczno-zawodowa

Kierunek działań:

Celem jest zwiększenie poziomu aktywności zawodowej mieszkańców Gminy Biała Podlaska oraz reintegracja osób, które z różnych przyczyn znalazły się poza rynkiem pracy. Działania te mają na celu poprawę kwalifikacji zawodowych, ułatwienie dostępu do nowych miejsc pracy

oraz wsparcie w powrocie do aktywności społeczno-zawodowej. Realizacja tego celu przyczyni się do wzrostu samodzielności ekonomicznej mieszkańców oraz poprawy ogólnej sytuacji społecznej w gminie.

Realizatorzy:

- Urząd Gminy Biała Podlaska
- Powiatowy Urząd Pracy
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Lokalne centra szkoleniowe i placówki edukacyjne
- Organizacje pozarządowe i fundacje wspierające aktywizację zawodową
- Przedsiębiorcy i lokalne instytucje gospodarcze

Wskaźniki:

- Wskaźnik zatrudnienia oraz liczba nowych miejsc pracy utworzonych w gminie
- Liczba osób uczestniczących w programach aktywizacyjnych i szkoleniach zawodowych
- Poziom reintegracji społeczno-zawodowej (np. zmniejszenie liczby długotrwale bezrobotnych)
- Wskaźniki efektywności programów doradztwa zawodowego (np. liczba osób, które powróciły na rynek pracy po ukończeniu szkoleń)

Monitoring:

- Regularne badania ankietowe wśród uczestników programów aktywizacyjnych
- Kwartalne i roczne raporty z działalności Powiatowego Urzędu Pracy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
- Ewaluacja programów szkoleniowych poprzez analizę wyników i opinii uczestników
- Monitorowanie zmian w poziomie zatrudnienia oraz wskaźnika bezrobocia w gminie
- System wskaźników monitorujących postępy w reintegracji zawodowej i społecznej beneficjentów

Realizacja tego celu przyczyni się do stworzenia bardziej dynamicznego rynku pracy w Gminie Biała Podlaska oraz do poprawy warunków życia mieszkańców, umożliwiając im pełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym i gospodarczym regionu.

CEL STRATEGICZNY 5 - Rozwój systemu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie instytucjonalnej.

Kierunek działań:

Celem jest stworzenie kompleksowego, skoordynowanego systemu, który umożliwi prewencyjne i interwencyjne działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie. System ten ma za zadanie integrować działania różnych instytucji – zarówno publicznych, jak i pozarządowych – w celu zapewnienia szybkiej reakcji na zgłoszone problemy, a także wdrażania programów edukacyjnych i profilaktycznych. Wdrożenie takiego

systemu przyczyni się do obniżenia liczby przypadków uzależnień i przemocy, poprawy jakości życia beneficjentów oraz wzrostu efektywności udzielanej pomocy społecznej.

Realizatorzy:

- Urząd Gminy Biała Podlaska
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA)
- Policja i Straż Miejska
- Specjalistyczne placówki opiekuńcze, takie jak domy pomocy społecznej
- Poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz interwencyjne ośrodki wsparcia
- Organizacje pozarządowe i lokalne fundacje działające w obszarze uzależnień i przeciwdziałania przemocy
- Punkty konsultacyjne i centra profilaktyki społecznej

Wskaźniki:

- Liczba interwencji podejmowanych przez instytucje (np. procedura Niebieska Karta, rozmowy motywacyjne dotyczące leczenia odwykowego)
- Zmniejszenie liczby przypadków przemocy w rodzinie zgłoszonych w jednostkach pomocy społecznej
- Wzrost liczby programów edukacyjnych i profilaktycznych dotyczących uzależnień i przemocy rodzinnej
- Poziom satysfakcji beneficjentów systemu wsparcia (wyniki ankiet)
- Liczba osób skierowanych do specjalistycznych poradni i ośrodków interwencyjnych

Monitoring:

- Regularna analiza danych statystycznych dotyczących interwencji i udzielanych świadczeń (np. liczba procedur Niebieskiej Karty, wniosków o leczenie odwykowe)
- Kwartalne i roczne raporty z działalności instytucji zaangażowanych w system wsparcia
- Przeprowadzanie ankiet ewaluacyjnych wśród beneficjentów i pracowników instytucji pomocy społecznej
- Współpraca z lokalnymi ekspertami w celu monitorowania trendów oraz efektywności wdrażanych programów
- System wskaźników monitoringowych umożliwiających bieżącą ocenę skuteczności działań interwencyjnych i prewencyjnych

Realizacja tego celu umożliwi budowę spójnego systemu, który nie tylko reaguje na kryzysy związane z uzależnieniami i przemocą w rodzinie, ale również działa proaktywnie, zapobiegając ich powstawaniu i minimalizując negatywne skutki dla mieszkańców Gminy Biała Podlaska.

CEL STRATEGICZNY 6 - Zmniejszenie zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego.**Kierunek działań:**

Celem jest ograniczenie ubóstwa oraz minimalizacja wykluczenia społecznego w Gminie Biała Podlaska poprzez wdrażanie kompleksowych działań wsparcia dla najbardziej potrzebujących grup społecznych. Działania te mają na celu poprawę warunków życia osób i rodzin zagrożonych marginalizacją, zwiększenie ich samodzielności oraz integracji społecznej. Planowane inicjatywy obejmują rozwój programów aktywizacyjnych, wsparcie finansowe i rzeczowe, szkolenia zawodowe oraz doradztwo społeczne, które mają przyczynić się do podniesienia poziomu życia oraz umożliwienia beneficjentom pełniejszego uczestnictwa w życiu społecznym.

Realizatorzy:

- Urząd Gminy Biała Podlaska
- Ośrodek Pomocy Społecznej
- Lokalne organizacje pozarządowe i fundacje
- Placówki oświatowe i instytucje szkoleniowe realizujące programy aktywizacyjne
- Partnerzy publiczni i prywatni wspierający projekty społeczne

Wskaźniki:

- Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, monitorowana w ujęciu procentowym oraz absolutnym
- Zmiana wskaźnika ubóstwa wśród gospodarstw domowych (mierzonego m.in. danymi o dochodach)
- Liczba beneficjentów uczestniczących w programach aktywizacyjnych i szkoleniach zawodowych
- Poziom integracji społecznej, oceniany na podstawie ankiet satysfakcji mieszkańców oraz udziału w lokalnych inicjatywach

Monitoring:

- Regularna analiza statystyczna danych dotyczących korzystania z pomocy społecznej (kwartalne i roczne raporty)
- Przeprowadzanie ankiet ewaluacyjnych wśród beneficjentów programów wsparcia
- Systematyczne raportowanie postępów w realizacji poszczególnych projektów przez instytucje realizujące programy aktywizacyjne
- Współpraca z lokalnymi ośrodkami badawczymi i organizacjami pozarządowymi w celu oceny efektywności wdrażanych działań oraz identyfikacji obszarów wymagających korekt

Realizacja tego celu przyczyni się do stworzenia silniejszego, bardziej zintegrowanego systemu wsparcia społecznego w Gminie Biała Podlaska, co wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców oraz ograniczenie negatywnych skutków ubóstwa i wykluczenia społecznego.

CEL STRATEGICZNY 7 - Bezpieczeństwo i ochrona zdrowia mieszkańców.**Kierunek działań:**

Celem jest zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa oraz skutecznej ochrony zdrowia mieszkańców Gminy Biała Podlaska poprzez wdrożenie kompleksowych działań prewencyjnych, interwencyjnych i edukacyjnych. Realizowane inicjatywy mają na celu szybkie reagowanie w sytuacjach kryzysowych, modernizację placówek opieki zdrowotnej, rozwój systemów ratunkowych oraz podnoszenie świadomości zdrowotnej wśród mieszkańców. W ramach tego celu dąży się do poprawy dostępności usług medycznych, zwiększenia efektywności programów profilaktycznych oraz wykorzystania nowoczesnych technologii, co ma bezpośredni wpływ na poprawę jakości życia społeczności.

Realizatorzy:

- Urząd Gminy Biała Podlaska – koordynacja i nadzór nad wdrażaniem strategii.
- Placówki opieki zdrowotnej i instytucje medyczne – szpitale, przychodnie i ośrodki zdrowia, odpowiedzialne za świadczenie usług medycznych.
- Służby ratunkowe – pogotowie ratunkowe, straż pożarna oraz Policja, które reagują w sytuacjach nagłych zagrożeń zdrowotnych i bezpieczeństwa.
- Partnerzy publiczni i prywatni – organizacje pozarządowe i firmy wspierające rozwój technologii medycznych oraz programy profilaktyczne.
- Instytucje edukacyjne – realizujące kampanie edukacyjne i programy zdrowotne.

Wskaźniki:

- Liczba interwencji służb ratunkowych i medycznych w sytuacjach kryzysowych.
- Poziom dostępności usług medycznych (liczba placówek, personelu medycznego, średni czas oczekiwania na świadczenia).
- Wyniki badań satysfakcji mieszkańców z opieki zdrowotnej i działań profilaktycznych.
- Zmiany w wskaźnikach zdrowia publicznego (np. poziom zachorowalności, wskaźnik zgonów, skuteczność programów profilaktycznych).
- Liczba programów edukacyjnych i kampanii promujących zdrowie oraz ich uczestnictwo.

Monitoring:

- Regularne analizy danych statystycznych z placówek medycznych i służb ratunkowych (raporty kwartalne i roczne).
- Przeprowadzanie ankiet wśród mieszkańców dotyczących oceny jakości usług zdrowotnych.
- Ewaluacja i audyty realizowanych programów profilaktycznych oraz interwencyjnych, z udziałem niezależnych ekspertów.
- Systematyczne konsultacje z partnerami medycznymi i organizacjami pozarządowymi, mające na celu identyfikację obszarów wymagających poprawy.
- Opracowywanie wskaźników monitorujących postępy oraz regularne raportowanie wyników wdrażania strategii.

Realizacja tego celu przyczyni się do stworzenia bezpiecznego i zdrowego środowiska, w którym mieszkańcy gminy Biała Podlaska będą mieli stały dostęp do wysokiej jakości usług medycznych oraz programów prewencyjnych, co bezpośrednio wpłynie na poprawę ich jakości życia.

3.3 RAMY FINANSOWE STRATEGII

Podstawowym źródłem finansowania powyższej Strategii będą środki pochodzące z budżetu gminy Biała Podlaska. Zaplanowane zadania w niniejszej Strategii będą finansowane także przez:

- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- Fundusz Solidarnościowy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe,
- środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

3.4 MONITORING I EWALUACJA

System monitoringu i ewaluacji strategii stanowi kluczowe narzędzie umożliwiające ciągłą ocenę postępów realizacji celów oraz efektywności podejmowanych działań. Jego głównym zadaniem jest zbieranie, analizowanie i raportowanie danych, co pozwala na bieżąco identyfikować obszary wymagające korekt oraz adaptować strategię do zmieniających się warunków społecznych i gospodarczych. Poniżej przedstawiono główne elementy tego systemu:

1. **Określenie wskaźników monitorowania**
 - Ustalenie mierzalnych wskaźników dla poszczególnych celów strategicznych, takich jak liczba interwencji, zmiany w poziomie pomocy społecznej, wskaźniki zatrudnienia czy poziom satysfakcji beneficjentów.
2. **Regularne raportowanie**
 - Zbieranie danych i sporządzanie raportów kwartalnych, które umożliwiają bieżące monitorowanie postępów realizacji strategii oraz szybką identyfikację problemów.
3. **Ewaluacja roczna**

- Przeprowadzanie kompleksowej ewaluacji raz do roku, obejmującej analizę osiągnięć, porównanie wyników z założonymi celami i wyznaczenie kierunków zmian na kolejny okres.
- 4. **System feedbacku**
 - Organizowanie regularnych konsultacji z przedstawicielami instytucji, partnerami społecznymi oraz beneficjentami, które pozwalają na zbieranie opinii i sugestii dotyczących funkcjonowania strategii.
- 5. **Koordinacja i nadzór**
 - Wyznaczenie dedykowanego zespołu monitoringu, w skład którego wchodzi przedstawiciele Urzędu Miasta, Ośrodka Pomocy Społecznej oraz innych kluczowych instytucji, odpowiedzialnych za analizę danych i wdrażanie korekt.
- 6. **Adaptacja i aktualizacja strategii**
 - Na podstawie wyników monitoringu i ewaluacji wprowadzanie modyfikacji strategii, tak aby działania były dostosowane do aktualnych potrzeb społecznych i uwarunkowań zewnętrznych.

Dzięki takiemu podejściu system monitoringu i ewaluacji gwarantuje, że Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Biała Podlaska będzie realizowana w sposób przejrzysty, efektywny i elastyczny, co pozwoli na osiąganie wyznaczonych celów i ciągłe doskonalenie działań na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców.

Uzasadnienie

Konieczność opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2024 roku poz. 1214 ze zm.). Strategia pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Dokument określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki. Strategia stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym i doprowadzić do integracji społecznej. Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych. Aktualnie obowiązująca strategia została opracowana na lata 2018-2025 w związku z czym, podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Biała Podlaska na lata 2026-2029 jest w pełni uzasadnione.